

Onsdagen den 6 december

Kl. 10.00

§ 1 Justerades protokollet för den 28 november.

§ 2 Föredrogs, men bordlades åter justitieutskottets betänkande nr 29, försvarsutskottets betänkande nr 24, kulturutskottets betänkande nr 24, utbildningsutskottets betänkande nr 51, trafikutskottets betänkande nr 19, näringsutskottets betänkanden nr 65–69 och civilutskottets betänkande nr 33.

§ 3 Åtgärder för att främja industriellt utvecklingsarbete

Föredrogs näringsutskottets betänkande nr 52 i anledning av motioner om åtgärder för att främja industriellt utvecklingsarbete.

I detta betänkande behandlades motionerna
1972:696 av herr Stridsman m. fl. (c, fp, m), såvitt nu var i fråga,

1972:1316 av herr Gernandt (c),

1972:1320 av herr Helén m. fl. (fp) vari hemställs att riksdagen skulle ge Kungl. Maj:t till känna att vid utformningen av näringspolitiken särskild uppmärksamhet måste ägnas frågan om att stimulera forsknings-, utvecklings- och innovationsarbetet i syfte att med beaktande av sociala och miljömässiga synpunkter trygga en fortsatt industriell utveckling och därmed möjliggöra ekonomiska framsteg och full sysselsättning, varvid särskild uppmärksamhet måste ägnas bl. a. frågan om

1. kreditgivningen till forsknings- och utvecklingsprojekt,
2. statliga beställningar av civila FoU-arbeten hos industrin samt
3. kontraktsforskningsinstitut i anslutning till universitet och högskolor samt

1972:1356 av herr Sjönell m. fl. (c).

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motionen 1972:1320 angående industriellt utvecklingsarbete,
2. att riksdagen skulle avslå motionen 1972:1316 om åtgärder för att främja innovationer inom teknik, m. m.,
3. att riksdagen skulle avslå motionen 1972:696 såvitt gällde statlig uppdragsforskning och kontaktsekretariat vid högskolan i Luleå (punkten 2 i hemställan),
4. att riksdagen skulle avslå motionen 1972:1356 om ökade möjligheter för små och medelstora företag att utnyttja de tekniska högskolornas forsknings- och utvecklingsresultat.

Onsdagen den
6 december 1972

*Åtgärder för att
främja industriellt
utvecklingsarbete*

Onsdagen den
6 december 1972

*Åtgärder för att
främja industriellt
utvecklingsarbete*

Reservation hade avgivits av herrar Andersson i Örebro (fp), Ericsson i Åtvidaberg (fp), Sjönell (c), Hovhammar (m) och Fridolfsson i Stockholm (m), som ansett att utskottet under 1 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1972:1320 som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna att vid utformningen av näringspolitiken särskild uppmärksamhet måste ägnas åt frågan om att stimulera forsknings-, utvecklings- och innovationsarbetet i enlighet med vad reservanterna anfört.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande av fru Hambræus (c).

Herr WIRTÉN (fp):

Herr talman! Förutsättningen för att svenskt näringsliv framgångsrikt skall kunna hävda sig såväl i en hårdnande internationell konkurrens som på hemmamarknaden är hög innovationsnivå och teknisk kvalitet. Detta gäller i lika hög grad stora som små företag. Men det är ju allmänt omvittnat att i en hårdnande internationell konkurrens har skapats ett delvis nytt läge för svenskt näringsliv. Detta har under decennier levt högt på det försprång som uppstått genom en kombination av god tillgång på de klassiska svenska och starkt efterfrågade råvarorna, hög utbildningsstandard och innovationsnivå samt högt tekniskt kvalitetsmedvetande.

De svenska företagens produkter har fått sitt stora marknadsvärde genom denna kvalitet, vilket gjort dem efterfrågade trots relativt höga priser. Råvarornas betydelse har sjunkit samtidigt som samtliga industriländer ökat sina satsningar på forskning och utvecklingsarbete. En produkts konkurrenskraft hade tidigare en längre tidsmarginal än vad som är fallet i dag. Genom vetenskapens och forskningens internationalisering och höga industriella beredskap har företag i olika länder mycket snabbt inhämtat ett initialförsprång, som en ny uppfinning eller en produktprocess kan skapa. Japans starka frammarsch på exportmarknaden visar hur snabbt man kan genom en ökad satsning på forsknings- och utvecklingsarbete få fram högklassiga tekniska produkter som är efterfrågade på världsmarknaden.

Eftersom Sverige är så starkt beroende av export är det självklart ett livsvillkor att vi tekniskt ligger i toppen, vilket i sin tur betyder att vi måste lägga ner ökade ansträngningar på att snabbt omsätta samtidens teknologi i för en tid unika och avancerade produkter. Och det är ju inte bara tillräckligt att vi ökar investeringsverksamheten. Av väsentlig betydelse är också att investeringarna inte sker i teknik och produkter som är föråldrade för då blir det en ren kapitalförstöring. För att citera IVA:s direktör Gunnar Hambræus: "För detta behöver vi mer kunskap, mycket mer kunskap. Och detta behöver vi också för att t. ex. klara förnyelsen av vårt näringsliv och för att få fram varor att byta med i handeln med utlandet och för att trygga levnadsstandard och utvecklingen i Sverige. Och här har vi ett speciellt problem. Vi har börjat sacka efter i fråga om forskning och utveckling i Sverige jämfört med omländerna. Och det är kanske den allra viktigaste frågan som regeringen och riksdag och hela svenska folket nu måste gripa sig an."

I folkpartimotionen 1320 tar vi upp de frågor angående industriellt utvecklingsarbete som krävs för att vi skall få en ökning av industriproduktionen som gör det möjligt för oss att nå en högre levnadsstandard och nå det sociala mål som vi har uppställt. För att en industriell innovation, en ny produkt, skall uppstå fordras att tillgänglig kunskap konfronteras med ett identifierat behov. Mot denna bakgrund måste bl. a. tre överväganden ligga till grund för en politik, som syftar till att bibehålla och stärka den höga innovationsnivån inom svenskt näringsliv.

1. De ekonomiska och personella insatserna inom skilda forskningsområden måste dimensioneras så, att de ligger på en internationellt sett hög nivå och tillåter sådan grundläggande forskning, som är nödvändig för tillämpad forskning och utvecklingsarbete inom näringsliv och förvaltning. Det här är ju en fråga som griper över flera departements arbetsområden och bör därför behandlas i en långsiktig forskningsplanering, vilket vi från folkpartiet lade fram förslag om till 1971 års riksdag. Stödet till den grundläggande forskningen är mycket viktigt, och det fyller i stort sett två uppgifter: dels framtagande av kunskap, dels utbildning av forskare. I ökad utsträckning anställer industrin, och speciellt då företag som bygger på avancerad teknik, arbetskraft med akademisk grundutbildning. Genom expansion av utbildningen under 1960-talet har forskningen vid universitet och högskolor kanske kommit något i skymundan.

2. Vi anser det angeläget att de kunskaper som finns hos våra forskningsinstitutioner så effektivt som möjligt överförs till näringsliv och förvaltning. För t. ex industrins folk är det självklart så, att de inte tar på sig kostnader för att söka nyheter, som de inte hört talas om. Särskilt viktigt är det att små och medelstora företag, som ofta har god marknadskännedom och ett gott grepp om de produktions- och distributionssektorer där de arbetar, i ökad utsträckning informeras om produkt- och utvecklingsnyheter. Utbildningen är den viktigaste vägen för att förmedla ny kunskap. Därför måste utbildningen vid våra universitet och högskolor ligga på en hög nivå. Och för att snabbt kunna omsätta nya forskningsresultat i undervisning fordras, att forskningen bedrivs i nära anknytning till undervisningsinstitutionerna.

Det är också viktigt att kontaktkonferenser anordnas, där forskare och specialister inför näringslivets folk redogör för utvecklingen inom sina arbetsområden. De kan ge fruktbara kontakter. Sådana konferenser kan arrangeras regionalt eller branschvis.

Av vissa tecken att döma har industriforskningen stagnerat. Om detta beror på, som långtidsutredningen räknar med, den minskade självfinansieringsgraden, innebär det en risk för att forsknings- och utvecklingsarbetet fortsättningsvis får mindre utrymme än hittills. Därför är det angeläget att åtgärder vidtas för att tillgång finns på riskvilligt kapital som ger företagen möjlighet att satsa på forsknings- och utvecklingsarbete. Vi har därför i motionen fört fram förslag om att företagen skall kunna göra skattefria avsättningar till forskningsfonder på samma sätt som nu sker i fråga om investeringsfonder. Vi kan med tillfredsställelse notera att företagsskatteberedningen genom sina direktiv fått i uppdrag att pröva frågan om användning av investeringsfondssystemet för forskningsända-

Onsdagen den
6 december 1972

*Åtgärder för att
främja industriellt
utvecklingsarbete*

mål. Men vi tycker att man redan nu skulle kunna ordna provisoriska möjligheter för företagen att göra avsättning till forskningsfonder.

Men det finns också andra alternativ. Vi har föreslagit i motionen inrättande av en statlig fond med möjligheter till större risktagande än vad banklagen ger utrymme för. En sådan form för risktagande i ett utvecklingskede kan med fördel upprättas i samverkan med bankerna. Intresserade banker eller andra kreditinstitut kan gå in som hälften-finansiärer.

Statligt försvarsforsknings- och utvecklingsarbete som beställs hos näringslivet är ju en välkänd företeelse. Inte minst har flygplanet Viggen varit ett betydelsefullt sådant objekt. Det är viktigt att staten stimulerar företagens utveckling av ny teknik genom att lägga ut beställningar hos industrin, inte endast inom den militära sektorn utan också inom den civila.

Utskottet, som i stort delar de av oss i motionen framförda synpunkterna på olika åtgärder för att befärma forskning och utveckling inom industrin, kan inte biträda oss i vårt motionskrav på att ge det här till känna för Kungl Maj:t.

Jag anser emellertid att denna fråga är av avgörande betydelse för den svenska näringspolitiken och att den därför bör ägnas särskild uppmärksamhet. Eftersom svensk industris innovationer i stor utsträckning bygger på utvecklingsarbete, är det i högsta grad angeläget att frågan om att stimulera forsknings-, utvecklings- och innovationsarbete ges högsta prioritet när det gäller anslagsgivningen.

I regeringens proposition om sysselsättningspolitiska åtgärder aviseras en proposition till vårriksdagen om forskningsstimulerande åtgärder. Åtgärder av det slaget måste emellertid sättas in snabbt. Jag har därför svårt att förstå utskottsmajoritetens njugga inställning till vår motion. Riksdagen har möjlighet att redan i dag ta ställning till ett antal åtgärder som skulle kunna öka forsknings- och innovationsverksamheten i företagen. Varför inte då ta tillfället i akt, varför dröja?

Herr talman! Jag yrkar bifall till reservationen vid betänkandet.

Herr GERNANDT (c):

Herr talman! Jag ber att få lämna några förklaringar i anknytning till min motion om åtgärder för att främja innovationer inom svenskt näringsliv. Jag har försökt framhålla att det inom kretsen av kunniga och seriösa tekniska nyskapare med innovativ lagging troligen finns en hittills alltför litet uppmärksammas resurs till fortsatt utveckling av svenskt näringsliv. Motionsförslaget avsåg att på olika angivna sätt hjälpa kreativa förmågor för att genom deras goda uppfinningsidéer tillföra näringslivet ett antal tillverkningsvärda nya exportprodukter och därmed upprätthålla sysselsättningen inom landet.

Även om motionen avstyrkts av näringsutskottet har den dock bidragit till att skapa en viss debatt. I vad mån motionen har varit stimulerande eller inte är svårt att avgöra, men det kan förmärkas en avsevärt ökad förståelse för begreppen uppfinnare, kreativa personer och innovatörer i den allmänna debatten kring näringslivsfrågorna sedan våren 1972. Detta är mycket glädjande för dem som tror på – och jag vågar

kanske säga förstår - att vårt näringsliv, åtminstone till viss del, behöver ägna sig åt nya unika produkter för att kunna konkurrera effektivt med andra industriländer. Det räcker alltså inte, som många redan vet, att försöka konkurrera enbart genom rationalisering inom näringslivet.

Men trots dagens hårda konkurrens på världsmarknaden väntar sig ändå många att rationalisering av tillverkningsprocesserna skall leda till den nödvändiga sänkningen av produktionskostnaderna i vårt land. Detta är rätt i princip, men det kan vara ett ödesdigert tankefel att ställa för stora förhoppningar på att det skall lösa näringslivets problem. Rationalisering, ända fram till fullständig automatisering av industriprocesserna, ger sannolikt billigare produkter och mindre antal produktionsfel, men så långt kan man ju inte gärna gå med hänsyn till nödvändigheten av att ge människor sysselsättning och arbetsförtjänster. Följaktligen kvarstår i vårt land även efter ganska långt driven rationalisering de förhållandevis höga lönekostnaderna - och de gör sig gällande i alla led i produktionskedjan - från råvaruhanteringen via transporter, förpackning m. m. fram till färdig exportprodukt.

Risken kvarstår alltså att de vanliga svenska produkterna, trots pågående rationalisering, ändå kommer att vara bland de dyraste i världen, ty det rationaliseras även i vår omvärld, där lönekostnaderna tills vidare är lägre än i vårt land.

I en alltmer tilltagande hård konkurrenssituation blir det, av nyss nämnda orsak, mycket svårt att konkurrera med våra traditionella industriprodukter. Men de svenska företagen är av lätt förstäliga skäl mycket försiktiga med att investera i nya produktionsriktningar. Orsakerna härtill är flera. Dock skall jag inte beröra dem här. Men för att vi skall kunna behålla, och helst förstärka, vår exportmarknad är det sannolikt nödvändigt att vårt näringsliv försöker återta det försteg på världsmarknaden som vi en gång tidigare har haft. Detta innebär att framställa och konkurrera med nya unika produkter - ty där har vårt land med skickliga tekniker och verkstadspersonal verkligen möjligheter att bjuda allvarlig konkurrens. Det finns ett enormt framtidsbehov av just "de rätta" produkterna i alla länder - det gäller att hitta det behovet och att fylla det.

En spekulation över den framtida världsmarknaden kan se ut som följer: EEC och Öststaterna, Kina och Japan m. fl. kommer att konkurrera hårt med traditionella produkter till starkt pressade priser. Även USA kommer att tillverka traditionella produkter till låga priser - men kanske mest för eget bruk och export bland annat till Sydamerika. Men USA, och naturligtvis vissa andra länder, avser tydligen att satsa mycket stort just på nya - världsledande nya - produkter, för att sälja så länge det går. Svenskt kunnande och svensk kvalitet bör som sagt ha goda möjligheter att vara med i den kapploppningen, om vi bara i god tid vill inse att just detta kan vara ett livsvillkor för stora delar av vår exportindustri.

Om vi då vill satsa litet mer på tanken att skapa nya, unika produkter för att exportera så länge som det går, bör vi ta uppfinnarna till heders igen. Troligen finns redan nu i vårt land ett inte föraktligt antal tillverkningsvärda uppfinningsidéer.

Onsdagen den
6 december 1972

*Åtgärder för att
främja industriellt
utvecklingsarbete*

Med lämpligt stöd och uppmuntran till tekniskt kreativa människor är de säkert beredda att producera ännu fler idéer, varav ett antal sannolikt kommer att vara tillverkningsvärda och kan ge många nya arbetstillfällen.

Av näringsutskottets i stort sett positiva uttalanden och olika remissyttranden framgår också, glädjande nog, att man har en tilltagande förståelse för värdet av att uppmuntra landets innovatörer. Men jag ville, trots detta, med mitt anförande gärna ytterligare försöka framhålla de synpunkter som motionsförslaget grundar sig på – alltså vikten av att finna nya, unika produkter för svenskt näringsliv. Och samhällets möjligheter att medverka till detta skulle bl. a. vara att tillhandahålla regionvisa innovationscentra eller kollektiva uppfinnarverkstäder, t. ex. i någon av arbetsvårdsnämndens verkstäder. Ytterligare förslag i den här riktningen ber jag att få återkomma med under vårriksdagen.

Herr talman, tillåt mig också att något beröra en annan synpunkt på motionsinnehållet, som tyvärr tycks ha vållat en viss reaktion. Det gäller förhållandet mellan forskare och innovatörer. Utskottet formulerar sammanfattningen om vad jag har anført om forskningen i meningen: "Utskottet finner det olyckligt att motionären satt forskning i motsatsställning till innovationsverksamhet. Något sådant motsatsförhållande finns inte, utan de båda verksamheterna måste påverka varandra."

Jag känner ett stort behov av att förklara mig inför landets forskare, som jag kanske har varit orättvis emot, och vill gärna få till protokollet att jag på flera ställen i motionen skriver just om samverkan mellan forskare och innovatörer. Jag har framhållit att "forskningen – för att över huvud få någon rimlig samhällsekonomisk verkan – måste kompletteras med en specifik behovsriktad innovationsaktivitet".

Vidare framhåller jag i motionen att forskningens "externa effektivitet kunde höjas om innovatörer på tidigt stadium kunde ges möjligheter att samverka med forskarna".

Litet längre fram i motionen skriver jag: "Kreativitet betyder i detta sammanhang förmågan att finna nya, originella kombinationer – gärna av de element som tillkommit genom forskning. Men i vissa fall leder det genom kreativiteten uppnådda innovationsuppslaget till behovet av viss kompletteringsforskning, och på detta sätt bör forskning och kreativitet inom samhällets alla områden kunna samverka till det bästa."

Den motsatsställning mellan forskning och innovationsverksamhet som utskottet talar om kan möjligen återfinnas i följande sammanhang, som jag dock inte tycker är illasinnat mot forskarna: "I motsats till forskarna saknar uppfinnarna utbildningsmöjligheter anpassade till deras begåvningsstyp. I motsats till forskarna saknar också de flesta uppfinnare möjligheter att erhålla avlönade befattningar med frihet att arbeta med sina uppfinningar, med tillgång till alla de resurser i fråga om lokaler, medarbetare, instrument etc. som krävs för att de liksom forskarna skall kunna utföra sitt landsganeliga arbete."

Det som i övrigt kan uttolkas som negativt om forskning i motionen måste dock ses mot bakgrunden av motionens grundmening, nämligen att snarast möjligt skapa sysselsättningstillfällen för svensk arbetskraft. Många människor väntar sig att forskningen – liksom jag tidigare nämnde beträffande rationaliseringen – skall lösa en stor del av näringslivets

Onsdagen den
6 december 1972*Åtgärder för att
främja industriellt
utvecklingsarbete*

problem. Ja, till en del är det nog riktigt – men det går inte så fort att, med den tekniska forskningens välsignelser, nå de 100 000 arbetslösa. Det gäller i synnerhet i den mån forskningen inriktas på t.ex. automatisering av de industriarbeten som normalt är arbetsmiljövänliga. Vad däremot gäller de tunga och skadliga arbetena hoppas vi ju alla att goda industrirobotar snarast skall kunna ersätta människorna.

Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag kommer att tala några minuter längre än vad jag har anmält, men låt mig få utveckla det här med forskningen litet mer. Jag håller inte det här långa anförandet enbart som en personlig avbön utan framför allt för att jag finner det angeläget att belysa olika betraktelsesätt på sysselsättningsproblemen och svenskt näringslivs framtidsförhållanden.

Vi uppfattar ju forskare och andra lärda personer som mycket intelligenta och receptiva människor med mycket värdefullt kunnande och stor skicklighet i att utnyttja detta kunnande. Men huvuddelen av forskningsarbetet inriktas alltså vanligen på selektiva målobjekt som alltför sällan resulterar i tillverkningsvärda konstruktioner, som snabbt kan komma den allmänna sysselsättningen till del. En del av forskningsresultaten hamnar kanske i arkivpärmar för framtida bruk, då resultatet kan anses vara moget för praktisk användning inom industrin. Det når alltså inte fram till verkstädernas maskiner så särskilt snabbt. Mycket av forskningsresultaten resulterar i årsvisa förbättringar inom traditionella produkter från den etablerade storindustrin – och det ger i allmänhet inte något ökat antal arbetstillfällen.

Låt mig få ta ett par exempel. Forskningen ger bl. a. värdefulla tillskott av nya, förbättrade materialsorter – det må vara metaller, plaster eller textilmaterial. Men de nya materialslagen – som naturligtvis ökar slutproduktens värde och säljmöjligheter – skapar inte alltid nya sysselsättningsstillfällen. De äldre materialen slås mer eller mindre ut av de nya, men i stort sett samma människor sköter samma jobb som förut men med nytt råmaterial i svarven, pressen eller symaskinen.

Storindustrins forskning leder ofta till nya kopplingar, system eller enkla komponenter innanför höljet till de apparater eller maskiner som man fortlöpande tillverkar inom respektive företag. Men om sådana detaljer är nya och förbättrade för varje årsmo- dell och därigenom också ökar kvalitet och säljmöjligheter – är det därför inte säkert att antalet arbetstillfällen ökar. Samma människor står kanske och tillverkar, respektive monterar, de nya kugghjulen, kontaktörerna eller vad det nu kan vara för detaljer som man har moderniserat och förbättrat med forskningens hjälp.

Jag har kanske fel i mina antaganden – men jag anser ändå att de bör få framläggas. Jag vill försäkra att jag inte önskar debattera i frågan utan vill i all stillhet framföra mina synpunkter. Och en av dessa synpunkter är alltså att *både* grundforskning och tillämpad forskning inom landet erfordras och är värda all heder. Men just nu behövs *dessutom* ett tillskott av vanliga, enkla snilleblixtar i kombination med den rätta blicken för vad som verkligen är tillverkningsvärda exportprodukter.

Och innovatörer behövs inte bara inom näringslivet såsom sådant, utan även inom ett flertal samhällsområden – inte minst i vad gäller

Onsdagen den
6 december 1972

*Åtgärder för att
främja industriellt
utvecklingsarbete*

sjukvården och miljöfrågorna – även om detta bara indirekt berör näringslivets problem.

Herr talman! Detta är bakgrunden till att jag i januari 1972 motionerade om ökad förstäelse för och uppmuntran åt och mera stöd till landets tekniskt kreativa personer. I dagens situation har jag dock inte något yrkande i anknytning till näringsutskottets betänkande nr 52.

Herr FRIDOLFSSON i Stockholm (m):

Herr talman! En viktig förutsättning för att vårt näringsliv skall kunna bibehålla sin internationella konkurrenskraft är att industrin har möjligheter och resurser att bedriva ett industriellt utvecklingsarbete. Jag tror inte att det råder några delade meningar på den punkten. Samhället har också insett hur nödvändigt det är att industrin genom teknisk forskning och industriellt utvecklingsarbete förbättrar sina produkter och därmed sin konkurrensförmåga.

Staten har lämnat omfattande stöd till viktigt forskningsarbete. Men som reservanterna i näringsutskottet framhåller – till vilka vi från moderata samlingspartiet, herr Hovhammar och jag, hör – har icke tillräckliga åtgärder vidtagits.

Det råder inget tvivel om att lönsamheten inom industrin – särskilt inom den mindre företagsamheten – har minskat. Och när lönsamheten sjunker har företagen självfallet icke förutsättningar, bl. a. på grund av brist på pengar, att utföra nödvändigt forsknings- och utvecklingsarbete.

Det är, vilket torde vara kammarens ledamöter bekant, ofta riskfyllda projekt att utföra forskning och utvecklingsarbete inom företagsamheten. För att speciellt de mindre företagen skall ha möjligheter att låna pengar till nödvändigt forskningsarbete understryker vi i reservationen att det borde inrättas en lånefond, vars uppgift skulle vara att ge krediter framför allt till de mindre företagens industriella forskning.

Jag har, herr talman, anmält mig för ett tvåminutersinlägg och jag vill glädja både herr talmannen och kammarens övriga ledamöter med att hålla tiden. Därför vill jag helt kort yrka bifall till den reservation som är fogad till näringsutskottets betänkande nr 52.

Herr SVANBERG (s):

Herr talman! Låt mig allra först säga att beträffande behovet av forskningsinsatser inom industrin råder inga delade meningar i utskottet. Vi är alla fullt överens om att en hög teknisk utveckling är nödvändig för att vårt samhälle skall kunna utöka sin företagsamhet. Men vi pekar från utskottsmajoritetens sida efter att ha konstaterat detta på att denna allmänna inställning också delas av statsmakterna.

Det finns rätt många vägar att gå i detta utvecklingsarbete. Jag skall bara peka på att forskningen vid våra högskolor och universitet har fått ökade anslag under senare år. Vi har i riksdagen beslutat om en samordning av anslagsgivningen till forskning och utveckling genom STU, styrelsen för teknisk utveckling. Det finns ett statligt utvecklingsbolag, osv. Dessutom talas det i årets kompletteringsproposition om att man i den statsverksproposition som kommer i januari skall ägna den här frågan ytterligare uppmärksamhet. Man talar om att stimulera forsknings- och

Onsdagen den
6 december 1972

*Åtgärder för att
främja industriellt
utvecklingsarbete*

utvecklingsverksamheten genom direkt satsning ur en fond och genom att det blir skattelindring för den som använder pengarna för att forska. Vi vill peka på att mycket är på gång. Det är alltså inte bara utskottet som är enigt om detta, utan hela riksdagen och även regeringen är överens om att vi behöver en hög teknisk utveckling.

De olika motionerna har bitvis samma men i vissa stycken olika yrkanden, och jag skall säga några ord om varje motion.

I motionen 1320 talas om att "vid utformningen av näringspolitiken särskild uppmärksamhet måste ägnas frågan om att stimulera forsknings-, utvecklings- och innovationsarbetet i syfte att med beaktande av sociala och miljömässiga synpunkter trygga en fortsatt industriell utveckling". Detta är helt riktigt; i det avseendet är motionen välskrivet, och jag har ingenting att invända mot det. Men motionärerna fullföljer kanske inte i en del sina förslag. Vad som föreslås är framför allt att vi skall öka kreditgivningen till forskningen. Man vill inrätta ett särskilt institut, ägt av stat och banker, som skulle ha till särskild uppgift att låna ut pengar till forskningsuppdrag.

Utskottet pekar på att genom den ändring i fråga om bankinstitutens möjligheter att låna ut pengar just till forskningsinsatser (som beslutats av riksdagen) finns här väldiga belopp att tillgå. Det finns en kapitalram 1972/73 på 1 900 miljoner kronor. Därav har utnyttjats 750 miljoner. STU lämnar också i vissa sammanhang ut pengar som villkorliga lån för forskningsinsatser. När det gäller att låna pengar föreligger alltså inga stora svårigheter.

Personligen skulle jag vilja peka på en annan sak som kanske är väsentligare när det gäller forskningspengarna, och det är en bättre samordning, ett utnyttjande av dem på ett rationellt sätt. Jag tror att om vi har ett industriverk som kan svara för branschplanering och inriktning av våra industriella ansträngningar, först då blir det möjligt att få den verkliga samordningen av forskningen och ett bättre utnyttjande av pengarna.

Ett annat förslag som tas upp i detta sammanhang är att den offentliga upphandlingen skall användas för att stimulera forskningsinsatser. Vi pekar på att upphandlingskommittén i sitt betänkande förordar vissa ändringar i gällande bestämmelser. Detta betänkande är ute på remissbehandling, och under sådana förhållanden kan det väl knappast vara rimligt att säga någonting speciellt på den punkten.

Motionärerna vill också ha en särskild organisation för kontraktsforskning i anslutning till universitet och högskolor. Vi framhåller att det sägs från STU att man tillsammans med universitetskanslersämbetet håller på med en översyn av just denna typ av forskning och avser att utreda de praktiska ekonomiska konsekvenserna och vad det kunde vara skäl att ändra på. Vi torde få ett förslag från Kungl. Maj:t under våren 1973. Under dessa förhållanden finner vi det ganska onödigt att riksdagen nu skulle göra något särskilt uttalande i en fråga som vi ändå mycket snabbt kommer att få ta ställning till.

I motionen 1316 talas det framför allt om behovet av att "bättre utnyttja kreativa personer som en påtaglig produktionsfaktor". Det framhålls att satsningen på forskningsuppdrag har kommit att i vissa

Onsdagen den
6 december 1972

*Åtgärder för att
främja industriellt
utvecklingsarbete*

sammanhang innebära att uppfinnarverksamheten har hamnat i stryk-klass. Detta kan väl till en del vara sant; utskottet vänder sig inte mot det utan säger tvärtom att det nog är ett riktigt konstaterande. Men vi säger också att man här håller på att finna nya vägar. STU är inne på försök att stärka just uppfinnarverksamheten. Vi har under uppbyggnad ett s. k. industriellt utvecklingscenter i Skellefteå. Det har sagts att detta skulle vara som en prototyp. Man får se hur det verkar, och man avser väl att gå vidare om det blir ett lyckat resultat i Skellefteå. Man diskuterar också planer på att inrätta en forskningsstation i Göteborg med tonvikt lagd på arbete bland mindre företagare med ren uppfinnarverksamhet.

Vi tycker att allt detta tillsammans – den verksamhet som är i gång och som är avsedd att utökas – är så pass betydande att något särskilt uttalande inte behövs. Men låt mig säga att vi ser det så att anstalten i Skellefteå måste ge visst resultat innan man skall gå vidare och bygga flera sådana – man vill se hur det verkar.

Motionen 696 tar upp en alldeles speciell aspekt – den talar om att man behöver utforma ett särskilt program och anslå medel för särskilt uppdragsforskning vid den nya tekniska högskoleenheten i Luleå. Det är i och för sig helt riktigt att detta är av behovet, men mycket av tankarna i motionen återkommer i vad organisationskommittén säger och även i vad organisationskommittén visar i sin uppbyggnad av denna tekniska högskola. Hela verksamheten är egentligen under utformning inom organisationskommittén, och att nu göra ett särskilt uttalande till Kungl. Maj:t om detta, som tas upp i det löpande arbetet vid organiserandet av tekniska högskolan, kan det inte finnas någon anledning till. Som framgår av remissyttrandena utreds frågan också av STU och UKÄ, och man har sin observans på att denna högskola kan behöva särskilda samhälleliga beställningar när forskningsstationen byggts ut; den metallurgiska forskningsstationen har ju verkat i flera år.

I vad slutligen gäller motionen 1356 talas där om att man bör söka ge de mindre och medelstora företagen ökade möjligheter att utvidga de tekniska högskolornas forsknings- och utvecklingsresultat. Det är väl också ett riktigt konstaterande att det inte är helt bra därvidlag, men vi vill från utskottets sida peka på att STU, som har huvudansvaret för den här verksamheten, själv uppmärksammat problemet och är i gång med att finna vägar att öka de ekonomiska resurserna just för detta ändamål. Utskottet säger: "Utskottet finner således att den av motionärerna aktualiserade frågan är föremål för överväganden inom ansvarigt organ och förutsätter att detta leder till positiva åtgärder så snart som möjligt." Jag vill gärna mycket bestämt poängtera att vi verkligen förutsätter att de här åtgärderna kommer till stånd och att de kommer till stånd mycket snabbt.

Mot denna bakgrund, herr talman, yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Andersson i Örebro m. fl., och förklarades den förra

propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Wirtén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller näringsutskottets hemställan i betänkandet nr 52 punkten 1 röstar ja, den det ej vill röster nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Andersson i Örebro m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wirtén begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 184
Nej — 134
Avstår — 3

Punkterna 2 -4

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

§ 4 Ändring av civil- och militärområdesgränserna för Gävleborgs län och Kalmar län

Föredrogs civilutskottets betänkande nr 31 i anledning av motion om ändring av civil- och militärområdesgränserna för Gävleborgs län och Kalmar län.

Fru JONÄNG (c):

Herr talman! Jag har tillsammans med bl. a. herr Svanström motiverat om förslag till sådan ändring av civil- och militärområdesgränserna för Gävleborgs län och Kalmar län att överensstämmelse nås med länsgränserna. När man fastställde principerna för totalförsvarets regionala ledning hade man som utgångspunkt just att åstadkomma överensstämmelse mellan läns- och försvarsområdesindelningen. Man genomförde också indelningen enligt den principen, utom när det gäller Gävleborgs län och Kalmar län, som är delade på två försvarsområden. Denna indelning är högst otillfredsställande, vilket också verifieras av remissvaren.

Många skrivelser har avlåtits för att få en mer ändamålsenlig indelning till stånd. År 1967 skrev civilbefälhavaren i Nedre Norrlands civilområde till Kungl. Maj:t, länstyrelsen i Kalmar gjorde det 1969, och 1964 års civilbefälhavareutredning skrev 1971, men kallsinnet har varit mycket stort mot alla dessa propäer. I dag blir det dock ett fall framåt, även om de åtgärder som försvars- och civilutskotten föreslår inte är tillfredsställande utan får ses som ett provisorium.

Samtliga remissinstanser är eniga om den av civilbefälhavareutredningen uttalade uppfattningen att samverkande militära och civila chefer bör ha geografiskt överensstämmande ansvarsområden och att dessa bör

Nr 132

Onsdagen den
6 december 1972

*Ändring av civil-
och militärområ-
desgränserna för
Gävleborgs län
och Kalmar län*

Onsdagen den
6 december 1972

*Ändring av civil-
och militärområ-
desgränserna för
Gävleborgs län
och Kalmar län*

bygga på den civiladministrativa indelningen.

Överbefälhavaren är emellertid negativ till motionens syften. Han hänvisar till operativa nackdelar och till den översyn av länsindelningen som nu pågår i länsberedningen.

Civilbefälhavaren i östra området skildrar värtaligt de problem som uppstår vid delning av ett län på två civil- och militärområden. Men han är ändå inte beredd att ansluta sig till motionsyrkandena, bl. a. av operativa skäl. Vidare anser han att det är fullständigt ogörligt att helt gardera sig för alla de problem som ett framtida krig skulle kunna skapa. I ett krig måste man underkasta sig de förändringar i samhällslivet som måste vidtas i försvarssyfte. Hans argumentation är svårförståelig. Det är självklart att vi inte kan gardera oss mot alla de problem som kan uppstå i en krigssituation. Men det är lika självklart att vi i fredstid måste inrikta oss på en så god planläggning som möjligt och därigenom mildra de problem som kan uppstå.

Jag kan inte bedöma de operativa nackdelar, som ÖB talar om, men civilbefälhavaren i Nedre Norrlands civilområde – såväl den nuvarande som hans företrädare – anser inte att militärt operativa skäl kan uppväga de stora nackdelar som blir följden för den civila ledningen av totalförsvarsverksamheten. Överstyrelsen för ekonomiskt försvar har samma uppfattning, liksom civilbefälhavaren i Södra civilområdet.

Jag skall inte räkna upp alla de svårigheter som delningen av Gävleborgs län för med sig - de finns återgivna i länsstyrelsens remissvar. Jag skall bara citera en del av vad länsstyrelsen i Gävleborg anfört. Den säger: "Att — — — bilda särskilda 'krigslän' är en ur totalförsvarets effektivitetssynpunkt synnerligen stor nackdel, som i vissa lägen kan allvarligt försvåra icke endast försvarsmöjligheterna på den civila sidan utan kanske i samma utsträckning det militära handlandet."

Jag finner det i högsta grad otillfredsställande – för att inte säga att det är bristande omsorg – att som har skett utelämnas en länsdel, nämligen Hudiksvalls och Ljusdals civilförsvarsområden. När Kungl. Maj:t fastställde civil- och militärområdesgränsen i Gävleborgs län sade man ingenting om hur lednings- och samordningsansvaret skulle ordnas för den norra länsdelen. Den har helt enkelt klippts av från länet i övrigt, och något mottagande län har inte fastställts för den. Aktuella mottagande län kan vara Jämtlands eller Västernorrlands län. Norra länsdelen hänger alltså helt i luften.

Försvarsledningsutredningen förutsatte, som länsstyrelsen i Gävleborg framhåller, att fredsplanläggningen skulle ske i intim samverkan med mottagande län – det var ett villkor för att en delning skulle vara möjlig. Hur skall man kunna samverka när man inte vet vem man skall samverka med? Det är helt orimliga förhållanden. Och otrygga förhållanden, som går ut över människorna i hela den norra delen av länet.

I dagens läge har inte länsstyrelsen i Gävleborgs län radiosamband med civilförsvarscheferna i Hudiksvall och Ljusdal – skall man bygga ut det eller inte? Ingen av de aktuella länsstyrelserna i Gävleborg, Jämtlands eller Västernorrlands län kan nå radiosamband med civilförsvarscheferna i Ljusdal och Hudiksvall. Det innebär att någon ledning av de civila totalförsvarsfunktionerna inom dessa civilförsvarsområden över huvud

taget inte kan upprätthållas. Man är alltså totalt utlämnad i norra länsdelen i händelse av krigsfara.

Jag är trots allt glad över att de båda utskott som har berett detta ärende har insett vilka orimliga förhållanden som råder när det gäller försvarsplanläggningen. Det har inte alla de militära remissinstanserna insett eller i varje fall uttalat sig om, vilket minst sagt är förvånande, eftersom man där borde kunna räkna med den största förståelsen.

Civilutskottet hemställer beträffande försvarsplanläggningen inom berörda län att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört. Utskottet vill alltså att lämpliga åtgärder skall vidtagas beträffande försvarsplanläggningen i de områden som i krig skall avskiljas från moderlänerna. Detta innebär att utskottet tar hänsyn till människornas behov av trygghet i de aktuella områdena. Det är ett litet steg på vägen.

Det innebär emellertid – det vill jag understryka – ingen lösning på problemen, och jag finner det beklagligt att man inte kan medverka till att undanröja själva grundproblemen. 1964 års civilbefälhavareutredning hävdar just att det är själva grundproblemet som bör undanröjas. Inom den utredningen har man noga undersökt konsekvenserna av en länsdelning. Det anses orealistiskt att överföra ett område från ett län till ett annat. Ett sådant förfarande medför allvarliga olägenheter för de civila delarna av totalförsvaret. Det medför bristande handlingskraft och svaghet hos det civila försvaret just när krigsmakten allra mest behöver dess hjälp och stöd. Det anser också några av remissinstanserna.

Civilbefälhavaren i Nedre Norrlands civilområde säger:

”Fastmera har de gångna åren bekräftat de svårigheter och omställningsproblem som en länsstyrelse ställs inför i händelse den i ett beredskaps- eller krigsläge skall överlåta ledningsansvaret av en länsdel till någon angränsande länsstyrelse. Vad som sålunda under den dåvarande remissbehandlingen i viss mån intuitivt framfördes som kritik mot den numera genomförda gränsdragningen kan nu erfarenhetsmässigt verifieras. Den åstundade effekten i handlingskraft hos det civila försvaret har inte uppnåtts. Snarare tvärtom. En i vissa stycken påtaglig tveksamhet och känsla av osäkerhet präglar planläggningsarbetet i fråga om samordningen och ledningen av försvarsverksamheten.”

Mot denna bakgrund vill jag beklaga att utskottet inte sökt medverka till att undanröja grundproblemen. Svårigheterna kommer att bestå, och de negativa effekterna som påtalats kommer man inte ifrån. Men jag vill understryka att utskottets ställningstagande får en positiv effekt för människorna i den norra delen av mitt län. Eftersom min motion har haft den effekten avstår jag från ett speciellt yrkande.

Herr SVANSTRÖM (c):

Herr talman! Jag kunde i stort sett instämma i alla de synpunkter som fru Jonäng anfört med anledning av den för hennes och mitt län gemensamma motionen. Jag vill emellertid för Kalmar läns vidkommande tillägga några synpunkter.

Länsstyrelsen i Kalmar län anför i sitt remissvar till civilutskottet bl. a. följande:

Nr 132

Onsdagen den
6 december 1972

*Ändring av civil-
och militärområ-
desgränserna för
Gävleborgs län
och Kalmar län*

Onsdagen den
6 december 1972

*Ändring av civil-
och militärområ-
desgränserna för
Gävleborgs län
och Kalmar län*

”Kalmar län är ett utpräglat inkvarteringslän som skall ta emot ett stort antal utrymmande, bland annat från Stockholmsområdet och Skåne. Denna viktiga beredskapsuppgift torde i allra högsta grad komma att prägla kommunernas verksamhet under beredskap och krig och nödvändiggöra intimt samarbete med länsstyrelsen, länskolnämnden, landstinget m. fl. Länet har en riksviktig betydelse i försörjningshänseende och är mottagarlän för planlagd undanförsel av krigsviktiga förnödenheter från utsatta områden. Det är därför av största vikt att den civila verksamheten kan fortgå utan avbrott.”

Det är en synpunkt i länsstyrelsens i Kalmar län remissyttrande som jag tycker väger mycket tungt, när länsstyrelsen självklart i enlighet med sin tidigare framställning till vederbörande militära myndighet tillstyrker ett yrkande som motionen innehåller, nämligen en samordning av gränserna så att civilförvarsområdet och det militära försvarsområdet kommer att sammanfalla. Därigenom kan man undanröja de betydande svårigheter som civilförsvaret har att fullfölja sin verksamhet i Kalmar län under nuvarande förhållanden.

Liksom fru Jonäng har jag emellertid funnit att den i stort sett positiva skrivning utskottet gjort i denna fråga nu inte ger anledning att vidhålla motionens yrkande; detta så mycket mer som vi av erfarenhet vet att ett sådant förslag tyvärr skulle vara dömt att misslyckas. Dock förtjänar att framhållas, herr talman, att vi gärna vill se sådana tillämpningsföreskrifter som förbättrar de nuvarande förhållandena så långt det är möjligt. Vi har, vill jag påstå, inte givit upp tanken att så småningom komma fram till förändringar av gränserna så att det missförhållande som nu onekligen råder kan undanröjas.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att i övrigt få instämma i de synpunkter fru Jonäng framfört.

Herr GREBÄCK (c):

Herr talman! Motionärerna förlitar sig tydligen inte på överbefälhavarens omdöme i detta fall. Man får väl förutsätta att överbefälhavaren har överblick över den totala försvarsplanläggningen och att hans syn på denna sak måste tillmätas mycket stort bevisvärde. Överbefälhavaren liksom civilbefälhavaren i östra civilförvarsområdet finner det olämpligt att nu ändra gränsdragningen. Överbefälhavaren anser dessutom att länsberedningens arbete bör avvaktas.

Även riksdagens försvarsutskott, som behandlat denna fråga, instämmer med överbefälhavaren men anser dessutom att det erfordras särskilda föreskrifter beträffande försvarsplanläggningen inom de länsdelar som i krig skall skiljas från moderlänet. I dessa synpunkter instämmer civilutskottet.

Det är väl inte alldeles riktigt som fru Jonäng säger att civilutskottet skyggar för själva grundproblemet och vägrar intressera sig för det. Vi menar liksom överbefälhavaren och riksdagens försvarsutskott att man i dessa fall skall avvakta länsberedningens arbete. Därefter blir det bättre möjligheter att ta ställning till dessa frågor.

Jag noterar med tillfredsställelse att motionärerna var belättna med civilutskottets behandling, när utskottet framhåller:

”Också enligt civilutskottets mening bör lämpliga åtgärder vidtas beträffande försvarsplanläggningen i de områden som i krig skall avskiljas från moderlänerna. Detta torde vara nödvändigt inte minst med tanke på att eventuella indelningsändringar till följd av länsberedningens arbete förmodligen inte kommer att tas upp till slutligt avgörande av statsmakterna inom de närmaste åren. Vad utskottet anfört om försvarsplanläggningen bör ges Kungl. Maj:t till känna.”

Herr talman! Jag yrkar bifall till civilutskottets hemställan i dess betänkande nr 31.

Fru JONÅNG (c):

Herr talman! Vad beträffar överbefälhavarens omdöme vill jag bara säga att andra remissinstanser har intygat de negativa effekter som blir följden av att man delar ett län. Från flera remisshåll har det sagts att man anser att de militärt operativa skälen inte kan uppväga de stora nackdelar som blir följden för den civila ledningen av totalförsvarsverksamheten.

Jag kan inte heller ansluta mig till överbefälhavarens åsikt att man bör vänta på en ny länsindelning. Civilbefälhavaren i Nedre Norrlands civilområde erinrar också om att frågan om ändrad länsindelning för närvarande har ställts på framtiden.

Jag vidhåller den uppfattningen att grundproblemen inte har undanröjts, men jag är, som jag tidigare har uttryckt, tacksam för att frågan har fallit framåt och att civilutskottet har tagit hänsyn till människornas behov av och trygghet i de aktuella länsdelarna.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 5 Tjänstebenämningarna inom den inre riksdagsförvaltningen

Föredrogs konstitutionsutskottets betänkande nr 51 med anledning av framställningen 1972:19 från riksdagens förvaltningsstyrelse angående tjänstebenämningarna inom den inre riksdagsförvaltningen jämte motion.

Herr LIDGARD (m):

Herr talman! De flesta av oss tycker väl att titlar och tjänstebenämningar egentligen är rätt likgiltiga ting, som man kan försumma och som man inte bör spilla alltför mycken tid och för många ord på.

Men tjänstebenämningar är ändå nödvändiga inom den offentliga förvaltningen, liksom i den privata sektorn, för att man något litet skall kunna beskriva människors arbetsområden, deras arbetsuppgifter och, kanske inte minst, deras ansvarsområden, och vi måste därför syssla med dem. En bra tjänstebenämning skall dessutom kunna användas som tilltalsord. Vi har ju den seden här i vårt land att använda titlar som tilltalsord, så vi måste tänka också på den saken, även om många av oss kanske skulle föredra en enklare utformning av tilltalsorden.

Onsdagen den
6 december 1972

*Tjänstebemän-
ningarna inom
den inre riksdags-
förvaltningen*

Att rätt klassificera en tjänst är inte alldeles lätt. Konstitutionsutskottets betänkande nr 51 visar hur svårt det har varit när det gäller riksdagen. Jag känner till alla turer som har förekommit och alla diskussioner som har förevarit, och jag kan förstå om de ansvariga till slut i trötthetens tecken har stannat inför vissa tjänstebemänningar som man kan känna en viss fundersamhet inför.

Jag har ett förflutet i det här ärendet – jag motionerade i samband med den föregående organisationsutredningen om en översyn av tjänstebemänningarna för riksdagsutskottens sekreterare och biträdande sekreterare. I den motionen sade jag att jag inte tyckte att det var alldeles adekvata benämningar på högt kvalificerade tjänstemän, som man förutsatte skulle tjänstgöra i riksdagen ännu under en längre följd av år. Jag nämnde några tjänstebemänningar i kanslihuset, vilka jag tyckte gav en viss vägledning för hur man skulle kunna finna en bättre utformad titel.

Jag kommer nu att uppehålla mig enbart vid utskottens sekreterare och biträdande sekreterare och skall inte beröra de andra titlarna i förslaget. Även om man kanske kan tycka att det där finns vissa inkonsekvenser, är dessa dock inte så betydande.

Jag tycker inte att man lyckats så bra i klassificeringen av utskottssekreterarna i det förslag som föreligger. Man har valt att kalla den nuvarande huvudsekreteraren för kanslichef, och man föreslår att den biträdande sekreteraren skall kallas föredragande. Om jag först tar den sistnämnda titeln, kan man ju säga att det är en riktig beskrivning av tjänstens innehåll. Den har emellertid den nackdelen att den inte talar om var arbetsområdet finns. Det är som tjänstebemänning en föredragande rakt ut i luften. Det skulle kanske inte ha skadat om man försökt använda något prefix av typen riksdag, utskott eller någonting som placerat vederbörande på rätt ställe.

När det gäller kanslichef som tjänstebemänning tycker jag att det finns rätt starka invändningar att göra. Det är klart att utskotten har sina små kanslier, men situationen blir rätt löjlig när man ibland upptäcker att två utskott förenar sig om ett kansli, som alltså kommer att ha två kanslichefer. Där finns en hjälp för skrivarbetet och det finns en föredragande och en vaktmästare. Detta är alltsammans.

Dessutom lider den föreslagna tjänstebemänningen av det felet att den inte särskilt bra anger vad vederbörande sysslar med. Av beskrivningen av kansliet förstår vi alla att det inte kan vara någon huvuduppgift; det är knappast ens någon mera betydande deluppgift utan det är en mycket liten uppgift för utskottets sekreterare att fungera som kanslichef. Titeln ger med andra ord en dålig beskrivning på vad han sysslar med.

Sedan kan man kanske säga att titeln inte riktigt anger befattningshavarens ansvarsnivå för det han egentligen sysslar med. Låt mig erinra om att vi här i riksdagen – om förslaget bifalles – kommer att ha två typer av kanslichefer, dels den befattningshavare som svarar för administrationen på kammarkansliet i lönegrad B 6, dels sekreterarna i utskotten som är kanslichefer i lönegrad C 3, alltså väsentligt högre. Vi som dagligen arbetar med detta klarar naturligtvis upp det hela, men det skapar nog en viss förvirring utanför detta hus. Därtill kommer att vi

faktiskt har en tredje grupp av kanslichefer här i riksdagshuset. Något eller några av partikanslierna använder sig av tjänstebenämningen kanslichefer på de befattningshavare som leder gruppkanslierna.

Jag tycker inte att det kan vara tillfredsställande att man inom i stort sett samma förvaltningsbyggnad använder samma tjänstebenämning och därmed avser tre olika kategorier av arbetstagare, låt vara att man om den ene kanske kan säga att han är privatanställd.

Jag kan förstå hur man kommit fram till tjänstebenämningen kanslichef. Man kan ha gjort jämförelser med motsvarande benämningar hos JO, Nordiska rådet och kanske också hos riksdagsrevisorerna – högt kvalificerade befattningshavare, av vilka åtminstone somliga är placerade någon lönegrad högre. Men man drar inte jämförelsen fullt ut, därför att det står i utskottsbetänkandet att dessa ändringar i tjänstebenämningen inte bör föranleda några löneförändringar. Det tycker inte jag heller, och därför skall jag inte vidare uppehålla mig vid den saken. Benämningen kanslichef är emellertid ett mycket vidsträckt begrepp, som kanske användes mest inom kommunal och privat förvaltning, inom organisationer och på andra håll än inom offentlig verksamhet även om benämningen finns där också.

Jag kan förstå att man kanske har tröttnat på att resonera om dessa tjänstebenämningar efter alla turer som har förekommit. Icke desto mindre, herr talman, tycker jag att man skall fundera en gång till på en lämplig tjänstebenämning för riksdagens olika sekreterare och biträdande sekreterare, där man beaktar deras ansvarsnivå och undersöker vilka tjänstebenämningar som i övrigt finns inom förvaltningen, inte minst inom kanslihuset, samt försöker anpassa riksdagens tjänstebenämningar till dem som finns där i motsvarande lönegrader.

Avslutningsvis tycker jag att man skall överväga om inte prefixet riksdag i första hand och prefixet utskott i andra hand skall kunna komma in fråga. Man kan också vända på det och använda ordet föredragande i respektive utskott. Det finns alltså en del möjligheter att fundera vidare på.

Jag är inte ute efter att åstadkomma några fina tjänstebenämningar, det är mig fullständigt likgiltigt. Men jag vill åstadkomma tjänstebenämningar som har ett adekvat innehåll och ger en något så när rimlig beskrivning av både arbetsuppgifter och tjänsteställning. Därför, herr talman, tillåter jag mig att här från talarstolen ställa följande yrkande: att riksdagen

dels med avslag på motionen 1972:1745 bifaller framställningen 1972:19 utom såvitt avser tjänstebenämningar för utskottens sekreterare och biträdande sekreterare,

dels uppdrar åt riksdagens förvaltningsstyrelse att utreda frågan om lämpliga tjänstebenämningar för denna personal.

Herr ROMANUS (fp):

Herr talman! Som herr Lidgard nämnde hör inte frågan om hur människor skall tituleras till de stora världsfrågorna. Det hindrar inte att sådana spörsmål bör hanteras varsamt, eftersom det, om de löses dåligt, kan uppstå personalpsykologiska problem som inte är oväsentliga.

Onsdagen den
6 december 1972

*Tjänstebenäm-
ningarna inom
den inre riksdags-
förvaltningen*

Det förslag som har lagts fram har, som herr Lidgard har sagt, vissa skönhetsfläckar. Dessa borde kunna rättas till, samtidigt som man undviker att lägga ned för mycken energi på att ytterligare utreda dessa frågor.

Till skillnad från herr Lidgard har herr Wikström och jag väckt en motion i den här frågan, där vi föreslår en något bättre lösning på titelfrågorna för utskottens personal. För att förenkla situationen för kammarens ledamöter skall jag inte yrka bifall till vår motion, utan jag ber att få tillstyrka herr Lidgards yrkande. Det ger möjlighet att ytterligare överväga frågan om tjänstebenämningen för utskottens personal. Då bör man enligt min uppfattning försöka finna sådana benämningar som anger, att det är fråga om personer som arbetar här i riksdagen.

Jag kan inte anse att det här är någon partipolitisk fråga. Enligt min uppfattning borde var och en av oss här kunna känna sig fri att rösta för herr Lidgards yrkande, för att undvika att man här åstadkommer en lösning i trötthetens tecken, som tyvärr har alla förutsättningar att sprida en viss irritation hos de berörda. Det är, som vi alla vet, en samling människor som gör stora insatser för att vårt arbete här skall kunna fungera och som visar stor fördragsamhet med riksdagsarbetets många obekvämligheter och egendomligheter.

Herr JOHANSSON i Trollhättan (s):

Herr talman! Det är mycket lätt att komma fram till olika meningar i fråga om tjänstebeteckningarna. Man kan tycka olika bra om olika titlar. Man kan också anse den ena tjänstebeteckningen vara bättre än den andra när det gäller att se om den svarar mot tjänstens uppgifter. Vi kan säkert fortsätta att föra en mycket lång diskussion om detta. Redan nu har man diskuterat frågan under några år. Bifaller nu kammaren herr Lidgards yrkande, har vi goda förutsättningar att få fortsätta diskussionen ytterligare några år. Vill man att detta inte skall bli riksdagens följetong, bör man fatta beslut i dag.

Konstitutionsutskottet lägger nu fram ett enhälligt förslag. Det grundar sig på en utredning som har gjorts av en särskild grupp, utredningen för översyn av tjänstebenämningar inom riksdagen. Det kan vara nyttigt för oss alla att erinra oss att i den satta riksdagsmannen Erik Wärnberg, ordförande, bibliotekarien Torsten Dahl, sekreteraren Leif Ekberg, tf. direktören Magnus Huss, kammarsekreteraren Sune K. Johansson och övervakmästaren Sigfrid Larsson. Av denna uppräknade framgår att i arbetet har deltagit företrädare för olika kategorier av anställda. Det förslag som arbetsgruppen har lagt fram är enhälligt. Sedan har det behandlats av förvaltningsstyrelsen. I dess förslag finns en ändring. Det gäller de biträdande utskottssekreterarna, som man önskar skall kallas föredragande. Det finns fogat en reservation till förvaltningsstyrelsens förslag. Den har inte följts upp i riksdagen.

Det har, som herr Lidgard påpekade, varit flera turer i detta ärende. Eftersom ordföranden i utredningen sitter här i kammaren, lär han väl själv komma att berätta om dessa olika turer. Vill man undvika ytterligare turer, bör man bifalla konstitutionsutskottets enhälliga för-

Onsdagen den
6 december 1972

*Tjänstebemän-
ningarna inom
den inre riksdags-
förvaltningen*

slag. Sedan kan man alltid diskutera i det oändliga om detta är de riktiga beteckningarna eller inte.

Herr Lidgard uppehöll sig särskilt vid beteckningen kanslichef. När jag hör denna tjänstetitel, tänker jag närmast på chefstjänstemännen på det kommunala området. I flera kommuner är det så att den ledande tjänstemannen har beteckningen kanslichef. Det kan hända att även andra låter sin tanke gå till detta. Man kan också diskutera om föredragande är den rätta titeln eller om man skall använda någon annan. Men nog speglar ordet föredragande vad vederbörande tjänsteman sysslar med.

Herr Romanus betonade att det här rörde sig inte om en partifråga utan att var och en skulle rösta så att säga efter eget huvud. Jag håller helt med om att detta kan aldrig vara en partifråga. Men vart skulle vi komma här i riksdagen om var och en alltid skulle sträva efter att få den tjänstebeteckning som han anser vara den riktiga?

Nu har man under stor möda arbetat sig fram till enighet, och det har skett i samråd med vederbörande personalgrupper. Det finns därför starka skäl för att hålla fast vid detta förslag.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till konstitutionsutskottets hemställan.

Herr ROMANUS (fp) kort genmäle:

Herr talman! Om herr Johansson i Trollhättan tror, att det bland personalen råder enighet om, att de av utredningen föreslagna benämningarna på utskottspersonalen är lämpliga, är han illa underrättad.

Herr WÄRNBERG (s):

Herr talman! Efter vad som har sagts här tror jag att det kan finnas skäl att för kammarens ledamöter redovisa på vilket sätt de nu föreslagna titlarna har arbetats fram. Det har icke skett i trötthetens tecken utan gjordes ganska snabbt. Redan då den fasta organisationen bestämdes år 1967 aktualiserades frågan om tjänstebemänningarna, men något resultat kom man inte fram till. Vid 1970 års riksdag väcktes en motion – för övrigt av herr Lidgard – i samband med organisationsutredningens förslag till enkammarriksdag, och denna motion vann riksdagens bifall. Man fann då titlarna sekreterare och biträdande sekreterare för högt kvalificerade tjänstemän otillfredsställande.

Förvaltningsstyrelsen har alltså fått en beställning att avskaffa sekreterartitlarna, trots att dessa titlar av många omfattas med mycket stor sympati. Förvaltningsstyrelsen tillsatte en utredning för uppdraget. Denna utredning bestod av sex personer – herr Johansson i Trollhättan har nyss räknat upp dem – däribland tre representanter för de största löntagarorganisationerna här i huset. SACO:s representant var utskottssekreterare.

Utredningen har försökt finna titlar som har kunnat accepteras av löntagarorganisationerna men som också någorlunda beskriver arbetsuppgifternas art. Man har utgått från att titlarna inte skulle ha någon betydelse för lönesättningen eller för pensionen. Fullständig enighet har rått om detta. Det har därför ansetts lämpligt att ge samma titlar åt

Onsdagen den
6 december 1972

*Tjänstebemän-
ningarna inom
den inre riksdags-
förvaltningen*

befattningshavare som sysslar med likartade arbetsuppgifter, även om det föreligger olikheter i lönesättningen.

Beträffande utskottens personal var det ett önskemål att få fram en benämning på en utskottssekreterare, som omtalar att denne är chef för utskottsarbetet vid sidan av riksdagsmannen-ordföranden. Andre och tredje befattningshavaren i utskottet har normalt samma arbetsuppgifter, och det var då naturligt att försöka finna en samlade titel för dessa, som i lönehänseende ligger på mycket skilda nivåer — från löneplan A upp till löneplan C.

Också på många andra ställen i utredningens förslag har personal med likartade arbetsuppgifter fått samma titel, trots att avståndet mellan deras tjänster lönemässigt kan vara upp till sex à åtta lönegrader. Varför skulle man då inte göra på ungefär samma sätt i utskotten?

Ordet kanslichef som man till slut stannade inför är en hög titel. Det finns i detta hus flera personer med denna titel. Herr Lidgard har räknat upp dem: ombudsmannaexpeditionens, Nordiska rådets svenska delegations och riksdagsrevisorernas kanslichefer. Deras lönesättning är högre än eller densamma som utskottssekreterarnas. Men det finns också lägre befattningshavare med titeln kanslichef. Lönesättningen för sådana tjänster inom statsförvaltningen omfattar området från B 5 upp till C 4. Kanslichef är alltså i detta hänseende en synnerligen adekvat titel för utskottssekreterarna. Om en kanslichef däremot skall ses som chef för ett kansli med stor personal, är titeln inte adekvat. Men denna titel förekommer på många andra ställen. Så är fallet här i huset inom riksdagens ombudsmannaexpedition, inom Nordiska rådets svenska delegations kansli och inom riksdagsrevisorernas kansli, där man inte heller har så stor personal.

Det framfördes under vårt arbete mer eller mindre fantasifulla förslag till titlar. Alla de prefix som herr Lidgard anfört i sin motion och som han upprepat i dag har prövats av utredningen. Man har t. ex. gått igenom titlarna expeditionschef, rättschef och departementsråd. Men passar ordet riksdagsråd på en utskottssekreterare — eller parlamentarikerråd, som ett av förslagen löd? Det fann i varje fall inte utredningens majoritet att det gjorde. De berörda personerna ville själva inte heta expeditionschef, och ordet rättschef passar väl inte heller på en utskottssekreterare, tyckte de flesta.

Utredningen har alltså prövat de här olika sakerna och kommit fram till att titeln kanslichef dels passar in mot en stor del av löneskalan, dels markerar att det finns en chef för utskottet. Man kunde då inte ha en chef till i utskottet. Ordet byråchef, som föreslås i motionen, har aldrig tidigare förts fram av personalen i det förberedande arbetet, utan det har tillkommit under de allra sista av dessa dagar.

Utredningen enades till slut om ett kompromissförslag, som sedan förelades förvaltningsstyrelsen. Men man skall märka att innan det förslaget lades fram fick arbetstagarorganisationernas representanter tillfälle att ta kontakt med organisationernas avdelningar här i huset. Så skedde också, och samtliga kom tillbaka med beskedet att förslaget var godtaget av avdelningarna i riksdagen, utom beträffande korrekturläsarna för vilka man ville ha en annan titel.

Ondsdagen den
6 december 1972

*Tjänstebemän-
ningarna inom
den inre riksdags-
förvaltningen*

Sedan förvaltningsstyrelsen preliminärt godtagit utredningsförslaget, gick det på officiell remiss till SF, SR, TCO och SACO. Från de tre förstnämnda organisationerna kom bekräftande svar, men SACO-föreningen hade plötsligt ändrat åsikt. På grundval av yttrande från riksdagshusets SACO-förening kunde SACO inte tillstyrka förslaget i vitala delar utan föreslog uppskov i avvaktan på om grundlagberedningen skulle komma fram med nya lösningar. Förvaltningsstyrelsen villför denna begäran, men grundlagberedningens förslag gav ingen annan vägledning i den här frågan än att vi skall välja kammarsekreterare också i fortsättningen men att man vid sidan av sekreterartiteln kan ha en annan benämning. Det var den vägledning man fick av grundlagberedningens förslag.

Då ansåg förvaltningsstyrelsen att den borde för riksdagen lägga fram det förslag som det hade rätt enighet om i utredningen. Det upprättades förslag till skrivning, och även den gick ut till organisationerna. Skrivelsen godkändes, men direktör Börjesson i SACO framförde muntliga synpunkter, som antecknades. Han hävdade beträffande utskottssekreterarna att SACO godtog "kanslichef", men "biträdande sekreterare", som utredningen hade föreslagit, borde benämnas "föredragande". Förvaltningsstyrelsen beslöt tillgodose det här önskemålet, sedan utredningens ledamöter, som är kvar i riksdagen, hade kontaktats och sagt att de ingenting hade att invända.

Vid förvaltningsstyrelsens sammanträde framlade SACO:s adjungerade ledamot av styrelsen ånyo ett förslag, det som herr Romanus har byggt upp sin motion på, nämligen att man skulle kalla såväl utskottens som kammarens biträdande sekreterare för byråchefer.

Såvitt jag kan förstå, föreligger det just nu minst fyra förslag från samma förening eller organisation, och nu tycker jag att man kan tala om att arbeta i trötthetens tecken. Det går inte att byta titlar alltefter dagsopinionen i vederbörande förening här i huset. Jag vill bara konstatera att det förslag som i dag ligger på kammarens bord har tillstyrkts av den representant som SACO-föreningen i riksdagen utsett att vara med i utredningen. Det har också tillstyrkts av huvudorganisationen SACO i de delar där herr Lidgard vill avslå det. Det är väl också ganska orimligt att begära att förvaltningsstyrelsen skall sätta i gång en ny utredning, när den framlagt ett enhälligt förslag — detta sett mot bakgrund av att alla tidigare försök från 1967 har misslyckats.

Sedan kanske bör tilläggas att i nästan alla de många yttranden och förslag som kommit från SACO-håll — och herr Lidgard var även inne på det nu — har man uttryckt sitt missnöje med att chefen för kammarens inre kansli skall kallas kanslichef.

Herr talman! Jag har inget annat yrkande än herr Johansson i Trollhättan.

Herr LIDGARD (m):

Herr talman! Jag bestrider bestämt att jag har gett uttryck åt något missnöje med att avdelningsdirektören, byrådirektören — eller vad tjänstebemänningen är på kammarkansliet — skulle benämnas kanslichef i fortsättningen. Jag har över huvud taget inte berört det i annan mån än

Onsdagen den
6 december 1972

*Tjänstebenäm-
ningarna inom
den inre riksdags-
förvaltningen*

att jag har konstaterat att här i huset – om det föreliggande förslaget bifalles – kommer att finnas tre olika kategorier av kanslichefer. Jag har inte kritiserat det förhållandet att den ene eller andre befattningshavaren skulle få den titeln.

Jag känner till alla de turer som förekommit, och jag skall gärna instämma med herr Wärnberg: Jag tycker inte det är bra att det förekommit så många turer i detta ärende. Men jag förbehåller mig faktiskt rätten att hysa en uppfattning – och framföra den i kammaren – om hur det rätteligen borde vara sett – inte utifrån någon SACO-medlems synpunkt – utan utifrån riksdagens synpunkt. Jag tycker att vi har ett intresse av att de som biträder oss i utskotten har exempelvis prefixen "riksdag" eller "utskott" i sin tjänstebenämning. Sedan skulle jag rakt ut i salen vilja fråga: Är det någon som tycker att det är bra med två kanslichefer för ett kansli som innehåller tre eller kanske fyra personer?

Överläggningen var härmed slutad

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels det av herr Lidgard under överläggningen framställda yrkandet, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lidgard begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i betänkandet nr 51 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit det av herr Lidgard under överläggningen framställda yrkandet.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lidgard begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	–	238
Nej	–	60
Avstår	–	24

§ 6 Föredrogs

Konstitutionsutskottets betänkande:

Nr 55 i anledning av propositionen 1972:126 med förslag till lag om statligt stöd till politiska partier

Skatteutskottets betänkanden:

Nr 61 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972:110 med förslag till tulllag, m. m. jämte motion

Nr 63 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972:142 angående godkännande av avtal mellan Sverige, Danmark, Finland, Island och Norge om handräckning i skatteärenden

Justitiekammarens betänkanden:

Nr 25 angående uppskov med behandlingen av Kungl. Maj:ts i propositionen 1972:1 framlagda förslag rörande lokaliseringen av en central förvaltningsmyndighet för domstolsväsendet jämte motioner

Nr 132

Onsdagen den
6 december 1972

Djurplågeri

Kammaren biföll vad utskotten i dessa betänkanden hemställt.

§ 7 Djurplågeri

Föredrogs justitiekammarens betänkande nr 27 i anledning av propositionen 1972:122 med förslag till lag om ändring i brottsbalken (ang. djurplågeri).

Herr SJÖHOLM (fp):

Herr talman! Det här förnuftiga regeringsförslaget vilar på en motion av herr Werner i Malmö och mig. Att jag nämner herr Werners namn först beror inte på ren artighet utan på att det var hans idé från början; den som i första hand skall hedras för att detta kloka regeringsförslag ligger på riksdagens bord är alltså herr Werner i Malmö.

Herr Werner och jag har bemödat oss en hel del i riksdagen att skapa ett bättre djurskydd, och detta är väl det första konkreta exemplet på att det arbetet har givit resultat. Det kommer nu att bli straffbart att plåga djur inte bara när det beror på uppsåt eller ond vilja utan också när det beror på oaktsamhet, slöhet, nonchalans – kort sagt brist på god vilja. Det är ett stort framsteg, och vi motionärer är naturligtvis tillfredsställda.

Möjligen skulle man kunna diskutera om man i stället för straffrekvisitet grov oaktsamhet skulle ha enbart oaktsamhet, men vi förlitar oss på vad departementschefen säger i propositionen om att man skall ställa kravet på grov oaktsamhet mycket lågt. I det här läget är det säkert klokt att avvakta rättstillämpningen.

Som sagt, herr talman, är förslaget ett steg i rätt riktning när det gäller ett bättre skydd för både vilda och tama djur. Det kunde ha kommit tidigare – herr Werner i Malmö och jag har försökt ett par gånger att få igenom den här ändringen – men, som det heter, bättre sent än aldrig.

Det behövs uppenbarligen flera steg i den här riktningen för att skapa ett bättre djurskydd, och jag tror jag vågar lova att 1973 års riksdag skall få ta ställning till ytterligare sådana förslag.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 8 Föredrogs lagutskottets betänkande nr 25 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972:139 med förslag till lag om ändring i lagen (1928:281) om allmänna arvsfonden, m. m.

Utskottets hemställan bifölls.

Onsdagen den
6 december 1972

*Erkännande av
och upprättande av
diplomatiska för-
bindelser med
Tyska demokra-
tiska republiken*

§ 9 Erkännande av och upprättande av diplomatiska förbindelser med Tyska demokratiska republiken

Föredrogs utrikesutskottets betänkande nr 16 i anledning av motioner om erkännande av och upprättande av diplomatiska förbindelser med Tyska demokratiska republiken.

Herr MÅBRINK (vpk):

Herr talman! Det är med tillfredsställelse vi nu tar del av ett betänkande från utrikesutskottet med hemställan om bifall till motioner om ett svenskt erkännande av Tyska demokratiska republiken, som enligt utskottet bör ske snarast möjligt -- enligt en presskommuniké från utrikesdepartementet blir det den 21 december, alltså denna månad.

Det är dock enligt vår mening omöjligt att urakklåta några kommentarer. För det första: Erkännandet av DDR borde ha gjorts för åtskilliga år sedan. För det andra: Tyvärr går det inte nu att säga att Sveriges regering har bidragit till att skapa det läge vi nu har, som kännetecknas av att något av en islossning är på gång i vad det gäller erkännandet av ett 18 miljoners folk i Europas mitt. Det är först sedan politiken att isolera Tyska demokratiska republiken eftertryckligt brutit samman som Sverige anmäler sig på arenan bland länder som kungör sin avsikt att erkänna detta land.

När nu ett flertal västländer skall installera sig i Östberlin kommer de att möta en modern stad, där det redan finns ett 30-tal beskickningar. De nya västambassaderna kommer till ett av världens tio högst industrialiserade länder. De kommer alltså till ett land med en växande materiell standard och -- vilket kan förefalla märkligt inte minst från vår horisont -- en utpräglad stabil prisnivå. DDR har vidare ett erkänt väl utvecklat skol- och undervisningsväsen och en högtstående kultur, för vilken ofta dess berömda teatrar brukar återopas. Man kan också nämna DDR:s framgångar på det idrottsliga området. Läger man därtill DDR:s aktiva medverkan i olika internationella organisationer, kan naturligtvis DDR:s existens inte längre förnekas.

Det är två parter som förhandlat om det tyska s. k. grundfördraget. Det finns ingen anledning att bestrida den positiva inriktningen från den västtyska regeringen som lett fram till överenskommelsen om detta fördrag. Men det går heller inte att bestrida DDR:s insatser, exempelvis vid alla de tidigare förhandlingarna i konkreta frågor, vilka bidragit till att jämna vägen för slutandet av grundfördraget.

Från Tyska demokratiska republikens sida är detta ingen ny inriktning. Det är en politik som röner stöd -- och har haft stöd -- från en enig befolkning, som eftertraktat en normalisering av förbindelserna med den västra grannen.

I vad däremot gäller Tyska förbundsrepubliken så är det, såvitt jag kan förstå, allmänt känt vad för slags agerande i det kalla krigets anda som kännetecknat dess utrikespolitik. Jag behöver bara nämna den s. k. Hallsteindoktrinen. Att förbundsrepublikens politiska attityd förändrats beror i hög grad på trycket från en växande opinion hos den västtyska befolkningen, vilken krävt en kursförändring i förbundsrepublikens

Onsdagen den
6 december 1972

*Erkännande av
och upprättande av
diplomatiska för-
bindelser med
Tyska demokrati-
ska republiken*

politik gentemot sin östra granne. Låt mig tillägga att den växande internationella opinionen naturligtvis inte har varit utan effekt.

Så har alltså de faktorer verkat som nu lett fram till den förändrade situationen i relationerna mellan de båda tyska staterna och den inledda förändringen i ett flertal länders hållning gentemot DDR. Denna utveckling bedöms innebära de båda tyska staternas inträde i FN. Utan att övervärdera nya staters inträde i Förenta nationernas medlemskrets är det uppenbart att detta ändå bidrar till att främja förutsättningarna för en fredlig samlevnad i världen. Atmosfären inför den förestående europeiska säkerhetskonferensen kan också bedömas som gynnsammare i och med denna utveckling.

Till min andra kommentar inledningsvis vill jag säga att det varit anledning till större tillfredsställelse om vi i dag med fog kunnat framhålla att Sverige verksamt bidragit till normaliseringssträvandena och därmed stött den opinion inom förbundsrepubliken som krävt en normalisering av relationerna till DDR. Utrikesutskottet upprepar än en gång sitt ologiska påstående att förhandlingarna i Tysklandsfrågan skulle ha "försvårats" om Sverige tidigare tagit det steg som nu är avsett att tagas. Jag skall helt kort peka på några av regeringens och utrikesutskottets orimliga motiveringar i Tysklandsfrågan under årens lopp. Klart är att Sveriges ståndpunktstaganden under alla år följt västmakternas intentioner, och detta har sannerligen inte varit uttryck för en fast och konsekvent neutralitetspolitik. Det är följande graverande handlingsätt som bör omnämnas.

För det första: Ett erkännande av Tyska demokratiska republiken har avisats med motivering att detta skulle innebära en inblandning i Tysklandsfrågan och försvåra en återförening. Samtidigt som detta argument myntats under flera år av utrikesutskottet har man erkänt Förbundsrepubliken Tyskland. Man har alltså blandat sig i Tysklandsfrågan och därmed accepterat de västtyska reaktionärernas uppfattning om DDR.

För det andra: År 1967 debatterades i riksdagen erkännandet av DDR. Utskottets talesman yttrade då följande: "Jag hoppas att kammarens ärade ledamöter har klart för sig att den västtyska regeringens inställning är den, att ett ensidigt svenskt erkännande i någon form av den östtyska regeringen allvarligt skulle försvåra vårt lands möjligheter att vid handelspolitiska förhandlingar nå en överenskommelse med EEC."

Herr talman! Jag har i anslutning till det här ärendet ansett det nödvändigt med detta inlägg. Nu hoppas jag att erkännandet av DDR innebär ett utvecklande av förbindelserna på olika samhällsområden, till gagn för både Sverige och DDR.

Jag yrkar bifall till utrikesutskottets hemställan i dess betänkande nr 16.

Herr ARNE GEIJER i Stockholm (s):

Herr talman! Vad utrikesutskottet här föreslår riksdagen avviker från tidigare års yttranden. Den förhoppning som utrikesutskottet hyser är att ett erkännande nu skall ske. Om utrikesministerns annonserade beslut blir verklighet, kommer ett erkännande att bli klart före nyår.

Onsdagen den
6 december 1972

*Erkännande av
och upprättande av
diplomatiska för-
bindelser med
Tyska demokrati-
ska republiken*

Vår förhoppning är också att det svenska erkännandet skall följas av erkännanden från en rad övriga länder. Och det är väl inte tänkbart annat än att i och med att Sverige den 21 december erkänner Östtyskland kommer motsvarande ställningstagande att ske i ett flertal parlament i Europa. Därmed skulle vi för vår del ha klarat ett erkännande som det har varit mycken debatt om.

Jag har ingen anledning att ge mig in i en polemik med den föregående talaren, herr Måbrink, om var feilen ligger och vilket land som har bedrivit den bästa eller den sämsta politiken av Öst- och Västtyskland. Jag tror inte att det hör till dagens ämne, och jag tror icke heller att det gynnar frågan som sådan. Vi går mot en avspänning mellan öst och väst, och jag anser att vi i Sverige har anledning att i särskilt hög grad uppskatta att så är förhållandet. Det skulle löna sig dåligt om vi i vår polemik skulle försöka att upprätthålla den spänning på svenskt plan som har existerat och som delvis ännu finns mellan Öst- och Västtyskland.

Jag tror det är riktigt att säga att den man som har spelat en mycket framträdande roll i det förhandlingsarbete som bedrivits mellan Öst- och Västtyskland – förhandlingar som har lett till resultat – är förbundskanslern Willy Brandt.

Med detta, herr talman, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr förste vice talmannen BENGTSO (c):

Herr talman! Det är att hälsa med tillfredsställelse att erkännandet och upprättandet av diplomatiska förbindelser med Tyska demokratiska republiken nu synes komma till stånd inom de närmaste dagarna. Utskottet har ju sagt: "Enligt utskottets uppfattning bör regeringen inom den närmaste framtiden ta initiativ till förhandlingar om upprättande av diplomatiska förbindelser mellan Sverige och Tyska demokratiska republiken så att erkännande kan ske snarast möjligt." Regeringen har också gjort sitt uttalande. Riksdagen kommer – som jag förmodar enhälligt – att göra ett uttalande om att vi bör erkänna Östtyskland.

Erkännandet har enligt min mening dröjt alltför länge. Jag har åtskilliga gånger tidigare från denna talarstol förordat att erkännandet skulle ske. Sedan Östtyskland blev kommunistiskt har jag inte haft något som helst hopp om att det skulle bli en återförening och då låg inte det hindret i vägen för ett erkännande. Centern har i princip deklarerat att den vill att Sverige skall erkänna alla de facto existerande stater, och DDR är en faktiskt existerande stat, oavsett vad man säger om dess styrelseskick, som vi icke accepterar, och en hel del av DDR:s agerande som vi heller inte är vänner av.

Konsekvensen blir givetvis att vi anser att ett erkännande bör ske även i andra fall. Det gäller t. ex. Nordkorea, men där har Sverige en övervakningskommission, så det föreligger hinder i det fallet. Jag skall inte gå in på den saken – den kommer upp senare.

Det är självfallet att i och med erkännandet kommer det att bli mycket intensiva förbindelser med Östtyskland. Det gäller handelsområde, det gäller miljöfrågor, det gäller turismen, det gäller det kulturella området och en rad andra områden, där det kan bli ett

Onsdagen den
6 december 1972*Erkännande av
och upprättande av
diplomatiska för-
bindelser med
Tyska demokrati-
ska republiken*

intensivare samarbete med DDR. Vår handel med Östtyskland är ganska ringa jämfört med handeln med Västtyskland, men vi har ändå en förhoppning om att den skall öka. Det finns ju det vanliga hindret med de kommunistiska ländernas ineffektivitet i produktionen som har dokumenterats därigenom att dessa länder ytterst sällan kan konkurrera i världshandeln. Men vi får se hur utvecklingen blir -- vi får hoppas att det i varje fall blir ett livligare handelsutbyte efter erkännandet.

Att det dröjt med erkännandet har haft vissa orsaker. Det var ett stort antal ledamöter som motionerade i frågan vid ett tillfälle, men när Östtyskland var med bland de länder som överföll Tjeckoslovakien och underkuvade det, så hoppade en massa motionärer av. Detta tycker jag också var helt riktigt. Vi har här i Sverige inte glömt hur Östtyskland tillsammans med fyra andra länder överföll Tjeckoslovakien och hur man sedan hållit det landet underkuvat på sätt som skett. Det överensstämmer inte med de mänskliga fri- och rättigheterna. Jag erinrar i sammanhanget om utrikesministerns utmärkta anförande i Förenta nationerna med Sveriges dom över DDR och de andra länderna som då ockuperade Tjeckoslovakien.

Inte heller har vi glömt Berlinmuren. Den är en skymf mot all frihet i vår värld. Innan den har kommit bort kan vi inte säga att det finns någon frihet i landet. Jag skall här inte nämna något om i vilken utsträckning man ansluter sig till Bresjnevdoktrinen. Var och en som har läst den doktrinen kan ju tänka sig hur mycket frihet den ger.

Vi hoppas -- som också utrikesutskottet har skrivit -- att båda de tyska staterna blir medlemmar i FN, och som utskottet också sagt bör Sverige stödja ett förslag härom när den frågan kommer upp i Förenta nationerna. Jag anser det vara utomordentligt viktigt att Östtyskland får bli medlem där snarast möjligt. Givetvis förutsätter jag då att DDR också följer FN-stadgan; den är ju en utomordentligt fin riktninggivare för hur mellanfolkligt samarbete bör etableras.

Vidare skulle jag önska att Östtyskland ansluter sig till konventionen om de mänskliga rättigheterna, där det bl. a. står att var och en har rätt att fritt flytta och emigrera, även från sitt eget land.

Det är min förhoppning att regeringen fattar beslut i denna fråga så snabbt som möjligt -- vilket jag också tror kommer att ske -- och att vi därmed får avsevärt utvidgade förbindelser med DDR samt att de förbindelserna utvecklas i snabb takt.

Jag har överräckt några välkomstrosor åt DDR, men de har varit försedda med taggar. Det har varit avsiktligt; jag har velat visa på också den saken.

Herr talman! Jag har givetvis inget annat yrkande än bifall till utskottets hemställan.

Herr HERNELIUS (m):

Herr talman! Låt mig bara göra några korta konstateranden i anslutning till den begäran som utrikesutskottet nu vill att riksdagen skall framställa, en begäran som så till vida är originell som regeringen på förhand har förklarat sig villig att biträda densamma och nära nog också utsatt dagen för en accept.

Onsdagen den
6 december 1972

*Erkännande av
och upprättande av
diplomatiska för-
bindelser med
Tyska demokra-
tiska republiken*

Detta erkännande, varom alla partier i utrikesutskottet har varit eniga, innebär icke något avsteg från gängse principer för svenskt erkännande i sådana fall. Bland de principerna ingår självfallet icke kravet på fria val eller på folklig självstyrelse i respektive länder. Om Sverige hade uppställt sådana krav, så skulle vi ha erkänt relativt få stater på jorden, och själva skulle vi då i vår tur bli erkända av endast ett fåtal. Att det inte finns fria val i Östtyskland vet var och en av oss.

I de svenska principerna ingår inte heller kravet på full självständighet i förhållandet till främmande makt. Någon sådan självständighet föreligger ju inte i Östtyskland. Känd sak är så god som vittnad. Ej heller FN uppställer sådana principer för medlemskap. Jag behöver bara peka på en sådan stat som Yttre Mongoliet.

Vad som komplicerat erkännandefrågan i detta fall är naturligtvis det faktum att det här rör sig om en delad stat och om en stat vars delning kom till som en följd av andra världskriget. Formellt kan erkännandet nu på vissa håll uppfattas som ett godkännande av denna delning. Den västtyska staten, förbundsrepubliken, har väl formellt icke godkänt delningen men reellt gjort det genom det nyligen träffade fördraget.

Vad som i detta sammanhang förvånar är att de militanta krafter i vårt land som opponerar sig mot förekomsten av delade statsbildningar efter kriget i andra världsdelar tycks ha så lätt för att svälja och till och med propagera för delning av stater i vår närhet. Jag skall inte närmare kommentera detta faktum.

Ej heller skall jag kommentera läget i Östtyskland. Jag skall bara anföra det senaste exemplet: Den av utrikesutskottets ordförande apostroferade Willy Brandt hade haft för avsikt att själv komma till Östtyskland för att underteckna fördraget. I slutet av förra veckan meddelades att så icke kunde bli fallet. Fördraget skall undertecknas av ställföreträdare på diplomatplanet. Risken av att Willy Brandt besöker Östtyskland vågar regimen inte ta!

Herr OLOF JOHANSSON i Stockholm (c):

Herr talman! Det finns ingen anledning att förlänga den här debatten särskilt mycket. Det är naturligt att jag och flera med mig som har motionerat i dessa frågor är positiva till att de nu äntligen löses. Vi har här i riksdagen haft olika meningar om hur aktiv den svenska utrikespolitiken borde vara på detta område. Erkännandet av DDR har varit aktuellt i många år, och det har givetvis funnits möjligheter att lösa problemet utan att fördenskull klampa in under de mest känsliga förhandlingsperioderna eller ratificeringsdebatterna. Försiktigheten har haft övertaget över viljan att driva på utvecklingen för ett normaliserat Europa. Det är bl. a. bedömningen av vilken möjlighet Sverige hade haft att spela en roll i det sammanhanget som har lett oss till olika slutsatser.

Under denna debatt har det ibland förekommit hänvisningar till vad ledande personer utanför vårt lands gränser har ansett att Sverige bör göra och inte göra. Jag skall inte söka sak i den frågan. Men för min del känns det angeläget att säga att det ligger en risk i att, som då och då har skett, från svensk sida ange dessa råd som grund för dröjsmålet, vilket inte minst regeringspartiet har gjort. Den risken måste vi vara medvetna

om. Det är en risk som vi i andra sammanhang brukar göra åtskilligt för att undvika. Risken är att vi åstadkommer intrycket att vår utrikespolitik till någon del bestäms utanför vårt lands gränser.

För att vår utrikespolitik som helhet och neutralitetspolitiken i synnerhet skall förbli trovärdig brukar vi betacka oss för inblandning utifrån i skapandet av denna utrikespolitik, och det bör vi göra också i framtiden. Jag utgår ifrån att vi är ense på den punkten. Att vi får kritik och råd utifrån är en annan sak – det är lika naturligt som att vi själva deltar i den internationella opinionsbildningen.

Det viktiga är nu emellertid att se framåt. Genom Willy Brandts målmedvetna politik har grunden lagts för en islossning i Europa, och nu gäller det att utnyttja den uppkomna situationen och mildra motsättningarna mellan dess olika delar. SALT-konferensen har här sin stora betydelse. Jag utgår ifrån att det inte finns några delade meningar om att Sverige aktivt måste bidra till att samarbetet mellan Europas samtliga länder breddas på alla de fält där det är möjligt.

I våra relationer med DDR är det viktigt att vi snabbt gör klart för oss de nya möjligheter som erkännandet och normaliseringen av relationerna erbjuder, inte minst på handelsns område. Vi har allt intresse av att vidga handeln med DDR, men det kommer att ske – det måste vi vara medvetna om – i förstärkt konkurrens med andra som också inser dessa nya möjligheter.

Vi får inte underskatta DDR:s roll i framtiden som en ledande industrination i Europa. Det måste vara av stort intresse för svensk export och naturligtvis även för svensk import att vi får till stånd ett vidgat, stabilt och breddat handelsutbyte mellan våra länder. Jag vill speciellt markera betydelsen av denna fråga. Vi har anledning att se positivt på en vidgning av handeln österut i det stora sammanhanget, inte minst därför att vi inte vill hamna i en ensidig inriktning på EEC-området. DDR bör utgöra en utomordentligt viktig handelsförbindelse för vårt land i framtiden.

Miljöfrågorna har länge diskuterats, framför allt Östersjösituationen. Nu kan vi genom juridiskt bindande avtal gå från ord till handling. Därför är det positivt att Sverige och Finland på den här punkten har inbjudit till överläggningar om dessa frågor. Det finns anledning att hoppas på att vi nu kan utträta något konkret på miljöpolitikens område i detta regionaliserade samarbete.

Herr talman! Jag vill till sist åter betona hur viktigt det är, att vi verkligen tar vara på de möjligheter som en normalisering av förbindelserna mellan DDR och Sverige erbjuder. Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

Onsdagen den
6 december 1972

*Erkännande av
och upprättande av
diplomatiska för-
bindelser med
Demokratiska
folkrepubliken
Korea*

§ 10 Erkännande av och upprättande av diplomatiska förbindelser med Demokratiska folkrepubliken Korea

Föredrogs utrikesutskottets betänkande nr 17 i anledning av motioner om erkännande av och upprättande av diplomatiska förbindelser med Demokratiska folkrepubliken Korea.

I detta betänkande behandlades motionerna
1972:55 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari föreslagits

1. att riksdagen hos regeringen hemställde om att denna tog initiativ till upprättande av diplomatiska förbindelser med Demokratiska folkrepubliken Korea,
2. att riksdagen hos regeringen hemställde om att denna genom FN verkade för alla främmande truppers bortdragande ur Korea samt

1972:655 av herrar Gadd (s) och Hellström (s) vari hemställts att riksdagen som sin mening uttalade att regeringen borde ta initiativ i syfte att upprätta diplomatiska förbindelser med Folkrepubliken Koreas och Tyska demokratiska republikens regeringar.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört beträffande frågan om erkännande av Demokratiska folkrepubliken Korea,
2. att riksdagen ansåg motionen 1972:55 besvarad med vad utskottet anfört,
3. att riksdagen ansåg motionen 1972:655, i vad Demokratiska folkrepubliken Korea, besvarad med vad utskottet anfört.

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Sedan de japanska imperialisternas ockupationstrupper slagits sönder år 1945 delades Korea provisoriskt efter den 38:e breddgraden. Söder om denna skulle japanerna få tillfälle att samla resterna av sin armé för att dra sig hem — från det land som man haft under kolonialt välde sedan 1910. Norr om den 38:e breddgraden påbörjades återuppbyggnaden, byggandet av ett samhälle på socialistisk grund.

USA, som efter andra världskriget intagit en oomstridd ledarställning bland de imperialistiska staterna, såg att imperialismen höll på att förlora Korea, att imperialismen höll på att förlora ännu ett kolonialt område för sin utplundring.

I södra Korea bildades en amerikansk marionettregim. De folkliga organ som hade byggts upp också i denna del av landet slogs sönder, och en omfattande terror följde.

I juni 1950 utlöste USA kriget i Korea under den falska förevändningen att det demokratiska Korea skulle ha överfallit USA-marionetterna i söder. USA ville ha detta krig för att, som man sade, "rulla tillbaka socialismen i Asien". Man ville förhindra att folkets makt upprättades

också i södra Korea och man ville tillintetgöra folkmakten i den norra delen av landet. Men bakom detta låg de amerikanska imperialisternas förhoppning att få tillfälle att slå mot Kina, att vrida tillbaka historiens hjul i Kina, där folkrepubliken utropades 1949 och där den borgerliga Kuomintangregimen hade förlorat hela fastlandet. Denna socialismens största seger sedan oktober 1917 hade vunnits efter decennier av kamp. Imperialisterna försökte desperat att få anledning att rikta slag mot den kinesiska folkrepubliken. Folkets Korea skulle vara vägen dit.

Att imperialisterna kunde utnyttja FN för sina syften är en skamfläck i denna organisations historia. Men imperialisterna lyckades inte i sitt uppsåt. Sedan man lyckats med att förstöra det mesta i Nordkorea, slogs man tillbaka av de nordkoreanska soldaterna och kinesiska frivilliga. Imperialisterna tvingades slutligen till vapenstillestånd. Nordkorea räknade detta stillestånd som en seger.

Återuppbyggnaden av Demokratiska folkrepublikens område har skett med en rent beundransvärd hastighet. Landet var totalt förstört efter kriget. I dag har invånarna i Nordkorea sannolikt den genomsnittligt högsta materiella välfärden i hela Asien. Det mest anmärkningsvärda är att koreanerna i denna uppbyggnad under senare år helt fått lita till egna krafter.

Södra Korea – med dess amerikanska marionettregimer – präglas fortfarande av massfattigdom, stor arbetslöshet och utbredd analfabetism. Trots att USA fram till 1968 givit Sydkorea ett ekonomiskt bistånd på 4,5 miljarder dollar, präglas landet av djupt armod och ekonomisk stagnation.

Imperialisterna härskar över Sydkorea. Lagarna tillåter ett hundra procentigt utländskt ägande av kapital och utländsk ledning av bolag i Sydkorea. De första fem åren är bolagsvinsterna skattefria. Obegränsat utförande av profiler garanteras och investeringarna garanteras mot expropriation. Sydkoreas ekonomi är underordnad imperialismens intressen. Dess regering är en marionett till USA. Den är en grym militärdiktatur som går imperialisternas och den inhemska överklassens ärenden med undantagslagar, våld och terror. Presidenten i denna regim har genom farsartat val gjort sig själv till härskare på livstid – en härskare som springer USA-imperialismens ärenden.

Skillnaden i den sociala och ekonomiska utvecklingen mellan de båda koreanska staterna understryks av den s. k. repatrieringen i Japan, dvs. koreaners återvändande från Japan till hemlandet. Den koreanska minoriteten i Japan uppgår till omkring 600 000 personer. Mellan 1959 och 1967 flyttade 100 000 koreaner från Japan till Demokratiska folkrepubliken Korea, trots att många av dem hade sina rötter i södra Korea. Denna repatriering stoppades 1967 efter påtryckningar från regimen i Söul, men den återuppstod ånyo 1971. Tusentals koreaner står i dag i kö i Japan för att få återvända till hemlandet – till dess norra självständiga del, till Demokratiska folkrepubliken.

Massmedierna i vårt land brukar göra stort väsen av när någon lämnar ett socialistiskt land. Massflyttningen från Japan till Demokratiska folkrepubliken Korea har det däremot varit tyst om. Folket som flyttar hem till Korea väljer dess socialistiska del.

Onsdagen den
6 december 1972

*Erkännande av
och upprättande av
diplomatiska för-
bindelser med
Demokratiska
folkrepubliken
Korea*

Från Demokratiska folkrepubliken Koreas sida har nästan årligen, sedan vapenstilleståndet 1953, framlagts konkreta förslag, som syftat till att åtminstone normalisera förbindelserna mellan de båda koreanska staterna. Den amerikanska marionettregimen i söder – antingen den burit namn efter Syngman Ree eller Pak Jung Hi – har ställt sig avvisande till dessa förslag. Först det senaste året har regimen i syd gått med på samtal.

Bara dessa korta fakta visar att Demokratiska folkrepubliken Korea är en självständig stat, med en självständig politik och med en självständig och framgångsrik ekonomisk utveckling. Dessa fakta visar att Demokratiska folkrepubliken strävar efter fred och social utveckling och befrielse för hela det koreanska folket.

Sydkorea däremot är en militärdiktatur. Den vilar på sitt stöd från USA. Över 40 000 amerikanska soldater är stationerade i Sydkorea. Inga främmande trupper finns i Demokratiska folkrepubliken Korea.

Härtill kan läggas att Sydkorea deltar med 50 000 man aktivt i USA:s folkmord i Indokina. Demokratiska folkrepubliken Korea har inga trupper utanför sina gränser.

Sverige har erkänt Sydkorea. Sydkoreas ambassadör i Sverige har varit chef för de sydkoreanska styrkorna i Vietnam – han har aktivt deltagit i folkmordet i Indokina, i det oförklarade kriget! Ledande befälhavare i oförklarade krig brukar betraktas som krigsförbrytare. En dylik är ambassadör i Sverige – det är Sydkoreas ambassadör.

Sverige har erkänt Sydkorea. Men Sverige vägrar fortfarande att erkänna Demokratiska folkrepubliken Korea. År efter år har kommunisterna krävt att Sverige skall erkänna denna stat. År efter år har regeringen sagt nej. Tidigare vid våra framställningar här i riksdagen har utskottet avfärdat vår hemställan med endast några få rader. Nu kostar ändå utskottet på sig en längre argumentation.

Nu medger utskottet att Demokratiska folkrepubliken Korea bör erkännas av Sverige "när tidpunkten befinnes lämplig", för att citera utskottet. Men när är tidpunkten lämplig? Vad är det som gör att tidpunkten inte är lämplig nu?

Utskottet säger som sin mening att "ett mera allmänt internationellt erkännande av de två koreanska staterna sannolikt skulle bidra till avspänning och fred i denna del av världen". Varför kan då inte Sverige föregå med gott exempel och *nu* erkänna Demokratiska folkrepubliken Korea?

Skulle ett erkännande av de båda staterna främja freden? Ja, varför erkänner vi inte Demokratiska folkrepubliken Korea nu då – trots att samtal inletts mellan representanterna för de olika koreanska staterna – fortfarande endast vapenvila råder och fred inte har slutits, nu då fortfarande krigsfaran finns, nu då fortfarande de amerikanska imperialisterna hotar Demokratiska folkrepubliken Korea och dess fred och besätter södra Korea med en folkfientlig marionettregim? Man hävdar i detta utskottsbetänkande liksom i tidigare att Sveriges arbete i övervakningskommissionen skulle försvåras, om Sverige erkänner Demokratiska folkrepubliken Korea. Men på vilket sätt? Uppträder Sverige, som skall föra en alliansfri utrikespolitik, som partsrepresentant för Sydkorea, som är bundet till USA i militärallians och underordnat USA? I så fall strider

uppdraget mot den alliansfria utrikespolitiken.

Att erkänna Demokratiska folkrepubliken Korea strider däremot inte mot alliansfri utrikespolitik.

Vi kommunister anser att den sydkoreanska regimen är brottslig, att den är en marionett för USA, att den förhindrar folkets i Sydkorea frihet och möjlighet till en ekonomisk utveckling. Men vi har inte nu ställt kravet att Sverige skall bryta förbindelserna med denna regim. Vi begränsar oss till att kräva ett erkännande av Demokratiska folkrepubliken Korea. Detta anser vi vara ett minimikrav på en alliansfri utrikespolitik. Vi skulle tro att bakom ett dylikt krav står en stor del av det svenska folket.

Riksdagen bör därför besluta att hos regeringen hemställa om att denna tar initiativ till upprättande av diplomatiska förbindelser med Demokratiska folkrepubliken Korea. Riksdagen bör också hos regeringen hemställa att denna genom FN verkar för att alla främmande trupper lämnar Korea.

Herr talman! Jag yrkar bifall till de i motionen 1972:55 ställda yrkandena. Nu är en lämplig tidpunkt att erkänna Demokratiska folkrepubliken Korea.

Herr GUSTAVSSON i Nässjö (s):

Herr talman! Utan att ställa något särskilt yrkande vill jag göra några kommentarer till utrikesutskottets betänkande.

Det är glädjande att utskottet skrivit så positivt som man gjort när det gäller erkännandet av Nordkorea. Detta innebär konkret att regeringen har fria händer att göra ett erkännande när, som det heter i betänkandet, "tidpunkten därför befinner sig lämplig". Det hittillsvarande motivet för att inte upprätta diplomatiska förbindelser har varit att erkännandet skulle få en negativ inverkan på Sveriges deltagande i övervakningskommissionens arbete i Korea. Eftersom vi har erkänt Sydkorea, borde ett erkännande av Nordkorea enligt min mening i stället underlätta övervakningsarbetet. Vi skulle med andra ord då ha givit de båda staterna samma internationella status. Detta är också någonting som påpekas i motionen 655 av herrar Gadd och Hellström.

Eftersom övervakningsargumentet varit det enda argument som anförts mot ett erkännande och det enligt min mening har en tvivelaktig hållfasthet, kan jag inte se att något skäl kvarstår som talar mot ett erkännande av folkrepubliken Korea.

Jag tror också att man ganska bestämt kan säga att när nu ett erkännande kommer, kan regeringen därför utgå från att det har ett väl förankrat stöd hos folkrörelserna. Åtskilliga socialdemokratiska organisationer, däribland Socialdemokratiska ungdomsförbundet, har tagit klar ställning för ett erkännande.

Jag vill därför till slut bara uttrycka förhoppningen att regeringen mycket snart bedömer tidpunkten lämplig för ett initiativ som leder till ett erkännande av Demokratiska folkrepubliken Korea.

Herr ARNE GEIJER i Stockholm (s):

Herr talman! Bland de ledamöter som fattade detta enhälliga beslut i utskottet befann sig också en av motionärerna.

Nr 132

Onsdagen den
6 december 1972

*Erkännande av
och upprättande av
diplomatiska för-
bindelser med
Demokratiska
folkrepubliken
Korea*

Onsdagen den
6 december 1972

*Erkännande av
och upprättande av
diplomatiska för-
bindelser med
Demokratiska
folkrepubliken
Korea*

Självklart kan man resonera om önskvärdheten av att erkänna Nordkorea. Inom utskottet finns en tämligen allmän önskan att erkänna Nordkorea, men det som har hållit oss tillbaka är den effekt ett sådant erkännande skulle kunna få på den nämnda neutrala kommissionen för övervakning av stilleståndet.

De direkta kontakter som Nord- och Sydkorea upptagit med varandra för att om möjligt uppnå en återförening har också spelat en roll i utskottets överväganden. I en gemensam kommuniké, som offentliggjordes i juli månad i år, sade de båda regeringarna att återföreningen skall åstadkommas genom fredliga medel. Jag tror att en återförening skulle välkomnas av folken i både Syd- och Nordkorea liksom den skulle välkomnas av världen i övrigt. Vi har nämligen ganska svårt att förstå varför Korea skall vara delat i två stater, vilket naturligtvis i längden är någonting otänkbart. Vad man från svensk sida kan uttrycka förhoppningar om är att de direkta kontakter som har upptagits mellan de båda staterna skall leda fram till en överenskommelse om en återförening. Man får naturligtvis inte ha alltför stora förhoppningar, därför att det kan misslyckas, och utskottet har i sin skrivning inte velat satsa alltför mycket på möjligheten av att dessa direkta kontakter kommer att leda fram till en överenskommelse även om det naturligtvis är en önskan och en förhoppning från vår sida.

I den neutrala övervakningskommissionen, som skapades i samband med att striderna i Korea upphörde, ingår Sverige tillsammans med tre andra neutrala stater, nämligen Schweiz, Polen och Tjeckoslovakien. Man kan förmoda – utskottet gör det ganska säkert – att om Sverige nu skulle erkänna Nordkorea skulle det leda till att Sverige icke längre kunde upprätthålla sitt medlemskap i stilleståndskommissionen. Man skulle naturligtvis kunna säga att det ur svensk synpunkt inte spelar någon roll – Sverige är ju inte medlem där i eget intresse. Men om det i sin tur skulle öka svårigheterna i de direkta kontakter mellan Nord- och Sydkorea som man har öppnat och över huvud taget öka svårigheterna för denna kommission, då hade vi säkerligen inte vunnit någonting med ett erkännande.

Detta med kommissionen är utskottets motiv nummer ett för att vi nu skall dröja med erkännandet. Det är också anledningen till att skrivningen har fått den utformning som den har. Men det är en skrivning som är mycket positiv till ett erkännande. Jag hoppas att den tidpunkten inte skall vara alltför avlägsen då det blir möjligt att ta steget till ett erkännande.

Vår principiella inställning i erkännandefrågorna bör vara att erkänna så många länder som möjligt med vilka vi har kontakter och samarbete, även länder där utrikeshandeln inte spelar någon avgörande roll, såsom t. ex. i fallet Korea.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr LORENTZON (vpk):

Herr talman! Det kanske i och för sig inte finns mycket att tillägga efter vad herr Geijer har sagt därför att de här frågorna tog jag upp i mitt anförande, och det skulle egentligen vara upprepningar att beröra dem

igen.

Men herr Geijer upphöll sig vid den förhoppningsfulla synen på de kontakter som har upptagits mellan den södra och den norra delen av Korea. Då är frågan: Vem tog för många år sedan initiativet till dessa kontakter som först nu har krönts med framgång så att man kunnat sätta sig ned och genom Rödakorsorganisationerna diskutera vissa frågor? Det var Demokratiska folkrepubliken Korea. Den del av Korea som vårt land *icke* har erkänt är den stat som tagit detta initiativ. Däremot har Sverige erkänt södra delen, som ju har motarbetat dessa fredssträvanden under hela tiden.

Därför, herr Geijer, verkar det litet underligt när man nu säger sig vara så förhoppningsfull. Kan det bero på att man i de södra delarna av Korea, där USA har härskat så gott som oinskränkt, numera ser frågorna på ett annat sätt? Jag känner i varje fall inte till något härom.

Men om det skulle finnas något allvarligt motiv - vilket jag tror att det gör - till att man ser frågorna på ett annat sätt nu än tidigare, så borde Sverige faktiskt i FN resa kravet: "Bort med USA-trupperna från södra delen av landet!" Därför att det är ju dessa som inspirerar till de svårigheter som faktiskt är för handen mellan de båda staterna.

Sedan noterar jag med tillfredsställelse att utskottets skrivning är helt annorlunda i år än tidigare år. Förra året visste utskottet inte ens om att norra delen av Korea heter Demokratiska folkrepubliken Korea utan skrev: "Medan Schweiz liksom Sverige inte har erkänt Nordkorea, har Polen och Tjeckoslovakien inte erkänt Republiken Korea". Utskottet kunde mycket väl beteckna den ena staten med dess rätta namn under det att den andra staten inte ens fick den beteckning som den anser att den bör ha, det namn som är giltigt i världen.

Visst är det en mycket stor framgång som har uppnåtts genom föreliggande utskottsbetänkande, där man talar om Demokratiska folkrepubliken Korea.

Herr Geijer säger att han tror på en återförening mellan södra och norra delen av landet. Det är klart att en sådan återförening tror vi allesammans på. Men genom att Sverige endast har erkänt en del av landet försvåras ju återföreningen. Därtill finns det utländska trupper i den ena delen av området. Sverige borde därför, om vi har en uppriktig och ärlig inställning, i FN kräva att USA:s trupper lämnar Sydkorea. Då vore vägen litet jämnare och målet litet närmare när det gällde ett erkännande också av Demokratiska folkrepubliken Korea.

Herr ARNE GEIJER i Stockholm (s):

Herr talman! Det är bara ett litet påpekande jag vill göra efter herr Lorentzons senaste anförande. Jag skall inte gå in på lättheten att förväxla namn - herr Lorentzon anförde ju ett exempel då det gällde Korea men gav senare själv prov på svårigheterna att korrekt återge namn.

Jag har icke i mitt anförande varit så uttryckligen förhoppningsfull som herr Lorentzon säger. Jag vill erinra om att jag uttryckligen sade att vi icke får ställa alltför stora förhoppningar på att de samtal och de direkta kontakter som üger rum mellan de två staterna skall leda till en uppgörelse. Jag tror att det finns anledning att göra en sådan reservation,

Nr 132

Onsdagen den
6 december 1972

*Erkännande av
och upprättande av
diplomatiska för-
bindelser med
Demokratiska
folkrepubliken
Korea*

Onsdagen den
6 december 1972

*Erkännande av
och upprättande av
diplomatiska för-
bindelser med
Demokratiska
folkrepubliken
Korea*

eftersom vi inte från vår utgångspunkt kan bedöma de förhandlingar som man upptar, men allt tyder väl på att de förhandlingarna liksom alla förhandlingar stater emellan blir långa och svåra.

Herr LORENTZON (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag ber om ursäkt ifall jag under debatten har förväxlat namn. Jag hoppas att jag får ändra i protokollet, om det skulle vara så att jag har riktat mig till fel ledamot av denna kammare.

Jag skulle gärna vilja ta upp frågan om återföreningen, som herr Arne Geijer i Stockholm varit inne på. Alla ledamöter här i kammaren är nog på det klara med att i och med den omständigheten att Sverige och en rad andra stater nu kommer att erkänna DDR är inte återföreningen mellan de två tyska staterna ett givet faktum. Den kan ligga långt i framtiden.

Utskottet skriver i sitt betänkande att Sverige vid en återförening mellan de två staterna i Korea kan tänka sig att erkänna den återförenade staten. Om det är en så långt avlägsen tidpunkt i framtiden som avses, blir man faktiskt orolig. Då betyder ju den skrivning som utrikesutskottet gjort inte så mycket. Men det är väl inte så långt fram i tiden man siktar? Jag vill ställa den frågan till herr Geijer.

Under detta anförande övertog fru andre vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr ARNE GEIJER i Stockholm (s) kort genmäle:

Fru talman! Med anledning av det allra senaste anförandet får väl herr Lorentzon ännu en gång be om tillstånd att ändra en felaktig benämning i protokollet. Vi diskuterar nu inte de två tyska staterna, som herr Lorentzon tog upp, utan de koreanska staterna.

Beträffande herr Lorentzons sista frågeställning vill jag säga, att utskottet icke i sin skrivning och i sina bedömningar har utgått från att ett erkännande skulle dröja tills en återförening mellan de två koreanska staterna är ett faktum. När en återförening har skett kommer ju erkännandefrågan i en helt ny situation. Då är det inte bara fråga om att vi skall erkänna *en* del av Korea utan då gäller det att erkänna en återförenad nation.

Herr LORENTZON (vpk) kort genmäle:

Fru talman! Jag vet inte om herr Arne Geijer i Stockholm lyssnade tillräckligt noga på mitt senaste anförande.

Jag tog där upp en jämförelse med de två tyska staterna, och jag nämnde att knappast någon tror att det inom överskådlig tid blir en sammanslagning mellan dessa stater, trots att en del andra stater har erkänt dem.

Jag hänvisade då till utskottets skrivning, där det anföras att en förening mellan staterna i Korea skulle vara av väsentlig betydelse när det gäller vårt erkännande: "Skulle en återförening mellan Nord- och Sydkorea komma till stånd bör Sverige givetvis erkänna den återförenade staten."

*Erkännande av
och upprättande av
diplomatiska för-
bindelser med
Demokratiska
folkrepubliken
Korea*

Men det ligger ju så långt i framtiden. Vad vi nu diskuterar är erkännande av Demokratiska folkrepubliken Korea och inte en sammanslagning av de två staterna i Korea. Siktat utskottet så långt in i framtiden, då är det inte mycket mening med den skrivning som gjorts i övrigt i utskottets betänkande.

Herr förste vice talmannen BENGTON (c):

Fru talman! Utskottet anför en fullgod motivering för det ställningstagande som man föreslår att riksdagen skall göra, men därutöver finns det en aspekt som inte har kommit fram i debatten, nämligen hur Förenta nationerna har behandlat frågan.

För ett par år sedan hade jag tillfälle att lyssna till hela Koreadebatten i FN, som pågick under åtskilliga dagar. Där framfördes många argument från den nordkoreanska sidan, varav herr Lorentzons anförande i dag var en blek kopia, och det framfördes argument från andra sidan. Vid omröstningen visade det sig att de kommunistiska länderna stod ensamma. Alla andra, inklusive flertalet av de afrikanska staterna, de asiatiska, de latinamerikanska och neutrala länder, enades om att anta en resolution. Mot den röstade de kommunistiska länderna. Bland dem som röstade för resolutionen var Sverige.

Jag undrade när jag lyssnade på debatten, vad herrar Gustavsson i Nässjö och Lorentzon menade. Skall vi respektera Förenta nationernas beslut? Skall vi respektera Sveriges röstning i Förenta nationerna? I FN:s beslut ingår att övervakningskommissionen skall fortsätta sin verksamhet, och det är ett hinder som jag anser finns för ett erkännande. Det har redan sagts att centern har den principiella uppfattningen att alla de facto existerande länder, som inte är föremål för FN-sanktioner, skall erkännas.

I fråga om återföreningen bör observeras att utskottet har varit mycket försiktigt i sin skrivning. Utskottet har sagt att tidpunkten för en återförening tills vidare är mycket oviss. Jag accepterade den skrivningen, ty jag måste säga att jag tror ytterst litet på att det blir någon återförening. Och varför? Jo, omigen en hänvisning till Bresjnevdoktrinen. Efter all kritik som Sovjetunionen fick efter överfallet på Tjeckoslovakien skulle utrikesministern Gromyko säga någonting. Han sade endast: Ni skall inte tro att ni tar en enda bit av det socialistiska samväldet. Han använde uttrycket samväldet. Så länge det finns ryska vapen skall man inte tro att man tar någon bit av det socialistiska väldet. Då finns bara en väg till återförening i sådana länder som är delade, och det är underkastelse under den kommunistiska diktaturen. I så fall finns det en möjlighet till återförening, icke annars.

Det är därför jag egentligen är ännu mera skeptisk än vad som framgår av utskottsbetänkandet, men med tanke på att det står att återföreningen är mycket oviss tyckte jag att jag kunde acceptera skrivningen där.

Fru talman! Jag tycker att det är på sin plats att erinra om den organisation som vi tillhör och har tillhört sedan 1946 och om den lojalitet vi bör visa mot Förenta nationernas beslut och den röstning som den svenska delegationen med den svenska regeringens tillstyrkande har gjort.

Jag har givetvis inget annat yrkande än bifall till utskottets hemställan.

Onsdagen den
6 december 1972

*Upprättande av
diplomatiska för-
bindelser med
Republiken Syd-
vietnams proviso-
riska revolutionära
regering*

Herr LANGE (s):

Fru talman! Jag tycker att det framgått redan av vad utskottets ordförande här har sagt att vi inom utskottet ställer oss mycket positiva till ett snart erkännande av folkrepubliken Korea. Det har också understrukits av herr Arne Geijer i hans senaste anförande att vi visst inte behöver avvakta återföreningen innan vi anser att den tidpunkt kommit, då svenska regeringen skulle kunna ta initiativ för att upprätta diplomatiska förbindelser med folkrepubliken.

Men som bl. a. framgått av herr Bengtsons anförande kan bakom ett enhälligt utskottsbetänkande också dölja sig vissa nyanser i bedömningen. Och jag har, fru talman, ett behov av att understryka att jag för egen del anser att tidpunkten för ett erkännande av Korea redan är inne. Jag skall inte utveckla skälen härför, men de skäl som anförts mot det har inte bara försvagats -- som utskottet påpekat -- utan, tycker jag, nästan helt försvunnit.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 55 av herr Hermansson m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lorentzon begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 17 röstar ja,

den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit utskottets hemställan med den ändring däri som föranleddes av bifall till motionen nr 55.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lorentzon begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja -- 305
Nej -- 13
Avstår -- 3

§ 11 Upprättande av diplomatiska förbindelser med Republiken Syd-vietnams provisoriska revolutionära regering

Föredrogs utrikesutskottets betänkande nr 18 i anledning av motioner om upprättande av diplomatiska förbindelser med Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering.

I detta betänkande behandlades motionerna

1972:56 av herr Hermansson m. fl. (vpk) vari föreslagits att riksdagen

hos regeringen hemställde att denna omedelbart skulle bryta med Saigonregimen och ta initiativ till att upprätta diplomatiska förbindelser med Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering samt

Nr 132

Onsdagen den
6 december 1972

*Upprättande av
diplomatiska för-
bindelser med
Republiken Syd-
vietnams proviso-
riska revolutionära
regering*

1972:439 av fru Dahl m. fl. (s) vari hemställdts

A. i första hand

att riksdagen begärde hos Kungl. Maj:t att Sverige snarast upprättade fulla diplomatiska förbindelser med Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering,

samt, om detta av internationellrättsliga skäl av stor betydelse för Sverige inte var möjligt,

B. i andra hand

att riksdagen begärde hos Kungl. Maj:t att åtgärder snarast vidtogs så att Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering kunde sända till Sverige en representation, som åtnjöt så hög diplomatisk status som internationell rätt och rättstillämpning tillät.

Utskottet hemställde

1. att riksdagen skulle avslå motionen 1972:56,

2. att riksdagen skulle avslå motionen 1972:439.

Fru DAHL (s):

Fru talman! Det är i dag mer än ett och ett halvt år sedan den svenska riksdagen senast hade att ta ställning till frågan om upprättande av fulla diplomatiska förbindelser mellan vårt land och Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering.

Den tid som förflutit sedan början av maj 1971 har varit en period av fruktansvärda lidanden för Vietnams folk och av gång på gång svikna fredsförhoppningar. Det har också varit en period av stora förändringar i den faktiska situationen i Indokina och vid förhandlingsbordet i Paris, som i sin tur måste påverka och få konsekvenser för omvärldens sätt att behandla de parter som i dag förhandlar om villkor för fred i Vietnam.

I takt med att sanningen om USA:s krig blir alltmer uppenbar för vårt och världens folk har också stora och betydelsefulla förändringar skett inom folkopinionen.

Alla dessa faktorer är av betydelse för hur förhållandet mellan Sverige och PRR bör utformas och regleras såväl faktiskt som formellt. De bör uppfodra oss till eftertanke och noggrann prövning inför den viktiga fråga som vi nu har att avgöra.

Sedan mitten av förra året har USA, som vi alla känner till, trappat upp bombningarna i hela Indokina till en hittills ööverträffad nivå. Det amerikanska luftkriget har dödat, invalidiserat och skadat tusentals människor och ödelagt resultatet av många generationer människors hårda arbete. Bara det faktum att regnperioden i år var mindre intensiv än normalt och det nordvietnamesiska folkets ihärdiga och skickliga reparationsarbete räddade landet från den översvämningskatastrof, följd av massvält, som USA medvetet sökte framkalla.

Medan detta ohyggliga och avsiktliga massmördande pågått har USA

Onsdagen den
6 december 1972

*Upprättande av
diplomatiska för-
bindelser med
Republiken Syd-
vietnams proviso-
riska revolutionära
regering*

gång på gång saboterat fredsförhandlingarna i Paris. Under den sistlidna vintern uppträdde USA:s förhandlare öppet föraktfullt och provokativt. Långa tider låg förhandlingsarbetet nere på grund av att USA ensidigt avbrutit förhandlingarna. Detta var situationen när befrielsestyrkornas offensiv inleddes i våras.

Befrielseörelsernas framgångar, det alltmer uppenbara faktum att USA inte ens med hjälp av terrorbombningarna kan pressa Vietnams folk till underkastelse och den förestående valkampanjen tvingade USA att återuppta fredsförhandlingarna. Världen vet ännu inte om dessa diskussioner var allvarligt menade från USA:s sida eller om de bara var valtaktiska spekulationer. Men vad vi vet är att Nordvietnam och PRR har visat generositet i sina ansträngningar att uppnå en varaktig fred för Vietnams folk och att en preliminär överenskommelse har nåtts om villkoren för fred.

Vår diskussion i dag äger rum i en stund av yttersta allvar och avgörande betydelse för Vietnams och Indokinas folk. Vi hoppas intensivt att fredsförhandlingarna under de närmaste veckorna äntligen skall ge resultat. Vi har med spänt intresse följt utvecklingen, i ständig oro för att USA skall fortsätta att skjuta på undertecknandet av det fredsavtal man varit med om att utarbeta och godkänna för att i stället föra fram ständigt nya krav, som kränker det vietnamesiska folkets självbestämmanderätt och skulle kunna göra det möjligt att sabotera fredsöverenskommelsen på samma sätt som skedde efter 1954. Vi känner fruktan och ångest för att USA till slut ändå skall dra sig ur fredsdiskussionerna och fortsätta sitt angreppskrig.

Vår debatt i dag äger rum i en stund då verkligheten för människorna i Vietnam är lika fruktansvärd som någonsin, för många t. o. m. värre. Lidandena och den meningslösa förstörelsen fortsätter. Krigshandlingarna och övergreppen mot enskilda människor har inte upphört – de har t. o. m. intensifierats samtidigt med att fredsdiskussionerna har pågått.

Den 11 oktober, samma dag som den första avgörande förhandlingsfasen mellan Nordvietnams speciella förhandlare Le Duc Tho och president Nixons rådgivare Henry Kissinger avslutades, bombades Hanois centrala delar. Det drabbade inte bara den franska legationen utan också tätbefolkade arbetarkvarter längs Röda flodens lopp genom Hanoi. Bombningar pågår just nu, både norr och söder om den demilitariserade zonen. Under de veckor, då förhandlingarna inleddes, koncentrerades bombningarna mot skolorna i samband med höstterminsstarten, av samma skäl som de koncentreras mot dammar och skyddsvallar under regnperioden eller mot böndernas odlingar under perioder av sådd, plantering och skörd. De amerikanska krigsmaterielleveranserna till Saigonjuntan har mångdubblats. Fascistregimen i Saigon ökar terrorn mot civilbefolkningen. Tiotusentals människor har kastats i fängelser och koncentrationsläger under de senaste veckorna. Där pågår och förbereds masslikvidation av politiska fångar. Det gäller för diktatorn Thieu att utrota ledarskiktet inom FNL, PRR och de neutrala grupperna, dvs. alla folkligt förankrade organisationer, före ett eventuellt fredsslut.

Fru talman! Den helt avgörande majoriteten av vårt folk står i dag enig i fördömandet av USA:s krig. Den stöder Vietnams folk i dess kamp

Onsdagen den
6 december 1972

*Upprättande av
diplomatiska för-
bindelser med
Republiken Syd-
vietnams proviso-
riska revolutionära
regering*

för fred, frihet och social rättvisa. Denna majoritet av vårt folk kräver av oss, att vi som dess representanter gör vårt yttersta för att öka det politiska och materiella stödet till Indokinas folk. En nödvändig del av detta stöd är att vi både faktiskt och formellt erkänner den provisoriska revolutionära regeringen i Sydvietnam, som i så många år har kämpat för att förverkliga villkoren i 1954 års fredsöverenskommelse och de allmänna val som där utlovas. Bakom kravet på ett erkännande av PRR står i dag bl. a. de drygt 2,5 miljoner medlemmarna i Svenska kommittén för Vietnam. Uttalanden med krav på erkännande av PRR har antagits vid hundratals möten anordnade i samarbete mellan kommittén och de svenska folkrörelserna under denna höst.

Det var ett skamligt misstag när vi 1957 erkände den fascistregim, som med USA:s hjälp installerades i Saigon i stället för den regering som enligt 1954 års fredsöverenskommelse skulle ha upprättats i Sydvietnam som ett resultat av allmänna och fria val inom två år efter fredsslutet, dvs. senast i juli 1956. Genom denna handling medverkade vi till att fredsöverenskommelsen och de fria valen saboterades.

Det är i och för sig bra att, så som utskottet påpekar, våra förbindelser numera har trappats ned. Men faktum kvarstår att vi formellt och juridiskt fortfarande erkänner fascistjuntan i Saigon och därigenom folkrättsligt ger den en starkare ställning än PRR.

Det har sagts att den internationella rättens regler och praxis skulle göra det omöjligt för Sverige att upprätta fulla diplomatiska förbindelser med PRR. Jag tror vi har skäl att diskutera innebörden av dessa regler. Sverige har sedan länge konsekvent hävdat principen att folkrättens syfte och uppgift är att stärka de små staternas självbestämmanderätt och att förhindra missbruk från deras sida, som i kraft av sina överlägsna tekniska och ekonomiska resurser och sin politiska makt kan sätta sig över folkrätten. Vi har strävat efter att utveckla och modernisera folkrätten så att den faktiskt kan fungera i dagens verklighet. Det är mot den bakgrunden som jag nu vill kommentera den hittillsvarande tillämpningen av de i detta sammanhang aktuella folkrättsliga reglerna.

Som utskottet under hänvisning till ett interpellationssvar från utrikesministern den 7 december 1967 anför, uppställer vi följande kriterier för erkännande: Den makt som skall erkännas, skall ha vunnit "ett rimligt mått av självständighet utåt, som någorlunda allmänt godtagits av omvärlden". Vidare krävs "en rimlig stabilitet inåt, genom att det finns statliga myndigheter som faktiskt upprätthåller kontroll över ett visst territorium och där utövar suveräna befogenheter".

Vad först gäller det andra kriteriet, som gäller kontrollen av territoriet, tvingas jag konstatera att om den principen skulle ha tillämpats konsekvent, skulle Saigonjuntan aldrig ha erkänts. Sanningen är ju att ingen regim i Saigon, varken den tidigare eller den nuvarande, någonsin skulle ha kunnat komma till makten eller hålla sig kvar en enda dag utan USA:s stöd. Under det senaste halvåret har Saigonregimens situation försämrats så till den grad, att man inte längre kan genomföra skatteuppbörd och folkbokföring ens i områden som tidigare betraktades som säkra. Bombningar med B 52-plan har gång på gång genomförts t. o. m. i Saigons utkanter – det är det mest eftertryckliga beviset av alla,

Ondsdagen den
6 december 1972

*Upprättande av
diplomatiska för-
bindelser med
Republiken Syd-
vietnams proviso-
riska revolutionära
regering*

givet av diktatorn Thieu själv, på att han inte ens kontrollerar sin huvudstad, Under andra världskriget fortsatte vi att upprätthålla våra förbindelser med den lagliga norska regeringen, trots att den tvingats i exil. Vi erkände aldrig Quislingregimen under den fullt riktiga motiveringen att Norge var ockuperat och att Quislingregimen inte var självständig utåt. På vilket sätt skiljer sig Thieuregimen positivt från Quislingregimen? Har den en mer effektiv kontroll? Är den mer självständig utåt?

Däremot kan man konstatera, och jag noterar med tillfredsställelse att utskottet i sitt utlåtande slår fast detta, att PRR i dag har kontroll över stora delar av Sydvietnam. Inom dessa områden, som växt kraftigt det senaste året, har man en välorganiserad civil organisation, som i effektivitet, för att inte tala om i graden av folkligt stöd, vida överträffar den organisation som någon annan regering någonsin lyckats eller velat genomföra i Sydvietnam. Därtill kommer den politiska organisation, som FNL uppenbarligen har i stora områden, som kontrolleras av Saigon, t. o. m. i koncentrationslägren och i de stora städerna.

Den situation som råder i Sydvietnam i dag är inte unik i världen. Den återfinns i ett antal länder, framför allt i det övriga Indokina och i Portugals kolonier. Jag har med egna ögon sett denna verklighet vid ett besök i de befriade områdena i den portugisiska kolonin Guinea Bissau hösten 1970. Sanningen är att förtryckarna är instängda i de stora städerna och vissa befästa fort, medan befrielse rörelsen behärskar landet i övrigt. I de befriade områdena råder för första gången i landets historia rättstrygghet och demokratisk självstyrelse. Under de senaste månaderna har de första parlamentsvalen i Guinea Bissaus historia genomförts. Människornas vardagliga levnadsvillkor förbättras ständigt trots kriget tack vare den civila organisation som byggs upp. Men förtryckarna, som sedan länge är militärt besegrade till lands och inte längre över huvud taget kan komma ut ur sina befästa läger annat än med flyg, fortsätter att erkännas av omvärlden som företrädare för det folk som de terroriserar från luften.

Det ter sig särskilt egendomligt, ja cyniskt, att man ibland får höra argumentet att själva det förhållandet att befrielse rörelsen inte kontrollerar huvudstaden är ett kriterium för att inte erkänna denna som rättmätig företrädare för sitt folk. Faktum är ju, att befrielse rörelserna ofta medvetet avstår från att inta de stora städerna, såsom provinscentra och huvudstaden dels därför att det skulle medföra alltför mycket mänskligt lidande, dels därför att man vet att det skulle leda till att staden skulle förstöras genom terrorbombningar. Skall vi verkligen tvinga befrielse rörelserna till handlingar, som de av humanitet vill avstå ifrån, bara för att skaffa oss bevis för det som vi redan vet? Skall frågan om vem som har det avgörande inflytandet i Sydvietnams olika provinser t. ex. avgöras av det faktum att Saigonregimen fortfarande med USA:s hjälp håller provinshuvudstaden eller av det faktum att PRR leder den majoritet som bor i byarna på landsbygden? För i Vietnam, liksom i de andra länder där likartade förhållanden nu råder, är 90 procent av folket eller mer bönder, bosatta på landsbygden.

Jag vill, fru talman, bestämt hävda, för det första att nuvarande rättspraxis inte tillräckligt tar hänsyn till verkligheten i flera av världens

Onsdagen den
6 december 1972

*Upprättande av
diplomatiska för-
bindelser med
Republiken Syd-
vietnams provisori-
ska revolutionära
regering*

länder och för det andra, att PRR, med en rimlig tillämpning av folkrättens principer, mer effektivt än Saigonregimen uppfyller de krav som man har rätt att ställa på ett folks regering. Det förhållandet att de geografiska gränserna inte alltid kan klart fastställas är härvid inte avgörande. Det framhålls bl. a. av den svenska folkrättsexperten, utrikesrådet Hans Blix i hans bok "Contemporary Aspects of Recognition".

Det tidigare först nämnda kriteriet innebär, att den makt som skall erkännas, måste kunna peka på en viss, även av andra erkänd, självständighet utåt. Detta är ett självklart krav, eftersom dess uppgift är att företräda en nation i dess relationer till omvärlden. Den måste kunna framträda som en trovärdig förhandlings- och avtalspart, så att andra länder, internationella organisationer och andra verkligen kan utgå från, att ingångna avtal fullföljs. Men denna den sydvietnamesiska befrielse-rörelsens förmåga är ju just vad USA och Saigon har erkänt, när man, visserligen motvilligt, satte sig ned vid förhandlingsbordet tillsammans med FNL och Nordvietnam redan 1968. Sedan PRR därefter, i juni 1969, bildats, har denna regering erkänts av 31 stater. Den betraktas över hela världen som en självklar part i en fredsöverenskommelse. Och i det preliminära fredsavtal, som offentliggjordes den 26 oktober 1972, omnämns på flera punkter inte bara existensen av två administrationer och två arméer i Sydvietnam utan också uttryckligen den provisoriska revolutionära regeringen som en av parterna. USA har härigenom självt bidragit till att skapa grunden för ett internationellt erkännande av PRR, vare sig USA slutgiltigt kommer att underteckna avtalet eller inte.

Av än större betydelse för vårt ställningstagande i dag är emellertid den nya situation som uppstått i och med att detta preliminära fredsavtal har utarbetats. I fredsavtalets punkt 4 sägs det att Sydvietnam under en icke tidsbestämd period (fram till dess allmänna val kunnat hållas) kommer att bestå av två regeringar, nämligen Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering och republiken Vietnams regering. Det har uttryckligen förklarats, att det "Nationalråd för försoning och endräkt" som skall bildas inte skall anta karaktären av en koalitionsregering. Utskottets invändning att ett svenskt erkännande av PRR skulle kunna störa bildandet av en koalitionsregering och att Sverige bör vänta med ett erkännande till dess att en koalitionsregering bildats, är i och för sig ett sympatiskt anslutande till ett av huvudkraven i PRR:s tidigare framlagda sjupunktsprogram, men det är under nuvarande förhållanden inte längre relevant. Tvärtom skulle det under den nu uppkomna situationen te sig mer egendomligt än någonsin om Sverige fortsatte att upprätthålla sitt formella juridiska erkännande av Saigonjuntan medan ett sådant formellt erkännande förvägras PRR. Det är med förvåning och besvikelse jag konstaterar att utskottet inte med ett ord berör och alltså ger intryck av att inte känna till den utveckling av fredsförhandlingarna som varit känd i mer än en månad.

Utskottets betänkande innebär emellertid på flera punkter betydelsefulla framsteg jämfört med tidigare år. Framför allt innebär utskottets skrivning att man de facto erkänner PRR:s rätt att framträda internationellt. Utskottets skrivning innebär också att den socialdemokratiska partikongressens beslut att Sverige bör utveckla och utvidga sina

Onsdagen den
6 december 1972

*Upprättande av
diplomatiska för-
bindelser med
Republiken Syd-
vietnams proviso-
riska revolutionära
regering*

förbindelser med PRR samt att PRR:s representation i Sverige skall ges möjlighet till kontinuerlig kontakt med den svenska regeringen fullföljs. De under B i motionen 439 framförda kraven har därmed tillmötesgått. Det finns därför ingen anledning att yrka bifall till denna punkt i min motion.

Samtidigt som jag konstaterar dessa positiva inslag i utskottets skrivning beklagar jag djupt att utskottet inte ens mot bakgrunden av den senaste tidens utveckling i fredsförhandlingarna velat ta steget fullt ut och gå den folkmajoritet till mötes som kräver ett svenskt erkännande av PRR. Jag vill påminna om att ett mycket stort antal politiska, fackliga och ideella organisationer har ställt kravet på fullt erkännande av PRR. Till dem hör bl. a. många socialdemokratiska partidistrikt. Socialdemokratiska kvinnoförbundet och Ungdomsförbundet.

Det har en längre tid varit uppenbart, att man från PRR:s sida betraktar ett svenskt erkännande som ett betydelsefullt politiskt stöd i fredsförhandlingarna. Detta framhölls bl. a. av PRR:s utrikesminister Madame Nguyen Thi Binh vid hennes besök i Sverige för två månader sedan. Med de senaste veckornas utveckling har värdet av ett svenskt erkännande som ett verksamt bidrag till att skapa en varaktig fred i Vietnam bara ökat.

Fru talman! Med hänvisning till vad jag anfört och särskilt till den nuvarande allvarliga situationen i fredsförhandlingarna i Paris hemställer jag att riksdagen som sin mening ger till känna att regeringen snarast bör ta initiativ till att upprätta fulla diplomatiska förbindelser med Republiken Sydveitnams provisoriska revolutionära regering.

Herr TAKMAN (vpk):

Fru talman! Fru Dahl har redan konstaterat att utrikesutskottet i år har behandlat frågan om ett erkännande av Republiken Sydveitnams provisoriska revolutionära regering – PRR – på ett mera seriöst sätt än tidigare år. Nu betonas framför allt de faktiska förbindelser som redan existerar – att svenska regeringen och svenska myndigheter har goda kontakter med PRR, att ett biståndsprojekt planeras och genomförs och att PRR:s representanter har möjlighet att verka i Sverige. Men utskottet finner ändå att ett svenskt initiativ i erkännandefrågan inte bör tas under, som det heter, ”de nu pågående känsliga förhandlingarna om Sydveitnams framtid”.

Detta är ett resonemang som inte håller. Det är nu mera angeläget än någonsin att det officiella Sverige ger ett klart och kraftfullt stöd åt fredskräfterna i Indokina. De nu pågående ”känsliga förhandlingarna” ... för att citera utskottets betänkande – talar inte *mot* ett svenskt erkännande av PRR. Det talar tvärtom *för* ett sådant initiativ.

Det är nu väl känt – och fru Dahl har här varit inne på den frågan – att Demokratiska republiken Vietnams regering och USA:s regering hade kommit överens om alla väsentliga punkter i ett fredsavtal i god tid före presidentvalet i USA den 7 november och att detta avtal skulle ha undertecknats den 31 oktober 1972. Men Nixonadministrationen hade flera gånger begärt och fått uppskov med undertecknandet, och det var när den begärde ett nytt uppskov för nya förhandlingar under hänvisning

till "svårigheter i Saigon", som DRV:s regering den 26 oktober publicerade fredsavtalets nio huvudpunkter och energiskt protesterade mot att USA förlängde och intensifierade kriget. Det var vid den tidpunkten uppenbart att president Nixon ville bordlägga hela problemet tills han hade dragit ut alla positiva effekter av fredsryktena och fredslängtan och fått ytterligare en fyraårsperiod att fortsätta USA:s neokolonialistiska politik i Indokina.

Nixons chefsförhandlare, Henry Kissinger, bekräftade samma dag – den 26 oktober – vid en presskonferens i Vita huset, att den avtalstext som offentliggjorts i Hanoi var "huvudsakligen korrekt".

Det är visserligen fyra parter enbart i Vietnamkriget. Under Nixons tid har angreppskriget som bekant intensifierats i Laos och utvidgats att omfatta också Cambodja. Men om USA verkligen menar allvar med punkt 7 i avtalstexten så måste det bli ett slut på bombningarna och andra angreppshandlingar i Laos och Cambodja samtidigt med att de inställs i Vietnam. Den provisoriska revolutionära regeringen stöder niopunktsavtalet. Det är marionettpresidenten Nguyen Van Thieu i Saigon som tillåts hindra att avtalet undertecknas och under tiden fångar in ytterligare tiotusentals medborgare att torteras och dödas i Sydvietsnams överfyllda fångelser.

Självfallet skulle Thieu inte kunna bromsa fredsuppgörelsen i tio minuter om han inte hade Nixonadministrationens fulla stöd. Det är fullt tydligt att hans bromsning ingår i Washingtons planer. USA:s militärmakt har använt tiden sedan den 31 oktober till att pumpa in väldiga mängder med bombplan, jaktplan, tanks, artilleri och ammunition till Saigon. Bombningarna har ytterligare intensifierats. De famösa zonerna för "fri eldgivning" dras allt närmare omkring storstäderna. Över 200 B 52:or är i aktion dag och natt bl. a. mot Saigons enormt tätbefolkade ytterområden, dit ett par miljoner sydvietnamesiska landsortsbor trängt sig samman under de mest miserabla förhållanden i tron att de där skulle vara skyddade mot USA-flygets och marionettflygets bombraider.

De allra senaste dagarna har vi hört och läst rykten om att USA ämnar underteckna fredsavtalet den 15 december. Men de preciseringar som förekommit, t. ex. i Craig R. Whitneys korrespondens från Saigon i International Herald Tribune den 4 december, tvingar en att bedöma också dessa rykten med skepsis och med en hel del pessimism. Enligt de källor i Saigon som Whitney stöder sig på skulle USA stoppa bombningarna och mineringen av Nordvietnam inom några dagar efter det formella undertecknandet.

"Men", fortsätter han, "slutet på striderna i Sydvietnam skulle bero på Saigons godkännande av avtalet. Amerikanska krigsfångar i Nordvietnam skulle börja frigges vid jultiden, och alla skulle vara fria inom 60 dagar."

Detta är en förbryllande tolkning. Enligt punkt 3 i avtalstexten skulle "alla fängslade personer – – – frigges av de olika sidorna parallellt med tillbakadragandet av de amerikanska trupperna". Men nu är det tydligen bara de amerikanska piloterna som skall frigges under det att de vietnamesiska fångarna i Saigonjuntans tigerburar och andra fångläger skall fortsätta att vara utlämnade åt juntans godtycke.

Onsdagen den
6 december 1972

*Upprättande av
diplomatiska för-
bindelser med
Republiken Syd-
vietnams proviso-
riska revolutionära
regering*

Om denna korrespondens från Saigon hade varit en fristående händelse, kunde man ha bortsett från den. I citatet behandlas för övrigt bara en av de nio punkterna, låt vara en mycket viktig punkt. Men det finns tillräckligt med material för att man skall kunna vänta liknande groteska tolkningar från USA:s sida på varje punkt av avtalstexten.

I nr 21 av den utmärkta tidskriften Indochina Chronicle, som utges i Washington av en forskargrupp bestående av amerikaner och vietnameser, konstateras att "nästan varje återstående svårighet" vid överläggningarna i Paris "kan spåras till Nguyen Van Thieu-regimen och president Nixons vägran att klippa av hans navelsträng".

"Här är Thieus scenario i ett nötskal", skriver tidskriften. "Efter ett eld upphör räknar Thieu fullt och fast med att hålla locket tätt över politisk aktivitet i varje stad och by som är inom skotthåll för hans USA-levererade gevär. Han kan vägra att frige mer än ett symboliskt antal av de 200 000 politiska fångar som nu trängs i Sydvietnams fängelser. Även om de flesta av dessa fångar inte är kommunister, har de tillräckligt med skäl att hata Thieu, och de är högt aktade av folket på grund av den behandling de har genomlidit och skulle kunna förväntas ta initiativet att organisera den kommande neutralistiska koalitionsregeringen. I ett klassiskt försök att kontrollera och därefter stoppa civilbefolkningens rörelser mellan eld-upphör-zonerna skulle Thieu mycket väl kunna börja uppföra tusentals kilometer med taggtrådsstängsel, kompletterade med antipersonella minor, vaktorn, strålkastare och vakthundar. Någon förevändning kommer också att letas fram för att hindra hundratusentals s. k. flyktingar, som nu lever i vedervärdiga läger runt städerna, från att återvända till sina ursprungliga hem i FNL-kontrollerade områden. När FNL-kadrer och neutralistiska ledare söker utnyttja sin rätt att fritt tala till medborgarna som förberedelse för de landsomfattande val som stadgas i fredsavtalet kommer de sannolikt att bli föremål för systematiska hotelser, fängslande eller mord." Detta skrivs alltså i Indochina Chronicle av personer som har mycket grundlig kännedom om Sydvietnam från ofta långvariga vistelser där i USA:s tjänst.

I de största syndarna bor ämnen till de största helgonen, påpekade Anatole France i början av seklet. Men om det finns något sådant helgonämne i Thieu måste det sitta långt inne. Enligt den s. k. författningen i Saigon är inte bara kommunismen utan också neutralismen en förbrytelse. Och i slutet av oktober utfärdade Thieu en förordning om "särskilda fullmakter" som gjorde kommunism och neutralism till åsikter som kan bestraffas med döden. Det behövdes tidigare ingen förordning alls för att göra detta, men nu finns det alltså formellt en förordning om det.

På PRR-sidan har man självfallet inga illusioner om Thieu och hans handgångna män. Om ett fredsavtal undertecknas mellan USA och DRV och PRR ansluter sig till avtalet, är detta följaktligen bara första början av en utomordentligt svår och riskfylld utveckling. USA har enligt en sats i punkt 4 i den kända avtalstexten förbundit sig att inte på nytt ingripa militärt, om händelserna skulle gå Thieu emot. Men USA bröt ett sådant avtal i Laos 1962 och kan givetvis bryta ett avtal nu också, om inte världsupinionen är ännu vaksammare och starkare nu.

Onsdagen den
6 december 1972*Upprättande av
diplomatiska för-
bindelser med
Republiken Syd-
vietnams proviso-
riska revolutionära
regering*

Alla kända fakta om Nixonadministrationen och om Thieus marionettjunta skulle alltså leda till den slutsats som den gamle kände journalistveteranen i Washington I.F. Stone gav uttryck åt i en artikel i New York Review of Books den 30 november, nämligen att det från USA:s och Saigons sida har byggts in så mycket försåt och falskhet i det eventuella fredsavtalet och den omgivande verklighetsramen att det blir folket i Sydvietnam som förlorar efter så många år av segerrik befrielsekamp. Jag är övertygad om att I.F. Stone har fel och att han kommit till felaktig slutsats genom att han inte känt till eller inte tagit med i beräkningen hur demoraliserade Saigonjuntans trupper är och hur intensiv längtan efter fred har blivit även i kretsar som till helt nyligen utgjort den mycket smala militära och civila basen för marionettregimen. Fru Dahl har redan berört detta — hur Saigonjuntans situation på ett avgörande sätt har försämrats under det senaste halvåret. USA spelar ett mycket högt spel med de enorma materielleveranserna till Thieu. Vad skall Thieu göra med allt detta när han inte har stora truppstyrkor kvar att lita till? Det är mycket som talar för att utvecklingen i Sydvietnam är irreversibel — att den inte på nytt kan vändas till marionetternas och deras herrars fördel, hur mycket materiel som än pumpas in där. Men som jag nyss sade är, även sedan ett fredsavtal har undertecknats, den utveckling som förestår mycket svår och riskfylld och kan komma att bli mycket dyrbar i människoliv.

Det är i denna situation som vi i Sverige liksom i alla länder bör göra allt för att stödja fredskrafterna i Indokina. Ett erkännande av Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering nu skulle vara ett utomordentligt stöd. Jag yrkar bifall till vänsterpartiet kommunisternas motion nr 56. Om denna motion mot förmodan inte skulle bifallas yrkar jag i andra hand bifall till det av fru Dahl under överläggningen framställda yrkandet.

Herr ARNE GEIJER i Stockholm (s):

Fru talman! Fru Dahl har i sitt anförande här på ett utmärkt sätt skildrat hur krigföringen går till i Vietnam, och hon har skildrat de grymheter som USA har gjort sig skyldigt till i Vietnam under hela denna tid. Jag vill inte polemisera mot detta därför att jag tycker att fru Dahl har rätt i sin skildring, och jag kan i varje fall för min del vara helt överens med fru Dahl i detta avseende.

Den skrivning som nu presenteras riksdagen har fastställts av ett enhälligt utskott.

Frågan om det diplomatiska erkännandet, som riksdagen har att bedöma och ta ställning till, får man se också mot bakgrund av den praxis som Sverige följer när det gäller erkännande av stater. Fru Dahl har själv hänvisat till de interpellationssvar som lämnades i riksdagen den 7 december 1967 och där utrikesministern gav ett klart besked om vilka regler och vilken praxis som Sverige har att följa i sådana här fall.

Utskottet har i sin skrivning kommit in på frågan om den koalitionsregering som fru Dahl också omnämnde. Den provisoriska revolutionära regeringen har krävt att det skall bildas en provisorisk nationell samlingsregering. Svenska regeringen har flera gånger uttryckt uppfatt-

Onsdagen den
6 december 1972

*Upprättande av
diplomatiska för-
bindelser med
Republiken Syd-
vietnams proviso-
riska revolutionära
regering*

ningen att Vietnamkonflikten kan bringas till ett slut endast genom en politisk lösning, och från svensk sida har man anslutit sig till tanken på en folkligt stödd koalitionsregering.

När man nu diskuterar möjligheten att erkänna PRR, så har man att bedöma det också ur den synpunkt som framfördes i utrikesministerns anförande 1967, att erkännande bör ske om en stat har vunnit ett rimligt mått av självständighet utåt och behärskar sitt område. Och då är det ett faktum, som även fru Dahl berörde, att PRR säkerligen behärskar ett område i Vietnam, och ett betydande område, men ingen kan med säkerhet säga var avgränsningarna för detta område går. PRR:s område har så att säga flytande gränser och gränser som ändras oupphörligt; de kan ändras allteftersom krigshandlingarna utvecklar sig. Mot den bakgrunden är det naturligtvis väldigt svårt för Sverige att göra det erkännande som här ifrågasätts.

Skulle riksdagen besluta godkänna fru Dahls förslag om att ett erkännande snarast skall ske har jag för min del svårt att tänka mig hur regeringen skulle kunna effektuera ett sådant beslut med det labila läge som råder i Vietnam, med de flytande gränser som finns och med tanke på att man ännu inte kan se någon förändring till en stabilare situation. Förmodligen kommer, om kriget fortsätter, PRR tillsammans med Nordvietnam att vinna ett allt starkare inflytande och kommer steg för steg att kunna behärska ett vidare område än i dag. Men för närvarande är det inte möjligt att göra det erkännande som fru Dahl här föreslår.

Fru Dahls motion är ju uppdelad i två avsnitt – det är två alternativa yrkanden som förs fram. Det förslag som här utdelats till ledamöterna under debatten och som är en konkretisering av fru Dahls förslag ansluter sig närmast till vad som står under punkten A i motionen och som innebär ett erkännande. Den nu utdelade skrivningen avviker i texten något från vad som står i motionen men är i sak av samma innehåll.

I motion 439 har fru Dahl yrkat – jag vill säga något om det, även om fru Dahl nu inte längre anser det yrkandet vara aktuellt – att om utskottet inte anser sig kunna biträda förslaget under A, alltså fullt erkännande av Sydvietnam, så yrkar motionärerna i andra hand att PRR skall få rätt att till Sverige sända en representation, ”som åtnjuter så hög diplomatisk status som internationell rätt och rättstillämpning tillåter”. Utskottet har dock i sin behandling av motionen konstaterat att det inte är möjligt att göra någon gradering av den diplomatiska status man vill ge ett land. Man erkänner en nation, eller också gör man det inte. Något mellanting finns inte. I det här fallet finns det dock en möjlighet för PRR att bortse ifrån ett erkännande och att upprätta en representation här i landet i form av ett informationskontor av samma typ som Nordvietnam hade innan det svenska erkännandet genomfördes.

Man kan också säga att det inte är aktuellt för PRR att sända någon representation, eftersom man redan har en sådan beskickning – om jag så får kalla den – och ett informationskontor. Den möjlighet som där finns och för vilken det inte krävs något tillstånd av svenska myndigheter har man redan alltså utnyttjat. Representanterna för republiken kan, när de är bosatta här i Sverige och representerar PRR, ta kontakter och föra samtal med vilka personer de önskar. Det är den situationen som råder i

dag.

Men nu föreslår fru Dahl "att riksdagen som sin mening ger till känna att regeringen snarast bör ta initiativ till att upprätta fulla diplomatiska förbindelser med Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering". Utskottet har för sin del inte kunnat biträda detta yrkande och utskottet har därför hemställt att riksdagen avslår motionen.

Låt mig emellertid ett ögonblick återvända till det resonemang om en gemensam koalitionsregering som ursprungligen föreslogs av PRR själv. Fru Dahl säger nu att en sådan regering inte längre är aktuell, eftersom fredsförhandlingarna har utvecklats på sådant sätt att det inte kan komma i fråga. Jag hoppas att jag där uppfattade fru Dahl rätt. Och då vill jag säga, att om det vet vi ingenting. Fru Dahl vet ingenting, och vi andra vet heller ingenting, om huruvida det finns några möjligheter att bilda en sådan regering eller inte. Sådant som förhandlingsläget nu är vet man kanske inte det heller i PRR eller i den sydvietnamesiska regeringen. Och det finns all anledning förmoda att förhandlingarna kommer att dra rätt långt ut på tiden innan man når fred i Vietnam. Hur lång tid det tar vet heller ingen

Det är naturligtvis ur svensk synpunkt en stark önskan att Vietnamkriget skall komma till ett slut. Jag skulle gissa -- något annat än gissning kan det inte bli -- att de medborgare här i landet som önskar motsatsen i dag är en ohjälpligt liten minoritet. Likaså fördömer det svenska folket genomgående den amerikanska krigföringen. Fru Dahl nämnde i sitt anförande hur många svenskar som står bakom den uppfattning som Vietnamkommittén företräder. Hon kom till 2,5 miljoner. Jag betvivlar inte att siffran är riktig. Jag skulle väl snarare förmoda att antalet är ännu större, eftersom hela fackföreningsrörelsen ställt sig bakom Vietnamkommittén på det sätt fru Dahl gav exempel på. Man kan säga att fackföreningsrörelsen också -- eftersom jag företräder fackföreningsrörelsen tycker jag att jag har rätt att säga det -- till en viss del, kanske t. o. m. till en betydande del, har finansierat den svenska Vietnamkommitténs verksamhet. Bakgrunden är den som fru Dahl har talat om, den situation som råder i Vietnam och den starka opinionen i vårt land mot krigföringen i Vietnam, som amerikanerna i högsta grad är skyldiga till.

Utrikesutskottet har icke kunnat biträda något av motionsyrkandena, varken motion 56 av herr Hermansson m. fl. eller motion 439 av fru Dahl m. fl. Vi kan inte heller biträda det yrkande som fru Dahl framlagt under debatten.

Fru talman! Jag vill med detta yrka bifall till utrikesutskottets hemställan.

Fru DAHL (s) kort genmäle:

Fru talman! Jag vill inledningsvis säga att jag med stor tillfredsställelse noterar vad utrikesutskottets ordförande sade om situationen i Vietnam och Indokina i dag. Jag skall inte gå in på en detaljdiskussion; jag vill bara ta upp en punkt, och det gäller frågan om koalitionsregeringen.

När den svenska regeringen liksom den socialdemokratiska partikongressen och många andra slöt upp bakom PRR:s krav på en koalitionsregering och förklarade sig villig och beredd att omedelbart erkänna en

Nr 132

Onsdagen den
6 december 1972

*Upprättande av
diplomatiska för-
bindelser med
Republiken Syd-
vietnams proviso-
riska revolutionära
regering*

Onsdagen den
6 december 1972

*Upprättande av
diplomatiska för-
bindelser med
Republiken Syd-
vietnams proviso-
riska revolutionära
regering*

sådan, var det den koalitionsregering som enligt en av punkterna i PRR:s sjupunktsförslag skulle ha till uppgift att organisera allmänna val i Sydvietnam. Denna konkreta fråga har fallit, i och med att ett nytt förslag till fredsavtal har utarbetats gemensamt av USA och Nordvietnam, till vilket PRR också har anslutit sig. Där talas det inte längre om en koalitionsregering med uppgift att organisera de allmänna valen utan om ett nationalråd för försoning och nationell endräkt. I övrigt talar man om att det kommer att finnas två regeringar i Sydvietnam under denna övergångsperiod. Om det däremot – och däri har naturligtvis herr Geijer rätt – efter allmänna val kommer att kunna bildas en koalitionsregering eller någon annan form av regering, därom vet vi självfallet ingenting. Men de deklARATIONER och förslag som tidigare har gjorts från svensk sida syftar alltså på den speciella koalitionsregering som enligt PRR:s sjupunktsprogram skulle ha till uppgift att organisera de allmänna valen.

Herr TAKMAN (vpk) kort genmäle:

Fru talman! Även jag tackar för herr Geijers framställning i sak. Det är uppenbart att vi inte har delade meningar beträffande sympatin för och solidariteten med befrielse rörelsen och den provisoriska revolutionära regeringen i Sydvietnam.

Jag tycker ändå att det är ganska formalistiskt att så strängt hålla på att gränserna är flytande. Det är dock ganska fasta gränser på många håll i Sydvietnam även om bombningarna är fruktansvärda hela tiden.

31 stater har fram till oktober 1972 erkänt PRR. Jag vet att åtminstone en av dessa stater, Cuba, har haft en beskickning i anslutning till PRR:s högkvarter i Sydvietnam; jag har sett ett fotografi av ambassadören, taget ute i djungeln någonstans. Jag vet inte hur andra stater har ordnat den här frågan rent praktiskt, men jag tror inte att det skulle vara omöjligt att lösa den.

USA har förgäves sedan 1960 letat efter FNL:s högkvarter. När president Nixon för två år sedan beordrade inmarschen i Cambodja ingick det i motiveringen att man skulle angripa PRR:s högkvarter som påstods finnas i gränsområdet till Cambodja. Man har fortfarande inte funnit det, men det ligger i Sydvietnam. Jag tror att det skulle finnas plats för en svensk ambassadör i anslutning till detta högkvarter.

Herr ARNE GEIJER i Stockholm (s) kort genmäle:

Fru talman! Helt kort vill jag säga till herr Takman att när Sverige erkänner nya stater brukar vi inte fråga oss hur många andra länder som har gjort ett sådant erkännande. Regeringen har, såvitt jag vet, för vana att försöka göra bedömningen från svenska utgångspunkter och med hänsyn till den internationella politik som Sverige för och vill föra.

När Sverige erkände Nordvietnam för ett par år sedan väckte det en enorm internationell uppmärksamhet. Men Sverige gjorde inte det erkännandet därför att Nordvietnam redan var erkänt av så eller så många stater. Uppmärksamheten berodde på att Sverige var kanske den första stat i den västliga världen som erkände Nordvietnam.

Jag vill klart säga att de bevekelsegrunder som herr Takman tycks anse skall ligga till grund för erkännande inte är relevanta i det här fallet.

Ondsdagen den
6 december 1972

*Upprättande av
diplomatiska för-
bindelser med
Republiken Syd-
vietnams proviso-
riska revolutionära
regering*

Herr WERNER i Malmö (m):

Fru talman! Jag kan inte lika helhjärtat som herr Geijer i Stockholm instämna i fru Dahls anförande. Men den observante lyssnaren märkte nog att herr Geijer begränsade sitt instämmande till att avse det fru Dahl sade om USA-bombningarna i Nordvietnam, och där kan vi vara helt överens. Men fru Dahl sade rätt mycket mera, och jag tycker att en ordförande i utrikesutskottet borde något ha kommenterat de kränkande tillmälen som hon anförde om Saigonregeringen som vi har erkänt.

Läget är nog betydligt mer komplicerat, fru Dahl, än vad Ni försöker ge vid handen. Det är inte så enkelt - tyvärr, skall man kanske säga - att det finns en fridens stamort i norra Indokina och så en rövarregering i söder. Också i norr finns det faktiskt grupper som undertrycks.

Ministern för säkerhet i Nordvietnam, Tran Quan Hoan beklagar sig i tidskriften Hoc Tap över att "det finns ett stort antal kontrarevolutionärer mitt ibland oss. Vi måste sätt in alla våra krafter för att bekämpa dem." Man är tydligen inte så rörande enig om regimen där.

Om man går över till den andra sidan kan man konstatera, att där finns drygt 600 000 människor som flytt från krigsskådeplatserna och nu befinner sig i flyktingläger. Jag vet att fru Dahl har varit i Nordvietnam och väl känner förhållandena där. Jag har inte varit där, men jag tror på vad fru Dahl säger. Jag tycker att fru Dahl skulle tro litet på vad jag säger, om jag nu berättar något om vad jag har sett i Sydvietnam.

Intervjuar man människorna i lägren, får man veta att de ingalunda anser sig vara tvångsflyttade av någon sorts Saigonjunta, utan de har flytt undan krigets elände under offensiven från Nordvietnam, som ju begynte i mars 1972. Dessa människor sympatiserar ingalunda med kommunistsidan.

Sedan förses vi också med skilda uppgifter om hur många politiska fångar som sitter i fängelse i Sydvietnam och hur de torteras osv. Finns inte i varje kommuniststat fångelser med politiska fångar, eller skulle verkligen Nordvietnam vara ett undantag? Jag menar inte att det ena försvarar det andra på något som helst sätt. Jag vill bara säga att situationen är komplicerad och kräver en helt annan balans i redovisningen än den som har kommit till uttryck här.

Herr Takman var inne på samma saker. Jag tror att ni skulle vinna mycket mera med era försök till yrkanden, om ni strävade efter mera objektivitet och balans när det gäller att teckna situationen i Vietnam.

När man anför att ett 30-tal nationer har erkänt PRR, bör man väl ändå för kammaren redovisa vilka nationer det är. Det säger ju rätt mycket. Det är hela raden av kommunistiska stater. Uganda kommer näst sist. I övrigt är det Polen, Rumänien, Bulgarien, Sovjetunionen, Ungern, Tjeckoslovakien, Sydjemen, Kinesiska folkrepubliken osv. Efter vad jag kan se finns inte en enda europeisk stat utöver de kommunistiska. Det är en händelse som ser ut som en ganska klar tanke. Detta bör man anförda i saktighetens intresse.

Jag kan som sagt inte instämna i herr Arne Geijers gillande av detta anförande, men jag kan instämna i hans slutsats. Jag tror att saken tjänas bäst av att man avvisar dessa motioner och tror att man därmed underlättar möjligheterna att få en folkföranckrad koalitionsregering till

Onsdagen den
6 december 1972

*Upprättande av
diplomatiska för-
bindelser med
Republiken Syd-
vietnams proviso-
riska revolutionära
regering*

stånd.

Fru Dahl ville dessutom göra gällande att Saigonregeringen eller, för att använda hennes vokabulär, Saigonjuntan inte skulle kunna administrera Saigon och områdena däromkring. Men far dit och se! Besök skolor och sjukhus och träffa människor på gatan! Tala med de många biståndsarbetare som är infödda buddister eller romerska katoliker! Tala med folket i flyktinglägren!

Det intryck jag fick av ett par regeringsledamöter som Wiggo Komstedt och jag hade tillfälle att sammanträffa med var gav klart vid handen att sådana benämningar som "facistregim" och "quislingar" inte passar in. Den gamle trötte presidenten i senaten sade: "Jag kan försäkra herrarna att vi är uteslutligen trötta på kriget och vi hoppas på en fred på hyggliga villkor." Jag tyckte att där fanns en förhandlingsvilja som ingav goda förhoppningar.

Men, som sagt: Res dit och se! Jag tycker själv att det är nyttigt att komma till ort och ställe och få träffa folk av alla sorter. Vi var inte inbjudna av regeringen men hade förhandskontakter bl. a. med Joint Relief Committee, som ju arbetar fritt i de nämnda flyktinglägren utan att på något sätt manipuleras av regeringen. Vi fick också tillfälle att sammanträffa med oppositionspartiets representanter i parlamentet, vilka kritiserade Van Thieu, men för övrigt var de varken kommunister eller prokommunister utan stod bakom regeringens strävanden.

Jag vet att fru Dahl inte helt bär skulden för de många appeller som man får från De förenade FNL-grupperna, men jag tycker det är kränkande ting som skrivs där. Vi har fått en skrivelse i dag, där det står att "bakom juntan i Saigon står endast en liten och snabbt krympande grupp förrädare, som gör grova förtjänster på USA's angreppskrig". Jag anser att sådant är uteslutligen kränkande. Det drabbar ju t. ex. även de många infödda humanitärarbetare, som hederligt arbetar med sikte på människornas bästa.

Herr TAKMAN (vpk) kort genmäle:

Fru talman! 600 000 s. k. flyktingar är ett ganska litet antal, herr Werner i Malmö, i jämförelse med de siffror som anges av bl. a. Ted Kennedys underutskott i flyktingfrågan - antalet torde röra sig om mellan 6 och 8 miljoner människor, som har blivit hemlösa genom bombningarna i Sydvietnam.

Titta på sjukhus i Sydvietnam, sade herr Werner i Malmö. Det finns en artikel i New York Times för den 14 september i år av Sydney H. Schanberg, som är korrespondent i Sydöstasien och som har varit där mycket länge. Han skriver: Besök vid sjukhus och omfattande intervjuer med utländska och vietnamesiska läkare och vietnamesiska patienter gav följande avslöjanden: Av de knappt mer än 2 000 sydvietnamesiska läkarna på juntans område är 1 600 i enmiljonarméns väpnade styrkor, och det återstår endast omkring 400 att betjäna nationens 17 miljoner civilpersoner.

Fastän medicinsk vård tekniskt sett är fri i Saigonregeringens sjukhus är det bara genom särskilda honorar till läkare, sköterskor och annan medicinsk personal som man kan få någon vård. Sköterskorna har

ungefär 24 dollar i månaden, varför de måste ha andra inkomster vid sidan om och stjäla läkemedel och utrustning för att kunna leva.

Inom ett kort genmäles ram hinner jag bara säga detta.

Herr NILSSON i Stockholm (s):

Fru talman! Jag hyser ett behov av att göra några stillsamma kommentarer i anledning av det yrkande som ställts bl. a. av fru Dahl, och jag är så mycket mera angelägen om detta som jag har ett förgånget när det gäller erkännandefrågor och upptagande av diplomatiska förbindelser. Det finns till och med de som anser att jag har en belastning i det avseendet. Eftersom man har hänvisat till vad jag sade 1967 vill jag göra några deklARATIONER.

För att det inte skall råda något som helst missförstånd ber jag att få understryka att jag när det gäller händelseförloppet i Vietnam har samma uppfattning som fru Dahl och herr Takman - jag har för resten utförligt skildrat detta i min egenskap av utrikesminister redan tidigare, då jag verkligen karakteriserade USA:s krigföring i denna del av världen på ett sätt som sällan har skett av en utrikesminister. Jag vill också understryka, att jag på ort och ställe tagit kontakt med regimen i Nordvietnam, jag har besökt landet, jag har sett hur människorna lever, och jag kan försäkra herr Werner, att det råder ingen som helst tvekan om att regimen har befolkningen bakom sig.

Hur skulle något annat kunna vara fallet, eftersom befolkningen får utstå bombningar så fruktansvärda, att man inte kan göra sig en föreställning om dem utan att ha besökt landet och där sett hur människor lever på gränsen till det outhärdliga. Men ändå håller de fast vid sin uppfattning; tillkämpande av det oberoende åt landet som de värdesätter och ett fördömande av den marionettregim som härskar i Saigon. Jag måste stämpla den som en marionettregim, eftersom jag betraktar det som uteslutet att president Thieu kunde hålla sig kvar vid makten, utan det kraftiga amerikanska understödet. Försök, herr Werner, att sätta Er in i vad det innebär för befolkningen att råka ut för dessa otroliga bombningar och ändå fortsätta kampen för nationellt oberoende.

Herr Werner sade att han i Saigon hade träffat människor som talat om att de var krigströtta. Han sade att de inte var kommunister men väl motståndare till president Thieu. Det är riktigt. Det är inte bara kommunister som bekämpar regimen i Saigon. Motståndet levereras även av nationalister i vidaste bemärkelse. FNL har förklarat sig villig att i en koalitionsregering i framtiden samarbeta med dessa grupper, som består av buddister, katoliker och människor tillhörande olika politiska riktningar. Detta sagt i förbigående.

När jag lyssnade på fru Dahl och för övrigt även herr Takman, fann jag att deras ståndpunkt baserades på den uppfattning om det vietnamesiska folkets kamp, som är själva grunden för den Vietnampolitik som regeringen byggt upp sedan mitten av 1960-talet och som faktiskt innebär ett moraliskt, materiellt, folkrättsligt och diplomatiskt stöd till Nordvietnam och PRR.

Nu anser de emellertid att erkännandet av PRR skulle vara en utbyggnad av vårt politiska stöd till PRR. För att man skall förstå vad jag

Nr 132

Onsdagen den
6 december 1972

*Upprättande av
diplomatiska för-
bindelser med
Republiken Syd-
vietnams proviso-
riska revolutionära
regering*

Onsdagen den
6 december 1972

*Upprättande av
diplomatiska för-
bindelser med
Republiken Syd-
vietnams proviso-
riska revolutionära
regering*

sade 1967 och vad utskottet nu har uttalat vill jag understryka att beslut om erkännande av en regering inte bör användas som ett medel för att lämna politiskt stöd till en regering. Diplomatiske förbindelser skall ses som en kanal genom vilken politiska, ekonomiska och kulturella frågor på det officiella planet mellan länder skall behandlas. Konsekvensen härav är att vi tillämpar den allmänna principen att erkänna och upprätthålla diplomatiska förbindelser med regeringar som utövar en faktisk kontroll över huvuddelen av ett lands territorium och befolkning. Ett frångående av denna princip kan i enstaka fall ske av säkerhetspolitiska motiv, som fallet har varit i fråga om Östtyskland och Nordkorea.

När det i den tidigare debatten i dag om erkännande av stater har sagts att den svenska regeringen skulle ha låtit sig påverkas av vad som har sagts av ett annat lands politiska ledare, vill jag understryka att så inte har varit fallet. Det var tvärtom en den svenska regeringens bedömning att om vi tidigare skulle ha erkänt Östtyskland skulle vi ha gått de reaktionära krafterna i Västtyskland tillhanda med Franz Josef Strauss i spetsen. Det var sålunda ett utrikespolitiskt bedömande utifrån våra egna intressen som vi då gjorde. Tänk er bara vad som skulle ha inträffat om Willy Brandt hade förlorat de två senaste valen. Tror någon att vi då hade befunnit oss i en sådan avspänningsutveckling i Europa som vi för närvarande upplever? Detta var skälet till regeringens ståndpunkt.

När utskottet har uttalat sig om fallet Nordkorea på ett annat sätt i år än i fjol beror också det på händelseutvecklingen där. Tänk er bara att man för ett par tre år sedan i huvudstäderna i Syd- och Nordkorea skulle ha inrättat särskilda ministerier för återförening. – Det vore helt uteslutet. Men det har man i dag. Jag säger som skåningen när han blickade ut över Akropolis: ”Min själ, har inte någonting inträffat här?” Det är ett liknande mirakel som har hänt i Korea, och det är därför som utskottet i år av naturliga skäl har intagit en annan ståndpunkt än för bara ett år sedan. I utrikespolitiken måste man ta hänsyn till utvecklingen och förhållandena runt om i världen och bestämma sitt handlande därefter.

Låt mig så återgå till frågan om Vietnam. Den svenska Vietnampolitiken visar att vår tillämpning av principerna för erkännande inte är utslag av ovilja till ställningstagande till förmån för PRR och det vietnamesiska folkets berättigade krav på oavhängighet. Som ordföranden i utskottet påpekade var vi det första västerländska land som erkände och tog upp diplomatiska förbindelser med Nordvietnam, och inget annat västerländskt land har lämnat ett så starkt och helhjärtat stöd åt det vietnamesiska folkets frihetskamp som just Sverige.

Men då kan frågan ställas: Varför erkänner vi inte regeringar som inte behärskar huvuddelen av ett lands territorium och befolkning? Ett motiv, ärade kammarledamöter, är vårt intresse av att inte erkänna en regering under ett skede av osäkerhet och tvist i ett land. Ett sådant erkännande skulle kunna få långtgående effekter på våra relationer till detta land, om en regering vilken vi erkänt inte visade sig ha en stabil grund. Biafrafallet är ett exempel på en sådan situation. Vi minns alla trycket från grupper, som av solidaritet med Biafraregimen ville att Sverige skulle erkänna

Onsdagen den
6 december 1972*Upprättande av
diplomatiska för-
bindelser med
Republiken Syd-
vietnams proviso-
riska revolutionära
regering*

Biafraregeringen som hade kontroll över en del av det nigerianska territoriet och befolkningen. I dag vet vi att ett sådant handlande bl. a. skulle ha inneburit en allvarlig belastning på våra relationer till Nigeria liksom till andra afrikanska stater med regionala problem, vilket skulle kunna leda till försök att splittra en nation. Det var riktigt, det måste väl i dag erkännas av alla, att regeringen motstod det trycket.

Ett annat motiv är att riskerna för att en stor- eller supermakt sätter in en marionettregering i ett land och sedan med hjälp av erkännanden av denna regering från andra stater söker legitimera marionettregeringen, legitimera sina vapenleveranser och sitt militära stöd till denna regering för att underkiva folkmajoriteten. Jag behöver inte nämna exempel på vad som skett i det förgångna, men eftersom fru Dahl nämnde Quisling kan jag nämna honom. Jag kan också tillägga Kuusinen när det gäller vårt östra grannland. Och, ärade kammarledamöter, i sådana fall är det tryggt att ha en princip i det internationella systemet som förhindrar att erkännandet utnyttjas för att legitimera maktövertaganden i små stater. Att få så bred uppslutning som möjligt bakom en sådan princip ligger i varje litet lands intresse. Vi bör därför inte försvaga dess hållbarhet genom att medge undantag i fall då man tycker att särskilda skäl kunde tala härför, just därför att särskilda skäl har missbrukats och kan komma att missbrukas för att legitimera sådana maktövertaganden.

Detta får vi inte glömma bort i sammanhanget. Vi ger ju allt stöd som vi kan och har möjlighet till när det gäller det vietnamesiska folkets frihetskamp, men vi vill icke göra någonting som kan försvaga denna principståndpunkt när det gäller erkännanden, därför att det kan komma surt igen i framtiden. Min slutsats är: När det gäller nationella befrielseströrelser får vi lämna vårt stöd i andra former än genom s. k. erkännanden, vilket ordföranden i utskottet också påpekade. Våra kontakter med rörelserna får vi bygga upp på annat sätt än genom officiella diplomatiska förbindelser. Att detta är möjligt visar ju våra förhållanden till såväl ett antal frihetskampar som också PRR.

Nu påstås det att ett erkännande av PRR skulle innebära ett politiskt stöd. Det har, säger man, madame Binh själv förklarat när hon var i Stockholm. Vad begär man av PRR:s utrikesminister? Hon kan ju ingenting annat säga. Något annat skulle vara att begära alldeles för mycket av henne. Men vi får ju inte därför fränkänna oss möjligheten till ett eget politiskt bedömande. Ett erkännande skulle i nuvarande läge – om jag bortser också från den princip som jag tidigare har hänvisat till i detta mitt anförande -- lika gärna kunna få negativa effekter på det bästa stöd som vi i dag kan lämna PRR, nämligen vårt aktiva deltagande i den internationella opinionsbildningen till förmån för en fred i Vietnam som ger det vietnamesiska folket dess rätt att självt forma sin framtid.

Våra möjligheter att i denna fråga generellt verka till förmån för folkens berättigade krav på nationellt oberoende är avhängiga bl. a. av vår ställning som demokratisk rättsstat och som en nation utanför maktblocken – och därutöver en stat som i sitt internationella handlande följer de regler som folkrätten har uppställt. Det innebär att våra ställningstaganden inte kan viftas bort som partsinlagor, och man gör inte heller försök härtill. Med detta anser jag inte att våra ståndpunkter skall

Onsdagen den
6 december 1972

*Upprättande av
diplomatiska för-
bindelser med
Republiken Syd-
vietnams proviso-
riska revolutionära
regering*

vara fastlåsta eller inte skall skilja sig från andra staters utanför den kommunistiska ländergruppen. Så har hittills inte heller varit fallet. I detta sammanhang kan jag ännu en gång hänvisa till erkännandet av Nordvietnam. Jag skulle vilja uttrycka saken så att vår Vietnampolitik är ett exempel på en metod som befrämjar syftet med vårt handlande.

Herr Takman hänvisade till att 31 stater har erkänt PRR. Det är riktigt, men jag drar en annan slutsats av detta förhållande än herr Takman. Ett erkännande av PRR i dag skulle på många håll kunna framställas som en uppslutning till just det trettiotal stater, främst inom den kommunistiska ländergruppen, som har erkänt PRR. Man skulle kunna beskylla även oss för partsinlagor när vi bidrog till opinionsbildningen mot kriget i Vietnam. Och vad skulle detta leda till? Jo, härigenom kunde det stöd som vi lämnar PRR och våra argument mot en upptrappning av kriget – det är mycket viktigt att de argumenten kommer fram i dag – och till förmån för en folkligt stödd koalitionsregering försvagas.

Jag anser personligen nämligen inte att vi skall ta tillbaka det som utrikesministern redan har uttalat, vår beredskap att erkänna en koalitionsregering, därför att PRR i ett trångt militärt läge har tvingats att ta tillbaka detta krav och som ett mellanled acceptera ett nationalråd i stället för en koalitionsregering som skall övervaka valen. Det är inte ett skäl för att vi skall ge avkall på den ursprungliga ståndpunkt som man har både inom PRR och i Hanoi, nämligen att det efter fredsslutet skall tillkomma en koalitionsregering. Den skall sammansättas av olika religiösa och politiska grupper, och därigenom utgöra en manifestation av den nationella enighet som leder till den oavhängighet som vi tillönskar det vietnamesiska folket efter detta fruktansvärda krig.

Från dessa principiella och praktiska utgångspunkter kommer jag fram till slutsatsen, att jag helt ställer mig bakom utskottets betänkande, vilket jag för övrigt själv har skrivit under.

Under detta anförande övertog herr förste vice talmannen ledningen av kammarens förhandlingar.

Herr WERNER i Malmö (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag skulle replikera herr Nilsson i Stockholm, men jag vill börja med att tacka honom för att han gick in i denna debatt och höjde dess nivå genom saklighet och klokhet. Jag tycker att Torsten Nilsson var en utmärkt utrikesminister på sin tid. Han har här tagit upp de principiella frågorna om erkännandet och angränsande spörsmål om bistånd till nationella befrielseströrelser osv., och herr Nilsson har nyanserat debatten.

Jag begriper förvisso vad det innebär för ett folk att utsättas för de här hemska bombningarna. Jag tror nog att herr Nilsson också vet att jag begriper det och att sådana prövningar kan samla ett folk till kamp för att bevara nationen och om möjligt vidga den. Men vi kan inte utsluta att man har en likartad ambition på den andra sidan. Där finns en folkgrupp som herr Nilsson mycket riktigt kallade "nationalister". Jag tycker att det var bra att det begreppet fördes in i debatten.

Onsdagen den
6 december 1972

*Upprättande av
diplomatiska för-
bindelser med
Republiken Syd-
vietnams proviso-
riska revolutionära
regering*

Det ligger ett erkännande från vår sida av Saigonregimen också däri att vi t. ex. ger 2 miljoner kronor till Sydvietnams Röda kors till de humanitära insatser som är hårt av nöden även där.

Sedan ett par ord till herr Takman. Sitt inte hemma och diagnostisera det medicinska läget via New York Times. Man kan nog finna skribenter med alla möjliga meningar när det gäller sjukvård. Är man nu en intresserad läkare, försök komma dit och se själv med egna ögon! Och är det så märkligt att ett krigförande land har en stor del av sin läkarkår i armén? Det är väl helt naturligt att läkarna måste finnas där de behövs.

Vad som sagts om de andra tingen - sjuksköterskelöner osv. -- är inte mycket att bemöta. Vet inte herr Takman hur det är i fattiga länder med lönesättning och lönestandard? Och stölder kan man nog finna både i västlänssländer och fattiga länder.

Fru DAHL (s) kort genmäle:

Herr talman! Först vill jag säga till herr Werner i Malmö att i ett land där det pågår ett krig av det slag som bedrivs i Indokina behövs läkarkåren och sjukvårdspersonalen sannerligen hos civilbefolkningen, eftersom det är mot den som kriget riktas. PRR liksom Nordvietnam ser till att civilbefolkningen också får den sjukvård den behöver, och Sverige bidrar både officiellt och genom frivilliga insamlingar till att upprätthålla det sjukvårdssystemet.

Jag tycker nog att det var ett uppseendeväckande uttalande även med tanke på situationen i Sverige i en tänkt krigssituation att säga att i ett krig behövs läkarpersonalen huvudsakligen inom krigsorganisationen.

Sedan vill jag med anledning av vad herr Nilsson i Stockholm har sagt bara göra ett par noteringar. Jag tänker inte upprepa den argumentation jag tidigare anfört. Det är riktigt att jag inte har invänt mot de principer som gäller för den svenska erkännandepolitiken. Jag har försökt utveckla den i det här fallet. Herr Nilsson sade mycket riktigt att det är väsentligt att dessa principer icke tillämpas på ett sådant sätt att de kan komma att utnyttjas av en supermakt för att legitimera en av denna insatt regim. Men det är, som jag påpekade i mitt huvudanförande, precis vad vi gjorde när vi 1957 erkände Saigonregimen i en situation då fredsavtalet 1954 skulle ha följts av allmänna val senast 1956, varefter en i demokratisk ordning utsedd regering skulle ha kommit till. Genom vårt erkännande bidrog vi den gången till att legitimera USA:s intervenering i Sydvietnam.

Herr Nilsson sade också att när det gäller Korea och Östtyskland har utskottet tagit hänsyn till händelseutvecklingen, och min argumentation tidigare var att det måste vi också göra när det gäller Sydvietnam. Anta att det blir som det föreskrivs i det preliminärt ingångna fredsavtalet, att man får en situation med ett nationalråd och två regeringar, av vilka vi erkänner bara den ena. Det är ett politiskt ställningstagande. Vill vi följa våra principer i erkännandefrågorna skall vi, med hänsyn till den situation som råder och som rimligen kan tänkas komma att råda i Sydvietnam, också erkänna PRR. Det är ett minimikrav. Sedan kommer vi självfallet även framgent att få ta ställning till händelseutvecklingen i Sydvietnam.

Onsdagen den
6 december 1972

*Upprättande av
diplomatiska för-
bindelser med
Republiken Syd-
vietnams proviso-
riska revolutionära
regering*

Herr TAKMAN (vpk) kort genmäle:

Herr talman! Jag hittade, herr Werner i Malmö, det referat ur New York Times av den 2 oktober i år som jag hänvisade till tidigare beträffande de s. k. flyktingarna. Referatet avser uppgifter som lämnats i senator Ted Kennedys underutskott för flyktingar. Under de senaste två åren har omkring 400 000 människor dödat i Indokina – ett fruktansvärt antal.

Sedan fortsätter redaktionsmedlemmen Herbert Mitgang, som har gjort det här sammandraget: De människor som tvingats bort från sina hem genom att kriget fortsatt under de senaste två åren innefattar 1 850 000 sydvietnamesiska flyktingar, 2 000 000 kambodjanska flyktingar, 250 000 laotiska flyktingar och ett okänt antal nordvietnameser. Sydvietnam har lidit mest: underutskottet i flyktingfrågan beräknar att det totala antalet flyktingar där sedan krigets början är 8 miljoner, dvs. nästa halva Sydvietnams befolkning.

Dessa är utan vård över huvud taget, i den mån de överlever efter att ha blivit napalmskadade eller bombskadade. Jag kan därtill vittna om kontrasten i Nordvietnam, eftersom jag var där under bombningarna i mars 1967. Jag besökte byar som just hade bombats och såg vart de sårade hade förts. Överallt i de byar i Röda flodens delta som jag besökte hade man distriktsläkare. Man hade en god sjukvårdsorganisation. I ett land som för bara 18 år sedan var ett feodalt och kolonialt land hade man alltså hunnit med allt detta trots bombningarna, under det att man på Saigonsidan – som haft miljarder i stöd från USA – inte har en tillfredsställande vård ens för ett mycket litet antal av befolkningen, som dessutom är utsatt för bombningar hela tiden.

Herr WERNER i Malmö (m) kort genmäle:

Herr talman! Jag ifrågasätter inte alls vad herr Takman säger om läget på sjukvårdssidan i Nordvietnam. Jag vet att läget är fruktansvärt, och jag accepterar det inte på något sätt. Men man måste inse att problemen är svåra även i Sydvietnam. Där är nöd och elände och brist på många ting. Men jag vill också säga att myndigheterna där gör vad man kan för att hålla sjukvården i funktion och för att det skall finnas tillgång till läkare. Jag vill bara att herr Takman också skall försöka se med två ögon på de här problemen.

Herr NILSSON i Stockholm (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag vill påpeka för fru Dahl att när Sverige genom omständigheternas makt 1957 – förresten långt innan jag blev utrikesminister – genom ett röstningsförfarande i Förenta nationerna kom att automatiskt erkänna den dåvarande regimen i Saigon berodde det just på detta röstningsförfarande. Det innebär nämligen att om man röstar för att ett land skall bli medlem i Förenta nationerna kommer man automatiskt att erkänna det landet. Men jag vill dessutom påpeka att det var en annan regim 1957 i Saigon än Thieuregimen – med den fruktansvärda terror den utövar.

När det gäller Nordkorea och Östtyskland påpekade jag att där har vi gjort ett avsteg från principen om att erkänna ett land som fullt

Onsdagen den
6 december 1972

*Upprättande av
diplomatiska för-
bindelser med
Republiken Syd-
vietnams proviso-
riska revolutionära
regering*

kontrollerar sitt territorium. Det gör man nämligen både i Nordkorea och i Östtyskland. Men det var andra och säkerhetspolitiska bedömningar som gjorde att vi inte erkände dem, vilket jag påpekade i mitt anförande. Nu är det politiska läget annorlunda. Därför anser jag i dag att vi kan erkänna dessa båda länder. Men PRR i Sydvietnam utövar ingen faktisk kontroll över större delen av befolkningen även om den åtnjuter ett starkt stöd. Därför är det enligt min mening betänkligt att frångå den princip som utgör riktpunkten för vårt utrikespolitiska handlande i sådana här sammanhang.

Fru DAHL (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag har aldrig hävdat att det var samma regim 1957 som det är i dag. Men alla vet, och det har avslöjats bl. a. genom Pentagondokumenten, att den regim som då fanns i Saigon hade kommit till makten genom USA:s hjälp och att USA redan innan överenskommelsen slöts 1954 med all makt motarbetade att fredsöverenskommelsen skulle slutas och därefter fullföljas. Man visste nämligen att om allmänna val genomfördes skulle det inte gå att garantera en regering i Sydvietnam som skulle föra en utrikespolitik som svarade mot USA:s intressen.

Herr NILSSON i Stockholm (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag har påpekat att det nästan var en olyckshändelse när regimen i Saigon kom att erkännas av den svenska regeringen. Jag vill göra fru Dahl uppmärksam på att senare, under min tid som utrikesminister, trappade vi ner vår administration där. Det var i och för sig en demonstration.

Men även om vi den gången genom omständigheternas makt kom att erkänna den dåvarande regimen i Saigon innebar inte det att vi på något sätt hade förståelse för det amerikanska agerandet i denna del av världen - det har den svenska regeringen i så många fall klart deklarerat att det på den punkten inte kan råda någon som helst tvekan om var vi står.

Herr OLOF JOHANSSON i Stockholm (c):

Herr talman! Efter detta rätt omfattande replikskifte kan jag ganska avsevärt korta av vad jag hade tänkt säga.

Jag upplever det så - vilket jag antar att många i denna kammare gör - att detta är en politisk och moralisk fråga där man måste ta ställning och deklarerat sin ståndpunkt. Den Vietnamdebatt som vi har haft under ganska lång tid här i landet har jag - utöver protesten mot kriget och dess konsekvenser -- ofta uppfattat som en berättigad protest mot att ett land, som i varje fall har en demokratisk konstitution, agerar så som USA har gjort i Vietnam. Jag tycker att vi i allra högsta grad har rätt och skyldighet att föra fram den kritiken så länge USA stannar kvar i Indokina, där de inte har att göra.

Jag håller med om att det är nödvändigt att i botten för sitt utrikespolitiska handlande ha vissa principer - erkännande av de facto existerande stater. Det är där problemet ligger när det gäller Sydvietnam. Gränserna är flytande - naturligtvis måste man erkänna detta. Men det går heller inte att komma ifrån, som många redan har sagt här, att PRR

har ett betydande folkligt stöd jag vill tillägga: till skillnad från Saigonregimen.

I vissa sammanhang är vi också beredda att göra avkall på de här principerna. Torsten Nilsson nämnde några fall där han tyckte att det hade varit befogat. Östtyskland är det närmast liggande exemplet. Men det är klart att det gäller att välja de fallen med utomordentlig omsorg, så att man inte får en annan effekt än den man åsyftar. Jag håller med om detta till fullo och förstår Torsten Nilssons markering av riskerna för att ett visst svenskt agerande kan medföra att vi motverkar våra egna syften.

I Vietnamfrågan är det ingen av oss som kan dölja sina sympatier utifrån sina värderingar, och vi kan inte heller undvika att påverkas av hur vi upplever de här sympatierna, även om det inte är det som ligger i botten på vårt handlande i erkännandefrågor. Jag tycker det bör medges att det förhåller sig på det sättet. Och det visar debatten här, exempelvis när herr Werner i Malmö säger att vi måste tala om båda parter och inte skall vara så ensidiga.

Jag erkänner utan vidare att jag har den största sympatin för den framställning av skeendet i Vietnam som Birgitta Dahl och Arne Geijer har gett uttryck för. Naturligtvis påverkas man också av vilken part i det här konfliktsammanhanget som man tror har de största möjligheterna att se till, att det som pågår i Vietnam upphör. En stor del av kritiken riktas därmed direkt mot USA och mot Saigonregimen i Sydvietnam med dess agerande i bakgrunden i samband med förhandlingarna.

Under vissa omständigheter tycker jag alltså att man kan vara beredd att göra avkall på principer som är viktiga – om det man vill uppnå är tillräckligt väsentligt – men det gäller då att man har möjlighet att någorlunda säkert bedöma vad effekten blir. Jag måste erkänna – och det är med besvikelse, eftersom jag i andra sammanhang har drivit kravet på ett svenskt erkännande av PRR – att den nuvarande situationen är väldigt svår att på distans tränga igenom, så att man kan få klart för sig vad ett svenskt erkännande av PRR skulle få för effekt. Jag måste samtidigt medge att jag är relativt pessimistisk i fråga om möjligheterna till en snabb förhandlingslösning. Vi kommer kanske att få uppge det hopp som ändå ligger i pågående förhandlingar. Ändå vill jag inte stödja ett yrkande som kan begränsa alternativen i dessa förhandlingar och – där instämmer jag med Torsten Nilsson – exempelvis minska möjligheten till en framtida koalitionsregering i enlighet med PRR:s ursprungliga sjupunktsprogram eller andra lösningar.

Jag anser i och för sig inte att det konstaterandet står i strid med vad Birgitta Dahl här har försökt säga till oss. Men att därifrån gå till en åtgärd som *kan* innebära att – såsom det kan komma att uppfattas och påverka situationen – möjligheterna låses när det gäller att välja även alternativ som i dag inte ter sig aktuella. Det tycker jag vore beklagligt.

Mot den här bakgrunden och denna deklarerade allmänna inställning till Vietnampolitiken står jag fortfarande fast vid att det mest logiska svenska agerandet är att bryta med Saigonregimen och erkänna PRR. Med all respekt för Birgitta Dahls yrkande under debatten för att försöka skapa en så bred enighet som möjligt kan jag ändå inte stödja det yrkandet – men inte heller vpk-motionens yrkande i dagsläget på grund

av den mycket oklara förhandlingssituationen. Därför kommer jag att avstå i huvudvoteringen.

Nr 132

Onsdagen den
6 december 1972

*Upprättande av
diplomatiska för-
bindelser med
Republiken Syd-
vietnams proviso-
riska revolutionära
regering*

Fru DAHL (s) kort genmäle:

Herr talman! Jag förmodar att den här debatten nu går mot sitt slut. Först vill jag säga att det för Vietnams sak naturligtvis är av stort värde att den framför allt har kommit att bli en manifestation för de krafter som vill upprätta fred och självstyrelse i Vietnam.

Med anledning av vad herr Olof Johansson i Stockholm och flera andra har anfört vill jag sedan bara säga att vi inte kan komma ifrån att även om våra förbindelser med Saigon numera är nedtrappade har vi icke avbrutit dem. Därför har vi redan vidtagit åtgärder som i och för sig kan sägas ställa till med formella problem inför en situation där man i Sydvietnam kan ha en demokratiskt vald regering, som kanske blir en koalitionsregering och som vi då skall erkänna. Men i dag är läget det att vi redan har låst vårt handlande på den punkten och i så fall blir tvungna att ändra oss.

Till slut vill jag säga att ett minimikrav man kan ställa på oss är att vi ger PRR, som vi alla här i dag har uttryckt vår sympati och vårt stöd för, åtminstone samma folkrättsliga ställning som Saigonjuntan. Det är mot den bakgrunden som jag vidhåller mitt yrkande och vädjar till kammarens ledamöter att sluta upp bakom det.

Herr OLOF JOHANSSON i Stockholm (c) kort genmäle:

Herr talman! Jag kan instämma i Birgitta Dahls påpekande att misstag har begåtts i det förgångna angående vårt erkännande av Saigonregimen – det har ju också Torsten Nilsson varit inne på. Men jag anser som sagt att det nu är fel tidpunkt att korrigera den saken.

Herr ÅKERLIND (m):

Herr talman! Fru Dahl har här tidigare talat om att det är över 2 miljoner av svenska folket som stöder henne i hennes agerande i Vietnamfrågan, och herr Arne Geijer har sagt att detta säkert är riktigt. Om jag inte hörde fel ansåg herr Geijer också att det kanske är ännu flera än vad fru Dahl har sagt.

Men har då fru Dahl och herr Geijer räknat med hela fackföreningsrörelsen kollektivt? Då måste jag protestera och rätta till den felaktiga föreställning som dessa uttalanden kan skapa. Vi är många fackligt anslutna inom LO-området som definitivt inte kan ställa oss bakom det enögda agerande i Vietnamfrågan av FNL-juntan i Sverige som fru Dahl gör sig till tolk för.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till 1:o) utskottets hemställan, 2:o) det av fru Dahl under överläggningen i anslutning till motionerna nr 56 av herr Hermansson m. fl. och nr 439 av fru Dahl m. fl. framställda yrkandet samt 3:o) motionen nr 56 av herr Hermansson m. fl., och förklarades den förstnämnda propositionen vara med övervägande ja besvarad. Då fru

65

Onsdagen den
6 december 1972

*Upprättande av
diplomatiska
förbindelser med
Vatikanstaten*

Dahl begärde votering, upptogs för bestämmande av kontrapositionen ånyo de båda återstående propositionerna, av vilka den under 2:o) angivna förklarades ha flertalets mening för sig. Sedan herr Takman begärt votering beträffande kontrapositionen upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren till kontraposition i huvudvoteringen angående utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 18 antar det av fru Dahl under överläggningen i anslutning till motionerna nr 56 och nr 439 framställda yrkandet röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren till kontraposition i nämnda votering antagit motionen nr 56.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Takman begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	66
Nej	—	16
Avstår	—	240

I enlighet härmed blev följande voteringsproposition uppläst och godkänd:

Den som vill att kammaren bifaller utrikesutskottets hemställan i betänkandet nr 18 röstar ja, den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit det av fru Dahl under överläggningen i anslutning till motionerna nr 56 och nr 439 framställda yrkandet.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då fru Dahl begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	269
Nej	—	43
Avstår	—	9

§ 12 Upprättande av diplomatiska förbindelser med Vatikanstaten

Föredrogs utrikesutskottets betänkande nr 19 i anledning av motioner om upprättande av diplomatiska förbindelser med Vatikanstaten.

Herr NORDSTRANDH (m):

Herr talman! Dagens debatt kring diplomatiska förbindelser i olika riktningar kan nu ingå i ett lugnare läge, då vi för ett par minuter går över till Vatikanstaten och Sveriges förhållande till denna, som — redan gott —

kan bli bättre. Jag kan inte helt avstå från att anföra några synpunkter på frågan, även om jag inte avser att ställa något motyrkande.

Som skäl för Sveriges upptagande av diplomatiska förbindelser med Vatikanstaten anför vi motionärer i motionen 656 bl. a., att Vatikanstatens statsöverhuvud, påven, såsom andlig suverän över den romersk-katolska kyrkan leder vad man skulle kunna kalla en världsmakt med efter motionärernas bedömande stort inflytande i olika delar av världen och att Sverige och Vatikanstaten beträffande de stora internationella frågorna har flera gemensamma intressen, som skulle kunna främjas genom direkta officiella förbindelser. Ett upptagande av diplomatiska förbindelser med Vatikanstaten skulle kanske också bidra till att skapa välbehövlig goodwill för Sverige inom vissa delar av den romersk-katolska världen.

Vatikanstaten upprätthåller för närvarande diplomatiska förbindelser med ett 70-tal stater, däribland åtskilliga icke-katolska och icke-kristna länder samt kommunistiska stater. Vatikanstaten tar själv inte något initiativ till upprättandet av diplomatiska förbindelser med andra stater.

Ett ytterligare skäl för att Sverige upptar diplomatiska förbindelser med Vatikanstaten är den möjlighet till bättre information som direkta officiella förbindelser medför. Med hänsyn till den roll som Sverige med rätt eller orätt vill spela i internationella sammanhang är goda informationskällor förvisso viktiga och betydelsefulla.

Liksom vid behandlingen av tidigare motioner har utskottet inte heller denna gång funnit någon fördel med att vi vad Vatikanstaten beträffar upprättar, som orden faller, "den organisatoriska och administrativa ram som diplomatiska förbindelser innebär". Det räcker, menar utskottet, med de informella förbindelser som upprätthålles genom den svenska ambassaden i Rom. Utskottet skriver också att svenska sändebud i olika huvudstäder upprätthåller värdefulla kontakter med Vatikanstatens utsända representanter – och det är naturligtvis riktigt. Men är därmed allt väl, som utskottet menar att det är? Jag är tveksam om det. Dessutom finns det, erinrar sig utskottet, ett flertal stater som Sverige erkänner utan att det anses föreligga behov av diplomatiska förbindelser. Det tycker jag är att reducera frågan till ett kvantitativt problem. Det är möjligt – kanske t. o. m. troligt -- att direkta nackdelar, försakade av frånvaron av officiella diplomatiska förbindelser, inte kan påvisas. Men vad som kan vinnas, *positivt* sett, genom sådana förbindelser menar jag att utskottet i sin bedömning underskattar. Goda förbindelser med Vatikanstaten som inte bara är informella kan inte rimligen vara annat än till gagn för vårt land i dess utrikespolitiska agerande.

Med detta konstaterande får försöken att få till stånd diplomatiska förbindelser med Vatikanstaten tills vidare betraktas som avslutade.

Herr ARNE GEIJER i Stockholm (s):

Herr talman! Det har väckts motioner i denna fråga i riksdagen varje år under en följd av år. Utskottet har vid varje sådant tillfälle intagit samma ståndpunkt och anfört samma motivering som den som här föreligger. Utskottet anser icke att någonting i bilden har ändrats och motiverar en ändring av utskottets ställningstagande. Utskottet har därför

Nr 132

Onsdagen den
6 december 1972

*Upprättande av
diplomatiska
förbindelser med
Vatikanstaten*

stannat för samma yrkande denna gång som vid varje tidigare tillfälle.

Jag hemställer om bifall till utskottets yrkande.

Herr NORDSTRANDH (m):

Herr talman! Det är fem gånger som vi har motionerat i denna fråga, och motionen har inte blivit sämre. Kanske har inte utskottets inställning blivit så mycket bättre heller. Jag skall som sagt inte omedelbart återkomma utan ge utskottet en möjlighet till en mognadsperiod. Sedan får jag kanske återkomma och försöka få ett bättre resultat.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 13 Föredrogs försvarsutskottets betänkande nr 22 med anledning av motion angående arvodena till instruktörer inom frivilligförsvaret.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 14 Trafiklivränta till Thorild Oldenburg

Föredrogs socialförsäkringsutskottets betänkande nr 42 i anledning av motion om trafiklivränta till Thorild Oldenburg.

I detta betänkande behandlades motionen 1972:976 av herr Lothigijs (m) vari hemställts att riksdagen med anledning av sitt tidigare beslut om livränta till Thorild Oldenburg tillerkände denne en trafiklivränta om 20 000 kronor årligen.

Utskottet hemställde att riksdagen skulle avslå motionen 1971:976.

Reservation hade avgivits av herrar Ringaby (m), Mundebo (fp) och Björck i Nässjö (m) samt fröken Bergström (fp), som ansett att utskottet bort hemställa,

att riksdagen gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört i anledning av motionen 1972:976.

Herr LOTHIGIUS (m):

Herr talman! Vi har i dag diskuterat stora ärenden som berört Korea och Vietnam och människors situation i dessa länder. När vi nu hamnar på hemmaplan och frågan rör en enda mans situation, så väcker det naturligtvis inte lika stort allmänt intresse. Men jag tror att det är väsentligt och viktigt att vi försöker se till att också förhållandena här hemma är sådana att vi kan stå för de uttalanden som görs om att slå vakt om människors situation i andra länder.

Man kanske kan fråga sig om kammarens tid skall tas i anspråk för att behandla en enskild människas situation. Om vi skulle göra det i mycket hög grad skulle det te sig orimligt. Det finns ju ett socialförsäkrings-

system, och det finns institutioner och organisationer som har till uppgift att försöka att slå vakt om enskilda människors och grupperns intressen.

Men, herr talman, ganska ofta finns det människor som kommer i kläm i det moderna samhället, som inte kan inordnas i det förnämliga system som har byggts upp och som inte passar in i det uppgjorda mönstret. Jag anser att det här rör sig om ett sådant fall. Jag tror inte att det skadar om vi någon gång får tillfälle att ta upp den problematiken.

Utskottet har sagt att det i vårt land skulle förekomma ett stort antal fall liknande detta. Det tror jag är felaktigt formulerat. Enligt riksförsäkringsverkets undersökning år 1970 skulle endast fem à sex personer i detta land befinna sig i en likartad situation. Man skulle alltså inte behöva riskera – om man nu vill uttrycka sig så – att tusen och åter tusen personer skulle komma att begära en förbättrad ekonomisk ersättning om man vidtog en åtgärd för att hjälpa denna enskilda person.

En fjortonårig pojke skadades vid en bilolycka på väg hem från skolan – bilisten ansågs skyldig till olyckan – och han hade inte föräldrar som kunde bevaka hans intressen så att han kunde få en bättre utgångspunkt för sitt liv. Detta skedde 1930, och försäkringssummorna var då sådana att han inte hade någon glädje av dem under kommande årtionden. Att en låg trafiklivränta utbyttes mot ett kapitalbelopp har helt omöjliggjort en tillämpning av 1967 års lag om tillägg till vissa trafiklivräntor.

Det gäller här en person som från början hade felbehandlats för sina skador. Om han hade getts andra möjligheter att möta vårt samhälle, kunde han ha skapat sig en helt annan framtid för sig och sin familj och skulle ha kunnat verka till stor nytta för samhället.

Under de år som den personen har kvar att leva borde han få känna sig något mera fri från ekonomiska bekymmer och kunna som de flesta andra ordna för sig och sin familj och försöka eliminera de sjukdomsbesvär som ständigt gör sig påminda.

Den ekonomiska situationen för Oldenburg är följande: Skadan skedde alltså 1930. Ingen bevakade 14-åringens situation. Livränta utdömdes alltså inte till Oldenburgs förmån. Ansvarighetssumman på trafikförsäkringen var då 20 000 kronor, varav 11 500 kronor omedelbart gick åt till kostnader för att sköta Oldenburgs livsfarliga skada. Återstoden anslogs till en ärlig livränta på 383 kronor. Denna livränta utbyttes så småningom mot ett kapitalbelopp på några tusen kronor som räckte till ungefär ett års livsföring.

Givetvis har Oldenburg fått bidrag av sociala instanser, i synnerhet under det senaste årtiondet, för att leva på ett existensminimum. Det går naturligtvis för en frisk människa att tillfälligtvis göra detta, men att år efter år – en familj med två barn - leva under sådana omständigheter är en orimlighet, i all synnerhet som en skadad människas beteende är annorlunda än friska människors beteende. Han kan inte leva under samma villkor som andra människor.

Oldenburg, som alltså levde på existensminimum med socialbidrag och hyresbidrag, fick genom riksdagens förslag från den 1 januari 1971 en livränta på 7 000 kronor om året. Det var en summa som han glädde sig otroligt över. Han trodde att den betydligt skulle kunna förbättra hans situation. Men denna livränta innebar, hör och häpna, att hyresbidraget

Onsdagen den
6 december 1972

Trafiklivränta till
Thorild
Oldenburg

drogs in i huvudsak; det blev endast en liten del kvar. Detta och skattepåföljden gjorde att av dessa 7 000 kronor för en människa som lever på existensminimum kvarstod 2 400 kronor.

Man hade tänkt sig att Oldenburg skulle få någon möjlighet att förändra sin situation. Det har inte lyckats. Hans hustru har haft ett sporadiskt arbete, i första hand med att se till Oldenburgs gamla mor, och har därigenom erhållit ett litet bidrag till sin försörjning. Nu när Oldenburgs moder är placerad, arbetar hustrun ett par dagar i veckan med att hjälpa en annan äldre person.

Det tillskott som alltså Kungl. Maj:t på riksdagens förslag lämnat har alltså inte givit det önskade utslaget. Naturligtvis måste vi se situationen sådan den verkligen är. En förändring har inte skett på det sätt som statsutskottets femte avdelning från början tänkte sig, när den behandlade frågan mycket ingående och skapade underlag för att Oldenburg fick dessa 7 000 kronor.

Jag vet att denna riksdag har tillerkänt människor i en särskild situation ersättningar, t. ex. fru Elin Johansson i Växjö som förra året fick ett engångsbelopp på 78 570 kronor och en årlig livränta på 15 000 kronor. Det är beroende på att staten har ett ansvar genom de händelser som skett liksom ofta kan vara fallet i militära sammanhang.

När en ung pojke, som går i skolan, 1930 råkar ut för en trafikolycka och inte har någon som tar hand om sig och när det finns endast fyra till sex fall i hela vårt land med samma problem, frågar man sig: Skulle inte statsmakterna i det rika land som vi lever i och där vi kanske inte är rundhänta men ofta lämnar kraftiga bidrag i olika sammanhang till människor som behöver det kunna ge denna person ett sådant underlag att han något kan förbättra sin tillvaro? På grund av sina skador har han svårt att leva i den miljö där han för närvarande befinner sig. Han behöver en lugnare tillvaro. Han behöver exempelvis bara under några veckor om året få vistas på landet eller få något annat ombyte, vilket hans situation nu inte medger.

Det är mot denna bakgrund jag hemställer att kammaren biträder den reservation som är fogad till socialförsäkringsutskottets betänkande nr 42 och vari sägs med den motivering som jag har pläderat för: "Utskottet anser därför att livräntan bör höjas. Den närmare prövningen härav bör emellertid ankomma på Kungl. Maj:t. Utskottet föreslår att riksdagen ger Kungl. Maj:t till känna denna utskottets mening." Då har Kungl. Maj:t möjlighet att ompröva den för herr Oldenburg besvärliga situationen, vilket jag tycker är det minsta man kan begära.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen.

Herr SIGNELL (s):

Herr talman! Låt mig inledningsvis fastslå att det inte råder några delade meningar mellan motionären, reservanten och utskottsmajoriteten om att det är ett i många stycken djupt tragiskt människoöde som vi nu behandlar. Men jag vill också framhålla att det inte är något isolerat fall -- det finns säkert tiotusentals och åter tiotusentals liknande fall i vårt avlånga land.

Skulle man som motionären gör gå tillbaka och plocka fram fall från

Onsdagen den
6 december 1972

*Trafiklivränta till
Thorild
Oldenburg*

1930, tror jag att vägen för motionshungriga riksdagsmän skulle vara mycket lätt. Det är bara att ta kontakt med socialnämnden i praktiskt taget vilken kommun som helst, så kommer man att lyckas plocka fram flertalet av liknande öden för människor, som till följd av skador är helt eller delvis arbetsoförmögna men som av olika skäl erhållit ersättningar med belopp som varit otillräckliga för att gottgöra skadan.

Det kan vara personer som har drabbats t. ex. av trafikolyckor eller yrkesskador. Inom fackföreningsrörelsen kan man även stå till tjänst med uppgifter, då i första hand inom de yrkesgrupper där olycksfallsrisken och yrkesskador är och har varit störst. Det kan gälla gruvarbetare, byggnadsarbetare, fabriksarbetare, sjöfolk, lantarbetare, livsmedelsarbetare – för att bara nämna några yrkesgrupper; listan på dessa grupper kan göras lång.

Om vartdera av dessa fall skulle resultera i enskilda riksdagsmotioner skulle det inte bli mycken tid över till behandlingen av andra frågor i denna kammare. Jag vill med detta ha sagt att det inte får bli så, att enskilda personer skall få sina fall prövade i riksdagen endast av den anledningen att de har – låt oss säga förmännen – att vara bekant med eller ha kontakt med en riksdagsman. Hur blir det då med likheten inför lagen?

Jag skall inte ytterligare relatera fallet Thorild Oldenburg, eftersom det i såväl motionen 976 som i utskottsbetänkandet noggrant blivit redovisat, vilket även herr Lothigius nu bidragit till med sitt inlägg.

Tilläggas kan dock att motionären och reservanterna skiljer sig på en väsentlig punkt. Motionären vill att riksdagen skall tillerkänna herr Oldenburg en trafiklivränta på 20 000 kronor årligen. Reservanterna däremot är något blygsammare och vill ha prövning av livräntans höjning, och man anser att det bör ankomma på Kungl. Maj:t att göra denna prövning.

Med ett travestering av vad moderatledaren Gösta Bohman ständigt uttalar om de nyfattiga skulle jag vilja säga att 20 000 kronor per år är en dubbelt så hög summa som vissa nyfattiga riksdagsmän har i beskattningsbar inkomst, om man får tro uppgifter i pressen. Det kanske var detta som gjorde att reservanterna var något blygsammare i sitt yrkande.

I bilaga 2 till motionen, som också herr Lothigius här berörde, finns det en uppgift från Jönköpings läns allmänna försäkringskassa om den ekonomiska situationen för Oldenburg. Uppgiften är fullt riktig, men det bör poängteras att den är ett år gammal. Det har skett en del förändringar sedan dess; bland annat har basbeloppet höjts från 6 800 kronor till 7 300, barntillägg har uppräknats och likaså har tilläggs pensionen räknats upp. De 13 415 kronor som anges i bilagan är i dag en högra summa.

Det talas också om att hustrun har en arbetsinkomst. Den är mycket låg, det skall erkännas, men det bör tilläggas att den är helt skattefri. Det innebär att med den livränta som nu utgår, de sociala förmånerna enligt försäkringskassans uppgifter och hustruns inkomst blir den sammanlagda inkomsten mellan 25 000 och 27 000 kronor. Många familjer i detta land har inte en sådan inkomst. Jag tror inte, att det ekonomiskt sett är fullt så illa ställt som herr Lothigius här gjort gällande.

En parallell har också dragits med ett fall som vi behandlade förra

Onsdagen den
6 december 1972

*Trafiklivränta till
Thorild
Oldenburg*

året. Det gällde Elin Johansson från Växjö. Jag tror att det är litet farligt att göra denna jämförelse därför att hennes skador förorsakats av en person som var omhändertagen för samhällsvård. Detta var skälet till att riksdagsmajoriteten den gången beviljade Elin Johansson en livränta och ett engångsbelopp.

Utskottsmajoriteten hänvisar till att Oldenburg efter riksdagsuttalande 1970 tillerkändes en livränta för tiden från och med 1.1.1971 med kronor 7 000 per år. Denna livränta bör inte uppräknas av riksdagen utan att mycket tungt vägande skäl föreligger. Vad motionären och reservanterna anför utgör enligt utskottsmajoritetens mening inte några sådana skäl.

Med dessa ord, herr talman, ber jag att få yrka bifall till socialförsäkringsutskottets hemställan i dess betänkande nr 42.

Herr LOTHIGIUS (m):

Herr talman! Det är klart att det inför en glest besatt kammare inte är lätt att övertyga hela riksdagen i detta ärende. Jag tycker ändå att herr Signells anförande fordrar några kommentarer.

Varje människa i detta land skall i en svår situation ha möjlighet att få en försvarare. Denne försvarare kan vara en riksdagsman. Riksdagsmännen är ju till för att människor skall kunna ta kontakt med dem. Denna person har kontaktat en rad av riksdagsmän. Till och med f. statsministern Erlander har på sin tid uttalat sig och hoppats att herr Oldenburgs situation skulle kunna bli en helt annan efter 1967 års lagförändring, men på grund av att hela penningsumman togs ut före 1967 – det rörde sig om några tusen kronor – var det omöjligt att infoga detta fall under 1967 års lag. Så enkel var historien.

Vi riksdagsmän är ju faktiskt till för att ta upp enskilda fall och försöka bedöma hur pass stora behoven är. Jag kan inte finna det oriktigt att jag tar upp detta speciella fall. Jag gör det därför att riksförsäkringsanstalten sagt att vi i landet har fem eller sex sådana här fall från 1930-talet där människor råkat i en alldeles speciellt besvärlig situation. Det är inte bara fråga om att Oldenburg skall ha precis så mycket att han kan klara sig, utan frågan gäller att han skulle kunna få en något bättre tillvaro på grund av alla de gångna årens besvärligheter och lidanden, vilka åsamkats under den tid då han som ung pojke inte hade någon försvarare. Detta är bakgrunden till att jag tagit upp denna fråga.

Sedan säger min värderade vän och riksdagskollega Signell att det inte i detta fall är lägre inkomst än vissa låginkomsttagare bland riksdagsmän i denna kammare. Det är en viss skillnad. En sådan riksdagsman kanske har tillgångar att kunna leva på under tiden. En riksdagsman kan exempelvis vara småföretagare och måste ställa sig i den situationen, om han skall deklarerat på heder och samvete och efter de former som de svenska lagarna uppställer. Att göra en jämförelse där tycker jag i och för sig är ganska genant om man kan det svenska skattesystemet och har viljan att följa det.

Att allmänt göra en jämförelse med en låginkomsttagare som varje år lever på existensminimum kan jag inte acceptera.

Jag har i alla fall velat göra den här kommentaren och hoppas att

kammarens ledamöter ger herr Oldenburg det stöd som jag tycker att han så väl behöver.

Överläggningen var härmed slutad.

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av herr Ringaby m. fl., och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Lothigius begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller socialförsäkringsutskottets hemställan i betänkandet nr 42 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.
Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av herr Ringaby m. fl.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Lothigius begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja	—	211
Nej	—	100
Avstår	—	8

§ 15 Lokalisering av viss gymnasial utbildning m. m.

Föredrogs utbildningsutskottets betänkande nr 48 i anledning av motioner om lokalisering av viss gymnasial utbildning m. m.

Herr LARSSON i Staffanstorp (c):

Herr talman! Frågan om lokalisering av ett gymnasium till Simrishamn, som detta utskottsbetänkande avhandlar, har ju varit uppe tidigare här i riksdagen. Men innan jag kommer in på detta vill jag påpeka att de lokala myndigheterna tidigare igen ställt sig negativa till en lokalisering av ett gymnasium till orten. Förmodligen är det rädslan för ett vikande befolkningsunderlag som har satt stopp för dessa planer för orten i fråga. En något djärvare satsning i begynnelsen hade kanske kunnat innebära en medicin som medverkat till att orten haft en gynnsammare lokaliseringssituation än vad den har i dag, ty det är klart att det är en mycket negativ faktor att man inte har tillräcklig utbildningskvalitet på en ort. Det är negativt för företagsetablering, och det bidrager till fortsatt avtappning av befolkningsunderlaget.

Nu har Simrishamn i den nya länsplanen klassats som regionalt tillväxtcentrum. Detta påminner också motionärerna om. Då ställer man frågan: Vilka möjligheter finns i dag? Här vill jag hänvisa till det särskilda yttrande som fru Sundberg och jag har fogat vid utskottets betänkande. I detta har vi bedömt ortens möjligheter till en bättre utbildningssituation på gymnasiesidan som ljusare än vad utskottet i sin helhet tydligen har velat skriva om. Vi har gjort det därför att den gymnasieorganisation vi

Nr 132

Onsdagen den
6 december 1972

*Lokalisering av
viss gymnasial
utbildning m. m.*

Ondsdagen den
6 december 1972

*Lokalisering av
viss gymnasial
utbildning m. m.*

har i dag ser ut att bli gynnsammare för de mindre orterna.

Men får jag först göra en historisk återblick på denna punkt.

Senast frågan om lokalisering av gymnasier till mindre orter behandlades var 1968. Då anförde statsutskottet: "Den gymnasieorganisation som vi har i dag är givetvis inte en gång för alla given." Utskottet hänvisade till SÖ:s försöksverksamhet för orter som saknade gymnasium. I det uttalandet låg i viss mån ett förbådande om behovet av en utredning. I en reservation av centerpartisterna, en folkpartist och en socialdemokrat i utskottet pekade vi också på bl. a. möjligheten att inrätta gymnasiefilialer.

Vad har då hänt sedan 1968? Skolöverstyrelsen, som i många fall får uppbära stark kritik för byråkrati och stel formalism – med rätt eller orätt – kan i dag, tycker jag, gärna få inregistrera beröm för ett initiativ. Man har redovisat en utredning om en plan för den fortsatta organisationen av gymnasieskolan här i landet. Denna organisationsplan öppnar en möjlighet till decentralisering av gymnasieutbildningen och ger förmodligen sambällen av Simrishamns karaktär förnyat hopp för utvecklingen av studiemöjligheterna på orten.

Jag vill konstatera, herr talman, att både reservationen från 1968 och fempartimotionen år 1972, trots att de inte har vunnit gehör i riksdagen, uppenbarligen haft en viss betydelse för frågans vidareförande framåt. Dagens läge är nämligen det att den omtalade SÖ-utredningen, som i sin helhet är fogad till utskottsbetänkandet, tar upp tre huvudalternativ och även siar om ett fjärde alternativ i en sådan organisation. I denna organisation skulle de mindre orterna få en chans till gymnasieutbildning. Den modell som jag vill uppehålla mig vid är den särskilda samordnade gymnasieskola som utredningen bygger på och som skulle innefatta elva linjer. I detta alternativ skulle man kunna nöja sig med ett underlag bestående av en årskull på 300 16-åringar. Och därtill kan komma det fjärde alternativet med ett utbyte av redan befintliga specialkurser mot linjer, vilket skulle innebära att man får ha mindre än elva linjer. Vidare är det enligt mitt förmenande tänkbart att ett visst lärarutbyte med ett angränsande större gymnasium kan komma till stånd.

Jag tycker därför att både SÖ, som lagt fram detta förslag, och utskottet som tagit fasta på det är tack värda, även om motionen är avstyrkt. De specialkurser som finns i Simrishamn skulle alltså kunna ge möjlighet till en linjeorganiserad utbildning som sedan kan byggas på med andra linjer.

Vi har som sagt, herr talman, i vårt särskilda yttrande velat markera att orter av Simrishamns karaktär i framtiden bör ha en bättre chans att få en mera aktiv undervisning på gymnasiets område.

Fru SUNDBERG (m):

Herr talman! För många från vårt lands verkliga glesbygder kan det kanske synas övermaga när man talar om glesbygder i Skåne. De problem som följer med en ogynnsam befolkningsutveckling är emellertid desamma vilket område man än diskuterar.

Vår regionalpolitik syftar i grunden till att få en något så när jämn fördelning av service, så att man inte genom uppenbara felsatsningar

Onsdagen den
6 december 1972

*Lokalisering av
viss gymnasial
utbildning m. m.*

bidrar till att påskynda utvecklingen i en icke önskad riktning. Inte minst är utbildningsfrågorna av mycket stor betydelse. Vi kan skryta med att kanske 90 procent av dagens 16-åringar går vidare till gymnasial utbildning, och tendensen pekar mot att det procenttalet kommer att överskridas. Men dessa 90 procent är inte geografiskt jämnt fördelade. På orter med tillgång till gymnasial utbildning av varierande slag går en mycket hög procentandel av 16-åringarna vidare till gymnasieskolan. Men på andra orter, där avståndet till gymnasiala skolor är långt, är motsvarande procenttal ofta betydligt lägre.

Problemet kan reduceras till ett enda: Vilket är att föredra -- fullständiga konventionella gymnasieskolor med alla eller i varje fall en stor del av tillgängliga linjer, eller mindre gymnasieskolor med ett begränsat utbildningsutbud men geografiskt tillgängliga för de flesta?

Vi har kanske i samband med införandet av det nya gymnasiet satsat alltför hårt på fullständighet i utbildningsutbudet, och jag vill instämma i Thorsten Larssons erkännande av det glädjande i att skolöverstyrelsen har tagit initiativ till att se över möjligheterna att förbättra gymnasieutbildningen i glesbygden. Denna fråga har också uppmärksamats av utredningen *Utbildning i glesbygd*.

Simrishamn är, som väl framgick nyss, ett område som är litet för litet för att kunna ha en konventionell gymnasieskola. Dessutom har befolkningsutvecklingen inte varit så positiv att man från början vågat aktivt arbeta för att få till stånd en sådan skola. I dag har det emellertid skett en förändring, framkallad dels av ökad efterfrågan bland befintlig ungdom på gymnasial utbildning, dels av att man har märkt att tillgång till en utbildning bidrar till att vända befolkningsutvecklingen i en mera gynnsam riktning.

De studerande i Simrishamn har fyra mil till Ystads gymnasium. Det finns orter där avståndet närmar sig fem mil. Det har naturligtvis till följd att de som verkligen vill satsa på sin utbildning i de flesta fall bor inackorderade i gymnasieorten.

De möjligheter till förbättringar som bör betraktas som realistiska skall enligt vår uppfattning också underlätta för Simrishamn att få gymnasiet utbyggt. Hur detta skall ske har vi inte velat yttra oss om. Jag kan bara säga som *min uppfattning* att de alternativa förslag som skolöverstyrelsen har visat på utgör ett utomordentligt underlag för den framtida bedömningen.

Herr HENMARK (fp):

Herr talman! Så fort man talar om sydöstra Skåne kommer man osökt att tänka på de speciella förhållandena i den regionen, och liksom man ibland talar om projekt av tvärvetenskaplig natur tror jag att man måste tala om projekt av tvärpolitisk natur då det gäller att lokalisera olika anordningar till sydöstra Skåne. Den landsdelen har nämligen genomgått en strukturförändring som är alldeles säregen.

Sydöstra Skåne är en utpräglad lantbruksbygd. Än i dag är en större del av befolkningen där jordbrukare än i de flesta andra delar av vårt land. Där fanns redan förut ett välskött, intensivt jordbruk. Så kom jordbrukets rationalisering, och en hel del brukningsenheter försvann.

Onsdagen den
6 december 1972

*Lokalisering av
viss gymnasial
utbildning m. m.*

Den mänskliga arbetskraften byttes ut mot maskiner, och det blev arbetslöshet. Det blev en annan struktur över hela den delen av landskapet, och strukturförändringen pågår allttjämt. I och med denna förändring borde man ha vidtagit förberedelser för att skapa ett annat näringsliv i området, men det har man inte gjort. Man har så att säga inte skapat fundamenten till ett nytt näringsliv. Om man skall lokalisera industri till ett område måste det exempelvis finnas ordentliga vägar, och det måste finnas en ordentlig utbildningsstandard, så att folk vill flytta dit. Det finns ingen företagare som vill lokalisera ett företag till en ort där inte dessa två saker är avklarade -- kommunikationssystem och undervisningssystem.

Till detta har kommit att för en sådan här bygd utbildningen -- som i övrigt har haft en mycket glädjande utveckling under de senaste årtiondena -- faktiskt har glesats ut genom de senaste reformerna. Jag tänker närmast på gymnasiereformen, som gör att den tidigare yrkesutbildningen integreras med gymnasiet, och de linjer som är gymnasielinjer skall läggas på gymnasieorter. Tidigare fanns det väl fungerande yrkesskolor både i Tomelilla och i Simrishamn. Det finns allttjämt kvar vissa kurser, men det är specialkurser -- och vi vet att dessa inte ger en elev samma utvecklingsmöjligheter som gymnasiekurserna. Eleven kan inte från en specialkurs gå exempelvis till en högre utbildning, men från en gymnasial linje -- även om den är tvåårig -- kan han med vissa kompletteringar gå till högskoleutbildning.

Jag har velat säga detta därför att jag anser att det är nödvändigt att bedöma den här frågan så att säga tvärpolitiskt; man bör inte bara ta med själva utbildningen som sådan i bedömningen utan även annat, som inverkar härvidlag. Jag förstår så väl att utbildningsutskottet måste se på det hela ur rent utbildningsteknisk synpunkt, men vi som inte är engagerade i utskottet kanske ser frågan även ur andra synpunkter.

Som fru Sundberg sade är den i vår motion föreslagna utredningen något som kan göras just för att vända trenden när det gäller befolkningsutvecklingen. Om en ort får goda utbildningsmöjligheter kan man räkna med att ungdomarna stannar kvar, åtminstone till dess utbildningen är färdig. Och har ungdomarna fått en god utbildning där finns det säkert också -- på grund av denna landsdels utomordentligt fina och vackra natur och företräden i övrigt -- anledning att tro att företag skulle kunna lokaliseras dit.

Detta är synnerligen väsentligt just nu, därför att Skåne på något sätt håller på att välta. Det är en väldig koncentration till den västra sidan. Där är det ont om mark, och de som arbetar där får åka långa sträckor från sina bostäder till arbetet. Det skulle vara ett väldigt miljöplus för hela Skåne om man finge en litet bättre avvägning, och jag tror att det vore alldeles utomordentligt om just Österlen -- sydöstra Skåne -- blev platsen för att tillgodose sådana intressen.

Det betänkande som utskottet avgivit är synnerligen positivt skrivet. Utskottet har framhållit att SÖ redan vidtagit vissa åtgärder, som på något sätt öppnar dörren litet på glänt. Och i det yttrande som fru Sundberg och herr Larsson i Staffanstorp fogat till betänkandet har de sökt vidga den springan ytterligare. Jag hoppas att de lyckas. Jag är helt

på deras linje, och jag har inget särskilt yrkande.

Om kommunalmännen i Österlen möjligen i ett tidigare skede varit negativa känner jag inte till – jag kommer inte ihåg så långt tillbaka, höll jag på att säga, men jag borde väl komma ihåg lika långt tillbaka som herr Larsson i Staffanstorp. Jag har tidigare inte varit så insatt i dessa ärenden, men jag har följt de debatter som förekommit under 1960-talet. Vid två tillfällen har framstötar gjorts om att få grunda en gymnasieskola inom detta område. Sällan förnimmer man en sådan intensitet och energi som då man hör kommunalmännen i Österlen föra fram sina synpunkter just på nödvändigheten att få en gymnasieskola. Jag har varit där och kan betyga att det finns en sällsam tåga i dem. Det är som om de regionalpolitiska aspekterna är en livsfråga för dem.

Jag tror att det vore samhällsekonomiskt riktigt att satsa på Österlen. Om sydöstra Skåne i stället alltmer avfolkas får samhället satsa mycket mer pengar, och ändå kan det bli svårt att återge bygden den standard som den har haft. Vi bör vara generösa mot Österlen på detta liksom på andra områden för att kunna vända trenden så att befolkningsutvecklingen blir gynnsam. Denna landsända har många värden att bjuda som jag tror att vårt land, och inte minst Skåne, behöver.

Herr MÄRTENSSON (s):

Herr talman! Ett enhälligt utskott står bakom det yttrande som utbildningsutskottet har avgivit i anledning av en motion om gymnasiefrågan i Simrishamn. I de inlägg som gjorts har inte heller något annat yrkande ställts. Det skulle kanske därför inte finnas så stor anledning att från utskottets sida gå upp i denna debatt, men jag har ändå ansett mig böra säga någonting, inte minst därför att det rör sig om en gymnasiefråga på ett lokalt plan som jag känner väl till.

Låt mig först erinra om vad utskottet anför, nämligen att 1964 års riksdag fastställde vissa principer för gymnasieskolan. Jag tar upp detta därför att det utgör underlag för vårt ställningstagande beträffande gymnasieskolan i sydöstra Skåne. Vilka principer fastslogs då 1964 och bekräftades 1968? Jo, det var bl. a. att man på varje ort med gymnasieutbildning skulle kunna erbjuda ett flertal studievägar inom gymnasieskolan och att varje skolenhet bör kunna erbjuda ett allsidigt val av studievägar. Det var den situationen vi hade framför oss.

I sydöstra Skåne hade vi inte tillräckligt elevunderlag för att på två orter kunna erbjuda ett fullvärdigt gymnasium med olika utbildningsmöjligheter. Vi hade också att ta hänsyn till hur befolkningsunderlaget på sikt utvecklas på olika orter – om elevunderlaget kunde väntas bli vikande skulle hänsyn tas också till det.

Mot denna bakgrund kom vi fram till att det var bättre att i varje fall i första omgången satsa på ett gymnasium som kunde erbjuda ett så allsidigt val av studievägar som möjligt. Den uppfattningen delades också av eleverna där nere. Innan vi på socialdemokratiskt håll tog ställning gjorde vi nämligen en enkät bland dem, och de sade att de hellre ville ha ett fullvärdigt gymnasium, även om det innebar vissa besvärligheter med kommunikationer eller inkvartering på gymnasiorten.

Givetvis ansåg vi inte – och det tycker jag är mycket väsentligt att

Nr 132

Onsdagen den
6 december 1972

*Lokalisering av
viss gymnasial
utbildning m. m.*

Onsdagen den
6 december 1972

*Lokalisering av
viss gymnasial
utbildning m. m.*

föra fram i det här sammanhanget, eftersom det föreligger ett särskilt yttrande – att gymnasiefrågan i sydöstra Skåne därmed var löst; jag vill göra kammaren uppmärksam på att det hela tiden rör sig om sydöstra Skåne, som vi betraktar som en enhet. Vi var fullt på det klara med att vad det gällde i fortsättningen var att arbeta för det som herr Henmark nyss snuddade vid, nämligen att skapa bättre sysselsättningsmöjligheter. I själva verket är det förutsättningen för en ytterligare gymnasieutbildning i Simrishamn. Det är en övertro att man enbart genom att ordna bättre utbildning drar dit folk. Det måste också finnas sysselsättning, och det måste finnas kommunikationer, som herr Henmark mycket riktigt har poängterat. Det är detta som vi har pekat på.

I dag är situationen litet annorlunda. Skolöverstyrelsen håller nu – på Kungl. Maj:ts uppdrag – på att undersöka om man kan få fram en särskild organisationsmodell för gymnasieskolorna i regioner eller på orter med ett underlag av 300 à 400 16-åringar. Utskottet hänvisar i sitt yttrande till detta. Vi förutsätter att därmed även Simrishamn kommer med i bilden. Situationen är alltså litet annorlunda i dag, och det bör naturligtvis övervägas hur man skall kunna ordna upp det hela i fortsättningen.

Herr talman! Förlåt att jag tar litet tid i anspråk, men låt mig säga att man nog inte i dag skall måla läget i sydöstra Skåne i så mörka färger som man kanske i vissa fall vill göra. Det finns tecken på en uppåtgående trend. Sysselsättningsmöjligheterna har ökat, bl. a. genom statsmakternas ingripande. Det ser alltså ljusare ut nu i den sydöstra delen av Skåne. Även om elevunderlaget fortfarande är vikande, vågar jag göra gällande med de erfarenheter jag har, att ungdomar nu i större utsträckning än tidigare flyttar till sydöstra Skåne, och det kan bero på att de anser att sysselsättningsmöjligheterna ökar där.

Herr talman! Vi är överens, men jag har ändå velat göra den här deklarationen från det parti jag representerar i anledning av det särskilda yttrandet. Vi har inte ansett att något särskilt yttrande har varit behövligt, eftersom vi redan har varit verksamma inom det här området i åtskilliga år.

Med det anförda ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr LARSSON i Staffanstorp (c):

Herr talman! Jag skall fatta mig mycket kort. Det var egentligen två anledningar till att jag nu begärde en replik.

Herr Henmark tog upp frågan om yrkesskolornas indragande till gymnasieorten. Vi har faktiskt i den allra sista delen av utskottsberäkningen sagt: "Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att statsmakterna år 1968 slagit fast att gymnasial utbildning utanför orter med treårig linje av gymnasieskolan bör kunna bibehållas så länge det finns en tillfredsställande elevtillströmning och ett klart avnämningssintresse för utbildningen". Jag tycker att det är betydelsefullt att utskottet i sin skrivning gör detta påpekande.

Sedan har jag inte så mycket att tillägga till herr Mårtenssons redogörelse här. Jag vill bara konstatera att den stämmer rätt väl överens

med vårt särskilda yttrande. Det allra sista han sade – att det är en uppåtgående trend i östra Skåne – styrker oss ännu mer i tanken att vi bör kunna inrätta en bättre gymnasieutbildning. Till både herr Henmark och herr Alvar Mårtensson får jag säga att trots att detta särskilda yttrande avgivits av ledamöter som härstammar från västra Skåne är vi angelägna om att få en regional planering som är väl balanserad och som skall tillgodose Skåne i dess helhet. Det är en olycka att, som herr Henmark uttryckte det, Skåne håller på att kantra åt väster, och ännu värre blir det kanske när vi får Öresundsbron klar. Vi skall väl hjälpas åt att ge österleningarna litet bättre möjligheter. Jag tycker att en av de detaljer i detta pussel som det är rätt nödvändigt att länka på är utbildningen.

Herr HENMARK (fp):

Herr talman! Samtidigt som jag nämnde att den nya gymnasieformen drar in yrkesutbildningen sade jag, tror jag, att specialkurserna alltjämt kan behållas på tidigare platser. Såvitt jag vet kan inte hela linjer förläggas vid de gamla yrkesskolorna.

Sedan vill jag också uttala min glädje över vad herr Mårtensson anförde här. Jag tyckte det var tongångar som visar att även från den sidan sett är ni öppna för en bättre, lyckligare utveckling av det område som vi talar om.

Det går en trend igenom hela vårt utbildningsväsen, att man kanske på bekostnad av valfriheten skall söka få något mindre enheter när det gäller både gymnasiet och andra skolformer. Det är väl ändå en utopi att var och en skall kunna få välja precis det han vill. Jag frågade en gång, då en representant från skolöverstyrelsen var med, hur det går exempelvis på ett högstadium. Man bygger ut ett högstadium efter en viss modell, och man kan inte precis anpassa det efter hur eleverna vill ha det. Det fria val som fanns i begynnelsen är borta. Jag tror att det är bra, även om man skulle få en något bristande valfrihet, att få ett högstadium på nära håll. Jag såg just i några papper som jag har här att det 1968/69 var över 100 elever från Simrishamn och Kivik som måste inackorderas i Ystad. Det vore ju lyckligt om man sluppe undan det.

Herr MÅRTENSSON (s):

Herr talman! Jag har inte mycket att tillägga. Om herr Henmark möjligtvis har den uppfattningen att vi nu på vårt håll har börjat intressera oss för sydöstra Skåne så är det fel. Det var ju från vårt håll som det togs initiativ och organiserades en verksamhet som tog sikte på hela sydöstra Skåne därför att vi bedömde – och det har visat sig vara alldeles riktigt -- att skulle man nå resultat där nere så måste man gå över länsgränsen och räkna in ett område som hade ungefär samma struktur och samma problem. Men vi är naturligtvis väldigt tacksamma för allt stöd kring den verksamheten som vi kan få.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölles.

§ 16 Föredrogs jordbruksutskottets betänkande nr 59 i anledning av motion om vidgat medinflytande i vissa ärenden enligt miljölagstiftningen.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 17 **Vissa jaktfrågor m. m.**

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande nr 60 i anledning av motioner angående vissa jaktfrågor m. m.

I detta betänkande behandlades motionerna

1972:95 av herr Wirtén m. fl. (fp) vari hemställdt att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag till en skärpning av brottspåföljderna vid boplundring,

1972:363 av herr Andersson i Ljung m. fl. (m) vari hemställdt att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om utredning och förslag syftande till att även i samband med olaga jakt använt motorfordon förklarades förverkat,

1972:1241 av herr Eriksson i Arvika (fp),

1972:1280 av herr Norrby i Åkersberga m. fl. (fp) vari hemställdt att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag till sådan ändring i jaktlagstiftningen att transportmedel som användes vid illegal jakt kunde förklaras förverkat samt att riksdagen gav Kungl. Maj:t till känna vad som anförts i motionen om inrättandet i varje län av expertgrupp mot illegal jakt samt

1972:1307 av herr Öhvall m. fl. (fp).

Utskottet hemställde

att riksdagen skulle

1. lämna motionen 1972:95 utan åtgärd,
2. i anledning av motionen 1972:363 samt motionen 1972:1280, yrkandet i första att-satsen, som sin mening ge Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört beträffande frågan om förverkande av transportmedel vid olaga jakt, m. m.,
3. lämna motionen 1972:1241 utan åtgärd,
4. lämna motionen 1972:1280, yrkandet i sista att-satsen, utan åtgärd samt
5. lämna motionen 1972:1307 utan åtgärd.

Reservation hade avgivits av fru Anér (fp) och herr Strömberg (fp), vilka ansett att utskottet under 1 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1972:95 hos Kungl. Maj:t skulle anhålla om förslag till skärpning av brottspåföljderna vid boplundring.

Herr WIRTÉN (fp):

Herr talman! Jag kan förstå om kammarens ledamöter tycker att den fråga som tas upp i reservationen till jordbruksutskottets betänkande nr 60 inte tillhör de mest betydelsefulla lagstiftningsfrågorna. Reservationen handlar dock om en del av den levande djurvärld som finns i vår underbara natur och som är utsatt för ett starkt utrotningshot. Flera av våra mest stolta och vackra fågelarter kan genom boplundring – på ägg eller ungar – och om inte motåtgärder sätts in och lyckas inom något eller några år förtecknas på den allt längre listan över utdöda djurarter. Många fågelvänner ser med sorg och vanmakt landets få pilgrimsfalkar tyna bort och havsörnen försvinna från skärgård efter skärgård eller räknar det som en högtidsstund att bara få se glimten av en blåkråka på svensk mark. Uppräkningen av hårt tillbakaträngda fågelarter kan göras mycket längre.

Egentligen, herr talman, är det ganska obegripligt att det fortfarande förekommer boplundrare. Kunskapen om riskerna för vår fauna borde vid det här laget vara tillräckligt spridd för att äldre tiders sed att samla på sällsynta växter och fågelägg skulle vara något passerat. Men så är tyvärr inte fallet. Fortfarande kan man få ta del av relativt nyskrivna brev med följande innehåll: "Så kan vi åka ut och ta pilgrimsfalk om den har lagt ägg och sen kan vi åka och ta en kull ormvråk och fiskgjuse som jag känner till, sen kan vi åka till – – – och ta glada, sen åker vi till – – –, det var väl där som ni visste om trana, sen kunde vi åka till – – – där ju alltid någonting finns att hitta – – –."

Vad driver då brevskrivaren till sådana här ansvarslösa stölder från naturen? Säkert finns det fortfarande kvar en portion samlarmani – oologi, som en känd fågelskribent har kallat det. Men dessutom finns det uppenbarligen ett vinstintresse med i spelet. En äggkull av jaktfalken betingar enligt uppgift ett pris av 500 kronor här i Sverige, en havsörnskull ger 350 kronor osv. Priset för ett större äggsamling lär vara omkring 10 000 kronor.

Nu är det emellertid inte bara ägg som är attraktiva. I tidskriften Svensk polis nr 11 1971 har polisman Lennart Bolund, som särskilt intresserat sig för den här formen av kriminalitet, uppgivit att man på den internationella – främst den tyska – marknaden för en unge från pilgrimsfalken kan erhålla den för mig nästan otroliga summan av 20 000 kronor.

Med vetskap om att det således rör sig om mycket stora pengar är det lättare att förstå att personer med penninghunger sätter sig över riskerna med att ta ägg eller ungar. Ja, man kan t. o. m. förstå att äggtjuvar bedömer saken så att de böter som kan bli påföljden – i grova fall fängelse – är överkomliga i jämförelse med vad som kan stå att vinna.

Under föregående år gjordes en ambitiös razzia mot boplundrare i vårt land, och det var efter att ha tagit del av de rapporter som inlöpte i anslutning till denna razzia som jag bestämde mig för att motionera om en straffskärpning för den här typen av brott.

Motionen har fått en mycket positiv behandling av remissinstanserna. Svenska jägareförbundet och Sveriges ornitologiska förening har direkt tillstyrkt motionen. Övriga remissinstanser har instämt i motionens syfte

Nr 132

Onsdagen den
6 december 1972

Vissa jaktfrågor
m. m.

men anser att de straffsatser lagen har med en mera restriktiv praxis i domstolarna kan medföra en mera kännbar straffpåföljd.

Utskottsmajoriteten understryker också starkt att plundring av fågelbon måste anses vara en mycket allvarlig form av brottslighet. Utskottet har fått uppgifter som tyder på att det föreligger en tendens till ökning av de brotten och förutsätter därför att Kungl. Maj:t vidtar de åtgärder som kan befinnas erforderliga.

Reservanterna däremot yrkar bifall till motionen, och mot bakgrund av vad jag här redovisat finns det verkligen motiv för en skärpning av brottspåföljderna. Inte minst skulle det vara av stort värde att genom en utökning av straffsatsen samtidigt erhålla en förlängning av preskriptionstiden. Flera av remissinstanserna har just påpekat att den nuvarande preskriptionstiden, som är två år, vanligen är alldeles för kort för att göra de ofta besvärliga efterspaningar och utredningar som krävs för att komma åt de mer kvalificerade boplundrarna.

Herr talman! Jag ber med det anförda att få yrka bifall till den reservation som fogats till jordbruksutskottets betänkande nr 60.

I detta anförande instämde herr Lothigius (m).

Herr förste vice talmannen tillkännagav att anslag utfärdats om sammanträdets fortsättande kl. 19.30.

Herr ANDERSSON i Ljung (m):

Herr talman! I två motioner har den olovliga jakten och straffpåföljden för sådan verksamhet tagits upp. En av dessa motioner, nämligen motionen 363, har några moderater som undertecknare.

I nämnda motion har vi konstaterat att motivet för olaga jakt numera är väsentligt annorlunda än vad det kan tänkas ha varit i svunnen tid, då verklig fattigdom i vart fall kunde vara motiv för olaga jakt. Vi föreställer oss att den olaga jakten numera i många fall har prägel av vinstgivande rörelse. Som ett medel att göra denna ohederliga hantering effektivare ser det också ut som om motorfordon allt oftare kommer till användning. Av detta skäl har det i båda motionerna krävts att motorfordon som kommit till användning vid olaga jakt skall kunna förklaras förverkat.

Remissinstanserna i detta ärende – hovrätten för Övre Norrland, rikspolisstyrelsen, naturvårdsverket och Svenska jägareförbundet – har samstämmt uttalat sig positivt för motionärernas förslag. Det är mot den bakgrunden inte särskilt förvånande men inte desto mindre glädjande att jordbruksutskottet i sitt betänkande nr 60 har hemställt att riksdagen skall fatta beslut i samma riktning som motionärerna har föreslagit.

Det är motionärernas förhoppning att det beslut, som riksdagen om en stund kommer att fatta, tillsammans med andra åtgärder skall bli ett verksamt medel i kampen mot den ohederlighet som den olaga jakten utgör. Jag bedömer också det väntade beslutet som mycket stimulerande för alla de viltvårdande människor som finns här i landet. De är många. En del av dem finns t. ex. bland Svenska jägareförbundets nu över 100 000 medlemmar, som är aktiva viltvårdare. Beslutet kommer att innebära ett konkret stöd för att skydda viltet från det onödiga lidande

som den olaga jakten ofta ger anledning till, och en möjlighet att komma till rätta med den oegentlighet som den olaga jakten som sådan är.

Sannolikt får beslutet också stor betydelse för de djurstammar i vårt land som nu är så små att de hotas av utrotning.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan under punkten 2. Med anledning av det nyss gjorda inlägget vill jag också yrka bifall till reservationen av fru Anér och herr Strömberg.

Herr HANSSON i Skegrie (c):

Herr talman! Utskottsmajoriteten är beredd att hålla med herr Wirtén om att plundring av fågelbo måste anses vara en synnerligen allvarlig form av brottslighet – därom råder inga delade meningar – särskilt i de fall då det är sällsynta fåglars bon som blir föremål för plundring. Det är riktigt som herr Wirtén säger att denna s. k. ”jakt” huvudsakligen sker för ekonomisk vinning. På den internationella marknaden kan man, som också herr Wirtén underströk, få mycket bra betalt för ägg av sällsynta fåglar. Det förhållandet att denna ”jakt” inte sker för att berika vederbörandes kosthåll utan uteslutande för vinnings skull gör dessa brott särskilt allvarliga och därtill synnerligen avskyvärda. Med hänsyn till dessa allvarliga följder finner utskottet att utvecklingen på detta område måste följas med stor uppmärksamhet. Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:ts vidtar de åtgärder som kan finnas erforderliga för att förebygga att sällsynta fågelarter på detta sätt utrotas.

De nuvarande ansvarsbestämmelserna har emellertid inte varit i kraft mer än knappt tre år – de kom till den 1 januari 1970, och då innebar de en skärpning av tidigare regler. Det har inte heller hunnit utbildas någon praxis vid domstolarna för bedömningen av dessa brott. Som vi hörde vill reservanterna att vi redan nu hemställer om en ny skärpning av straffen. Det råder delade meningar bland remissinstanserna. Herr Wirtén nämnde visserligen två, men det finns ytterligare tre – naturvårdsverket, rikspolisstyrelsen och domänverket – vilka anser att nuvarande straffbestämmelser är tillfyllest. Man menar att de är väl avvägda och man anser också att en hårdare straffpraxis bör kunna tillämpas inom ramen för nu gällande bestämmelser. Om domstolarna vill utnyttja de möjligheter nuvarande straffbestämmelser medger, så kan detta nämligen leda till ganska kännbara straff. Enligt vad som har upplysts håller man sig nu vid straffutmätningen på den nedre tredjedelen av straffskalan. Man har ännu inte vågat gå längre upp. Men det högsta straff man kan utmäta för ett brott är dock nu fängelse under ett år. Det gäller emellertid för varje brott. Om en person har begått flera brott, kan han med nuvarande straffbestämmelser dömas till fängelse i tre år, och det är ju ett ganska kännbart straff. Den brevskrivare, som herr Wirtén här apostroferade, skulle, om han blev ertappad efter att ha utfört alla de där brotten, med stor säkerhet kunna dömas till fängelse i tre år, vilket väl får anses vara ganska kännbart, jämfört med vissa andra straffbestämmelser.

Så länge som domstolarna anser att straffen i regel bör ligga på straffskalans nedre tredjedel, där de håller sig nu, får ju en skärpning av den övre gränsen en relativt begränsad betydelse. Naturligtvis är det riktigt, som herr Wirtén sade, att en skärpning av den övre gränsen kan få

till följd att preskriptionstiden blir förlängd. Det torde emellertid vara så att redan nuvarande preskriptionstid av två år i stort sett har varit tillräcklig för att klara upp och bevisa de brott man har kunnat beivra.

Skulle det emellertid visa sig framöver att en preskriptionstid av två år är för kort för att man skall kunna tillfredsställande bevisa de här brotten, kan det finnas anledning att överväga en skärpning. Det är en hänvisning härtill som utskottet avser. När utskottet skriver som vi har gjort att utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t vidtar erforderliga åtgärder. Det kan nämligen innebära, som jag sade, ett initiativ till en höjd straffskala och därmed en förlängd preskriptionstid.

Nu är emellertid straffskärpning, som väl är, inte den enda vägen för att komma fram till en bättre ordning här. Jag tror att man skall gå in för bättre bevakning än den som nu förekommer. Vi vet i alla fall i viss utsträckning var vi har de här sällsynta fåglarna, och det är klart att man kan med en bredare upplysning också göra klart för folk att så här bör man inte få göra, inte göra denna skadegörelse på vår natur.

Jag tror framför allt att man kunde upplysa den stora detektiven i landet, allmänheten, om det här, framför allt kanske upplysa i skolklasserna om vikten av att ta till vara de värden vi har i naturen. Jag tror nämligen att ungdomen i stort sett begriper vad dessa värden betyder och har avsky för de här "jägarna". Det råder, tror jag, en allmän reaktion mot och avsky för den vandalisering av våra naturtillgångar som en sådan utrotning av sällsynta fågelarter utgör. Det bör väl borga för att vi alltmer skall kunna förebygga att det sker alltför stor skadegörelse på det här området.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till vad utskottet har skrivit.

Överläggningen var härmed slutad.

Punkten 1

Propositioner gavs på bifall till dels utskottets hemställan, dels reservationen av fru Anér och herr Strömberg, och förklarades den förra propositionen vara med övervägande ja besvarad. Sedan herr Wirtén begärt votering upplästes och godkändes följande voteringsproposition:

Den som vill att kammaren bifaller jordbruksutskottets hemställan i betänkandet nr 60 punkten 1 röstar ja,
den det ej vill röstar nej.

Vinner nej har kammaren bifallit reservationen av fru Anér och herr Strömberg.

Vid omröstning genom uppresning förklarades flertalet av kammarens ledamöter ha röstat för ja-propositionen. Då herr Wirtén begärde rösträkning verkställdes votering med omröstningsapparat. Denna omröstning gav följande resultat:

Ja — 251
Nej — 61
Avstår — 2

Kammaren biföll vad utskottet i dessa punkter hemställt.

Onsdagen den
6 december 1972

*Inrättande av en
fond för ersättning
av skador vid
kollision mellan
motorfordon
och renar*

§ 18 Inrättande av en fond för ersättning av skador vid kollision mellan motorfordon och renar

Föredrogs jordbruksutskottets betänkande nr 61 i anledning av motion om inrättande av en fond för ersättning av skador vid kollision mellan motorfordon och renar.

Fru HANSSON (s):

Herr talman! Jordbruksutskottet har i sitt betänkande 1972:61 behandlat motionen 1251 av mig och mina medmotionärer om inrättande av en fond för att ersätta skador som uppstår vid kollision mellan motorfordon och renar.

Utskottet är enigt om ett avslag på motionen. Själv tänker jag här inte framställa något yrkande, men jag vill gärna förklara syftet med motionen, eftersom jag tycker att utskottet litet för lättvindigt har gått förbi detta.

Utskottet motiverar avslagsyrkandet med att det redan finns ekonomiskt skydd genom försäkringar. Jag vet att det finns det, men detta betyder inte att försäkringstagaren hålls skadeslös, och det var just det som var syftet med vår motion.

Man pekar i utskottets betänkande på att när det gäller ersättning för skadad eller dödad ren gäller bilistens trafikförsäkring i vanlig ordning. Visst gör den det — om man vill använda sig av den. Men står man t. ex. i bonusklass 7, tror jag att man tänker sig för både en och två gånger innan man låter försäkringsbolaget betala en ren — som i regel kostar mellan 200 och 400 kronor, beroende på vilken sorts ren det gäller; är det en ung vaja kan ersättningen också överstiga 400 kronor. Begagnar man sig då av trafikförsäkringen, åker man ner två bonusklasser och det tar sedan sex år innan man kommer upp till bonusklass 7 igen. Är man dessutom under 24 år har man på trafikförsäkringen även en självrisk på 300 kronor.

Vad beträffar skador på den egna bilen påpekar utskottet att det finns bl. a. vagnskadegaranti och vagnskadeförsäkring. Där har man emellertid en kostnad genom självrisk, som — beroende på hur man själv vill ha det — varierar mellan ca 500 kronor och 1 000 kronor. I de allra flesta fall tror jag inte att en bilägare med exempelvis en bil som är mer än fem år gammal har någon vagnskadeförsäkring — den försäkring som vi kallar helförsäkring ställer sig nämligen ganska dyrbar. Jag ifrågasätter om det är rättvist att de som bor och färdas i renbetesland skall behöva ha en vagnskadeförsäkring i stort sett enbart på grund av risken att köra på renar, speciellt som på grund av självrisk inte hela kostnaden för skadan täcks.

Vi har i vår motion inte tagit upp något alternativ till den fond som vi föreslagit, varför det kan finnas anledning för oss att längre fram återkomma med motioner i denna fråga, eftersom det nuvarande

Onsdagen den
6 december 1972

*Inrättande av en
fond för ersättning
av skador vid
kollision mellan
motorfordon
och renar*

förhållandet absolut inte är tillfredsställande. Jag kan hänvisa till Piteå-Tidningen, där Arvidsjaurs kommun i dag går till attack mot den trafikfara som renar utgör. Kommunstyrelsen skriver och begär att länsstyrelsen skall försöka finna vägar för att få detta problem belyst och få det ur världen. Man menar att man saknar stöd av allmän lag, kommunallag och lokala ordningsföreskrifter för att kunna vidta några som helst åtgärder mot denna trafikfara. Bakgrunden till att kommunen nu har engagerat sig i renfrågorna, och speciellt då i de problem som uppträder utefter vägarna, bottnar i att allmänheten i dag mer än tidigare reagerar mot den rikliga förekomsten av renar på vägarna, vilken bara ökar år efter år och som i år har varit särskilt besvärlig.

Kommunstyrelsen anför vidare att det allmänna omdömet bland ortsbefolkningen har gjort att man nu gått in med en skrivelse till länsstyrelsen, vari man också påvisar att rättsläget för närvarande är sådant, att skuldbördan helt läggs på bilisterna när olyckor av det här slaget inträffar. Man måste förstå allmänhetens indignation, därför att det är besvärligt att färdas i de områden där det finns renar. Man får ständigt vara på vakt, ständigt vara uppmärksam, ständigt sitta på spänn om en ren skulle dyka upp framför bilen. Om man dessutom skall betungas med kostnaden dels för renen, dels för skada på bilen, förefaller detta vara orättvist.

Vi har i vår motion inte kunnat precisera hur den föreslagna fonden utan företagen utredning skulle se ut, och vi föreslog därför att Kungl. Maj:t skulle få i uppdrag att undersöka hur man skulle kunna bygga upp en fond. Jag skulle vilja fråga utskottets talesman om utskottet anser att nuvarande förhållanden är tillfredsställande, eftersom man inte kunnat tillmötesgå denna lilla begäran i vår motion. Kungl. Maj:t borde kunna få undersöka, om det finns andra framkomliga vägar för att få en rättvisare bedömning av skadeersättning i samband med kollision med renar.

I detta anförande, under vilket fru andre vice talmannen övertog ledningen av kammarens förhandlingar, instämde herrar Dahlberg, Häll och Nygren (samtliga s).

Herr HANSSON i Skegrie (c):

Fru talman! Fru Hansson tyckte att utskottet behandlat denna motion alldeles för knapphändigt. Denna fråga och andra liknande frågor har varit föremål för prövning i riksdagen vid flera tillfällen tidigare. År 1969 behandlades denna sak i kunglig proposition till riksdagen. Denna proposition bifölls. I denna avisade Kungl. Maj:t att man skulle använda statspengar till detta ändamål. Senast 1971 tillbakavisade man samma sak i samband med att rennärlagslagen behandlades.

Tidigare yrkanden i denna och liknande frågor har avstyrkts av jordbruksutskottet, och det fanns alltså ingen anledning att nu göra denna fråga större än den varit tidigare. Det är riktigt som fru Hansson säger att ett enigt utskott står bakom detta betänkande, och vi hänvisar till det försäkringsskydd som alla har möjligheter att skaffa sig och som man också skall ha på sin bil. I utskottet stöder vi oss på alla remissinstanser. Samtliga har nämligen här avstyrkt med undantag för

Svenska samernas riksförbund. Även de bidrag som tidigare utgått från älgskadefonden för liknande ändamål kommer nu att upphöra. Det skulle då vara felaktigt att med statsmedel bygga upp en ny fond för liknande skadefall.

När fru Hansson här säger att det är orättvist mot dem som kör bil i renbetesland, eftersom de där utsätts för denna speciella fara, kan jag som motargument till detta säga, att liknande faror finns på andra håll i landet. Den bygd jag kommer från visar upp motsvarande risker för kollision med rådjur. Dessa är där ganska vanliga på vägarna. Vi skulle kunna begära en rådjursfond. Denna fråga kan och bör lämpligen lösas via försäkringsföretagen. I den mån dessa yttrat sig i frågan har de också föreslagit detta. Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 19 Föredrogs näringsutskottets betänkande nr 53 i anledning av propositionen 1972:118 med förslag till lag om ändring i lagen (1955:183) om bankrörelse, m. m., jämte motion.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 20 Finansiering av ett koksverk i Luleå

Föredrogs näringsutskottets betänkande nr 55 i anledning av propositionen 1972:117 angående finansiering av ett koksverk i Luleå jämte motioner.

Herr LÖVENBORG (vpk):

Fru talman! I motionen 1770 av undertecknad och fru Marklund har vi aktualiserat ett par frågor i anknytning till propositionen 117, som innebär klarsignal för byggande av ett koksverk i anslutning till NJA.

Jag vill först uttala min tillfredsställelse över det väsentligaste, nämligen att alla betänkligheter inom regeringen och Statsföretag AB nu tycks vara övervunna och att projektet har full välsignelse i alla ansvariga instanser. Det finns all anledning att känna glädje över detta, eftersom det handlar om en investering som tryggar NJA:s framtid och ökar räntabiliteten.

Det sistnämnda är, såvitt jag förstår, odiskutabelt. Enligt beräkningarna kommer investeringen på totalt 372 miljoner kronor att betala sig på cirka åtta år. Koksen är en viktig vara vid järnframställningen och tar ca 40 procent av framställningskostnaderna. Problemet för Norrbottens järnverk har bl. a. varit de stora prisfluktuationerna. I propositionen framhålles det också att priset bara under de senaste åren har varierat mellan 225 kronor och 400 kronor per ton.

Överraskningar av den typen kommer man måhända att slippa i fortsättningen. Dessutom klargörs i propositionen att koksmarknaden är

Nr 132

Onsdagen den
6 december 1972

*Finansiering av
ett koksverk i
Luleå*

Onsdagen den
6 december 1972

*Finansiering av
ett koksverk i
Luleå*

en ständigt krympande sektor och att man på sikt kan komma att få bekymmer med anskaffningen.

I en annan motion i detta ärende, 1769 av herr Löfgren m. fl., uttrycks en viss förvåning över att man inte tog med koksverket när man redan 1971 anmälde det s. k. Investeringsprogram 70. Den förvåningen kan jag måhända dela. Den investering som riksdagen nu, förmodar jag, kommer att godkänna borde ha skett långt tidigare, men det är ju så när det gäller detta företag att satsningarna har kommit droppvis och efter lång tvekan.

Detta har gällt i det förflutna och in på 1960-talet, vilket också i fjol bekräftades av industriminister Rune Johansson när han under en riksdagsdebatt framhöll, att NJA visserligen har fått förlusterna täckta men inte tillräckligt med investeringsmedel för att kunna bygga upp en verksamhet som skulle ge överskott i tillräcklig omfattning för investeringar och för att kunna bygga upp nödvändiga reserver.

Man får nu hoppas att den tiden är förbi och att man i fortsättningen ämnar satsa stort och djärvt för att ytterligare bygga ut NJA. Det är en avgörande sysselsättningsfaktor som kan få ännu större betydelse i framtiden.

I den folktopmotion som behandlats i detta sammanhang framhålles att det är angeläget att riksdagen får kännedom om hur man på ansvarigt håll bedömer den samlade effekten av positivt och negativt verkande faktorer av NJA:s placering i Norrbotten.

Utan att gå in på bevekelsegrunderna till förslaget om en sådan utredning vill jag säga, att sett i sitt totala samhällsekonomiska sammanhang har NJA en oskattbar betydelse. På plussidan måste sättas inte bara det rent företagsekonomiska resultatet, utan också allt vad NJA har betytt för Norrbotten och för hela samhället. Det blir inga små summor, och det måste med i bilden. I motionen 1770 fäster fru Marklund och jag uppmärksamheten på de möjligheter som finns att ytterligare förädla stenkolstjäran, biprodukten vid koksframställning. Man kan göra en lång rad olika produkter som i sin tur är användbara som råvaror inom färgämnes-, läkemedels- och sprängämnesindustrin. Vid de stora kontinentala koksverken finns exempel på sådan långtgående förädling. Eftersom vi är för vidareförädling så långt detta är rimligt har vi velat peka på de möjligheter som skulle kunna yppa sig för förädling utöver de planer som här har redovisats. Vi har också haft kontakt med expertis som har bekräftat de möjligheter som finns i detta sammanhang.

I utskottets skrivning, som är välvillig, anses det emellertid att kvantiteten stenkolstjära är för liten och att priserna för närvarande inte ger underlag för lönsam produktion av finkemikalier. Jag har också fått uppgifter från annat håll, där man inte är helt övertygad om detta, men jag skall inte polemisera eftersom utskottet säger att det utgår ifrån att NJA framdeles, om man finner att förutsättningarna har ändrats, tar upp frågan om en sådan produktion till övervägande. Med det låter vi oss också nöja tills vidare.

Den andra frågan som vi tar upp i vår motion handlar om miljöaspekten, och där talar jag som luleåbo av egna erfarenheter när jag säger att man mycket noga måste bevaka den frågan. Visserligen sägs i

utskottets skrivning att omfattande miljövårdsåtgärder planeras och att långtgående villkor har uppsatts av naturvårdsverket när det gäller utsläpp av olika slag.

Det låter ju ganska betryggande och jag hoppas att de åtgärder som kommer i fråga är lika effektiva som det låter. Trots den positiva inställning som jag givetvis har när det gäller NJA kan jag inte underlåta att säga att erfarenheterna när det gäller den detaljen inte är helt bra. Stora delar av Luleå har under många år på ett allvarligt sätt smutsats ner. Vattenföroreningarna är betydande, och klart står att verkets ledning tidigare inte har gjort vad som varit möjligt för att eliminera dessa olägenheter.

Nu befarar många att det nya koksverket blir en ny föroreningskälla, men jag vill också ta fasta på de försäkringar som finns inbyggda i utskottsbetänkandet trots att man också skulle kunna visa på erfarenheter av alltför långtgående generositet från naturvårdsverkets sida vid vissa företagsutbyggnader.

Men är det så att försäkringarna om effektiv rening icke visar sig hålla måttet kommer vi givetvis att åter på ett eller annat sätt aktualisera frågan i riksdagen.

Till sist skulle jag vilja säga att beslutet om byggandet av ett koksverk är en stor och konstruktiv sak, men lika klart är också att nya och betydande insatser även fortsättningsvis måste göras.

Norrbottens järnverk är en basindustri nära förbunden med utvecklingen i Norrbotten. Nu har man börjat en legotillverkning som har lagts ut på några platser. Den spridningseffekten måste intensifieras. Realistiskt är i sammanhanget att resa frågan om en norrbottensk verkstadsindustri av stort format, knuten till NJA. Nu tillverkar man fartygsprofiler och det går bra. Frågan om att ta steget fullt ut till etablerandet av ett statligt skeppsvarv är en tanke som man inte utan vidare bör vifta bort. När Investeringsplan 70 är klar måste man gå vidare på manufaktureringens väg, ty däri ligger framtiden för NJA och betydande dellösningar för Norrbotten.

Vi gör inte anspråk på att sitta inne med den färdiga planen för hur och efter vilka linjer utbyggnaden skall ske -- det är expertisens sak -- men att man i och med koksverket och Investeringsplan 70 inte kan sätta punkt måste stå fullt klart. En stark vidareutveckling av högfördlad produktion måste ställas i förgrunden och varje sådan satsning kommer att få stöd från vårt parti.

Efter denna korta genomgång och med hänsyn till utskottets ur vår synpunkt acceptabla skrivning beträffande vår motion har jag inget annat yrkande än bifall till utskottets förslag.

Herr SVANBERG (s):

Fru talman! Låt mig först konstatera att vi i utskottet naturligtvis är mycket glada över att beslutet om att bygga ett koksverk i Luleå tycks kunna fattas av en enhällig riksdag. Som norrbottning gläder jag mig alldeles särskilt över detta efter alla olika turer som förekommit när det gäller NJA:s utbyggnad. Det föreslagna koksverket har diskuterats mycket i pressen, där man har undrat över vad som är anledning till att

Onsdagen den
6 december 1972

*Finansiering av
ett koksverk i
Luleå*

det skall förläggas till Luleå. Låt mig bara beträffande råvarukostnaden peka på att koksen ställer sig dyrare än järnmalmen. Mot denna bakgrund förstår man att de fluktuationer i kokspriserna som förekommit har betydtt oerhört mycket. Koksen representerar bortåt 60 procent av råvarupriset för framställning av tackjärn.

Därför kan vi också peka på att denna investering inte bara ger NJA möjligheter till en bättre ekonomi och förbättrad produktion. Den ger också vårt land vissa handelspolitiska fördelar. Importerad koks har ju varit föremål för omfattande bearbetning utomlands. Vad som nu händer är att vi i stället skall importera stenkålet till Sverige för att därav framställa koks. Den arbetskostnad det gäller kommer därvid att läggas ned inom landet i stället för i någon annan del av världen. Jag vill peka på det som en väsentlig fördel. Kostnaderna för att importera stenkål blir väsentligt lägre än för import av koks, och det betyder handelsmässigt en hel del. Jag är alltså glad för detta beslut och finner att det skall bli av utomordentligt stor betydelse för NJA att få detta koksverk.

Låt mig sedan bara säga några få ord beträffande vad som anförts av herr Lövenborg och vad som framhålles i hans motion. Kostnaderna för miljövård har verkligen fått en stor plats i det nya investeringsprogrammet. Det framhålls i utskottsbetänkandet att ungefär 30 miljoner av investeringen går till miljövårdsåtgärder. Men det är inte bara fråga om detta, utan därtill kommer att man vid konstruktionen av de nya byggnaderna har lagt in ting av väsentlig betydelse för miljövården, vilka kan utformas på ett helt annat sätt när de kan integreras i samband med uppförandet av en ny fabrik än vad som eljest hade varit möjligt. Jag skall bara peka på uppgiften att stoftutsläppet från NJA kommer att minska till en femtedel av det nuvarande, trots att man ökar produktionen till det tredubbla. Det beror på att man frångår thomasprocessen, som ju medför att det flera gånger per dygn släpps ut ett stort giftigt gulgrönt moln över staden, med den luftförorening som därav följer. Man övergår nu till LD-processen, där man använder fosforfattig malm. Följden blir att de gulgröna giftiga molnen försvinner.

En annan väsentlig sak är att gasen från koksverket kommer att användas som bränsle i ugnarna i stället för olja, som nu används. Som alla vet ger oljan bl. a. upphov till en mängd svavelföroreningar i luften. Sådana kommer nu inte längre att förorsakas genom koksgasen.

Detta är några av de saker man kan peka på i detta sammanhang. Jag föreställer mig att naturvårdsverket, som haft att pröva detta ärende, haft en ganska lätt match. Verket har prövat frågan mycket ingående men har slutligen givit NJA tillstånd till de föreslagna åtgärderna. Men självfallet kan det framöver behöva göras ytterligare investeringar av detta slag. Den saken får väl då tas upp till prövning.

Vad det sedan gäller frågan om att man skulle gå ytterligare ett steg i produktförädlingen och framställa stenkolstjära har utskottet efter besök i Luleå och föredragning av experterna där funnit, att detta just nu inte kan vara ekonomiskt. Sådant tjära kan nämligen för närvarande säljas till ett bättre pris för användning som vägbeläggning, bränsle osv. Men skulle det finnas angeläget att bygga ut koksverket längre fram och det därmed blir större underlag för vidareförädling och även andra priser — så

finns den möjligheten klart öppen. Ingenting är förverkat, utan man kan göra den utbyggnaden då.

Sedan hoppas jag också precis som herr Lövenborg att det här inte skall vara slutpunkten i fråga om investeringar i NJA. Styrelsen beräknar att det behöver investeras för ungefär 100 miljoner kronor varje år framöver, och jag hoppas och tror att NJA skall bli början till en utveckling inom en mycket nära framtid av även andra industrigrenar i Norrbotten. Jag vet att en produktutveckling pågår som borde få stor betydelse.

Det finns en annan motion, av herr Löfgren, som tar upp problemet med att NJA onekligen har att dras med vad vi skulle kunna kalla en viss lokaliseringkostnad. NJA är placerat i Luleå och har naturligtvis vissa bekymmer med sjöfarten när vattnet är isbelagt, med lagring under flera månader under året och andra sådana ting. Herr Löfgren har ansett att man borde räkna fram vad detta kan vara värt och sedan ge bolaget ett belopp varje år för att det skulle komma i takt med järnverk som ligger på andra håll. Jag vill dock peka på att det finns vissa fördelar med att järnverket ligger i Luleå. Malmleveranserna är i de flesta fall billigare där än i Mellansverige, t. ex.

Ledningen för företaget har tittat på det här förslaget och sagt att det naturligtvis är väldigt svårt att beräkna de extra kostnaderna. Man har kommit fram till 15 å 20 miljoner. Närmare vill man inte precisera sig. En särskilt snörik vinter kostar mera än en snöfattig, osv.

Bolagsledningen förklarar emellertid också att om man får sjöfart på Luleå året runt och ett förbättrat fraktsöd, så är extrakostnaderna i stort sett borta. Då anser man sig kunna konkurrera på någorlunda jämställt fot med övriga järnverk i landet. Det finns ett fraktsöd nu, men för NJA har det tyvärr inte betytt så mycket som man tänkte sig. Jag vill peka på detta, eftersom det är ett led i lokaliseringspolitiken och i hela vår regionalpolitik att på den vägen utjämna konkurrensförhållanden mellan olika orter.

Därför avstyrker utskottet också den motionen, som i och för sig tar upp ett verkligt problem. Men utskottet anser som sagt att det kan lösas genom att staten klarar isbrytningen och går in för en bättre fraktpolitik. Jag hoppas att riksdagen i dag fattar sitt beslut i den andan att man också vill vara med och besluta om beställning av fler isbrytare.

Fru talman! Med detta vill jag bara yrka bifall till utskottets hemställan, och jag gör det i förvissning om att ett genomförande av vad utskottet föreslår betyder mycket inte bara för Luleå och NJA utan för hela Norrbotten.

Herr LÖFGREN (fp):

Fru talman! Herr Svanberg har i någon mån sökt bemöta en del av vad jag skulle säga, vilket visar att det kanske hade varit riktigare att jag kommit upp före honom. Jag har ingen anledning att ändra mitt anförande utan framför det som jag har utarbetat det.

I motionen 1769 har jag och några medmotionärer anfört att uppgifterna i propositionen 117 kan synas ge belägg för att det är välmotiverat att anlägga ett koksverk vid Norrbottens järnverk. Jag har

Nr 132

Onsdagen den
6 december 1972

*Finansiering av
ett koksverk i
Luleå*

Onsdagen den
6 december 1972

*Finansiering av
ett koksverk i
Luleå*

ingen anledning till annan bedömning i dag sedan utskottet prövat och tillstyrkt förslaget. Jag kan därför ansluta mig till utskottets yrkande under punkten 1.

Jag vill emellertid något upphålla mig vid vad vi anfört i vår motion. Det måste vara något egendomligt att problemet med koks försörjningen inte berördes då propositionen om Investeringsprogram 70 år 1971 anmäldes för riksdagen. Att riksdagen år 1971 beslutar om en satsning av storleksordningen 555 miljoner kronor för att trygga en framtida lönsam verksamhet vid NJA och redan året därefter ställs inför behovet av en ytterligare satsning av storleksordningen 372 miljoner kronor inger inte en känsla av gott omdöme eller förutseende.

Då vi i samband med propositionen om den stora framtidsatsningen förra året framlade förslaget om en utredning, som skulle redovisa den belastning som Norrbottens järnverk kan ha genom den lokaliseringspolitiska placeringen, anförde vi bland de negativt påverkande kostnadsfaktorerna även problem med koks försörjningen. Någon utredning ville riksdagen inte begära, även om utskottet anförde erkänn samma ord om syftet med vårt förslag.

Det kan inte vara svårt att förstå att vi nu upprepat vårt förslag om en utredning av samma innebörd som den förra året föreslagna, sedan så väsentliga nya satsningar begärts. Vårt yrkande avslås även nu, men utskottet har förhört sig om det av oss aktualiserade problemet vid ett besök vid Norrbottens järnverk.

Utskottet redovisar nu att det gjorts sådana beräkningar som vi efterlyst. Jag hälsar detta med tillfredsställelse och anser det angeläget att i kammarrens protokoll anföra vad utskottet här säger:

”Vid besöket i Luleå hade utskottet tillfälle att med företagsledningen diskutera i vilken mån företagets placering i Norrbotten är till fördel respektive till nackdel jämfört med övriga järnverks placering och vad den samlade effekten härav kan beräknas ha för ekonomisk betydelse. Företagsledningen anser att järnverkets förläggning jämfört med en placering i mellansverige medför en årlig kostnadsökning om 15 à 20 milj. kronor. Denna fördyring anses i huvudsak kunna bli eliminerad om möjlighet att upprätthålla vintersjöfart på Luleå kan skapas genom ökad isbrytarinsats och om det statliga fraktstödet ges en sådan utformning att NJA i större utsträckning kan tillgodogöra sig fraktstöd.”

I fortsättningen anför utskottet att motionärernas önskemål blivit tillgodosett genom de upplysningar som lämnats och här av mig återgivits. Jag är helt nöjd och kan nu förutsätta att vi i fortsättningen vid bedömning av resultaten vid NJA - bortsett från tidigare anmälda initialförluster - inte behöver räkna med några placeringskompenserande negativa effekter av mer betydande art. De nu redovisade verkningarna av belastande slag kommer ju att i huvudsak bli eliminerade. Jag understryker vikten av att frågan om effektiv isbrytarberedskap blir löst och att NJA kan tillgodoräkna sig ett berättigat fraktstöd.

Jag utgår också från att redovisningen av placeringsbelastningen, som nu maximalt anges till ca 20 miljoner kronor, avser verksamheten intill den kapacitet för vilken investeringsbeslut nu sammanlagt beviljats.

Fru talman, med vad jag här anfört förklarar jag mig tillfredsställd i

vad gäller yrkandet om utredning, även om det formellt avslås.

Jag kommer att följa den kommande utvecklingen vid Norrbottens järnverk med stort intresse. Företaget har stor betydelse för vår norra landsända, och jag vill önska ledningen för företaget all framgång i sina strävanden att genomföra de betydande investeringarna och göra rörelsen lönsam.

Herr SVANBERG (s):

Fru talman! Jag skall endast säga några få ord till herr Löfgren avseende det förhållandet att man inte fick med förslaget om ett koksverk när man föreslog Investeringsprogram 70, alltså utbyggnaden av järnverket. Det finns två förklaringar.

Till att börja med var det under vintrarna 1970 och 1971 som NJA på ett alldeles speciellt sätt upplevde bekymmer av att inte ha ett koksverk. Kokspriserna gick på två månader 1970 upp med 100 procent, och detta var förklaringen till att man verkligen märkte vad koksen betydde. Dessutom har man tidigare haft mycket bra leveranser från tyska koksverk, som nu i mycket rask takt läggs ned. Därför har det uppstått bekymmer med att över huvud taget få tag i koks - även om man betalar för den. - Det är en av anledningarna.

Den andra är att vi i NJA:s styrelse liksom ledningen gång på gång har upplevt att man - då man begärt pengar - endast har fått en liten slant; det har varit fråga om 50, 100 och 150 miljoner kronor. Det var ett förfärligt djärvt grepp att begära över 500 miljoner kronor till denna utbyggnad, och vi hade aldrig kunnat tänka oss att det var lönt att begära ytterligare 350 miljoner kronor. Vi borde väl inte ha visat en sådan blygsamhet då utan djärvt föreslagit anläggandet av detta koksverk. Vi är väldigt glada över att riksdagen nu är beredd att acceptera denna anläggning, som ju totalt kommer att röra sig om över 900 miljoner kronor. Jag kan erkänna att det hade varit vettigare att redan från början ta med frågan om finansieringen av koksverket. Att så inte skedde beror på de två skäl som jag här har angivit. Jag förutsätter att NJA i fortsättningen inte är lika blygsamt i sina investeringsförslag.

Jag skall till den tekniska ledningen i NJA vidarebefordra herr Löfgrens önskan om lycka till. Jag är helt övertygad om att den behövs, ty ledningen har en svår uppgift framför sig.

Herr LÖFGREN (fp):

Fru talman! Vad herr Svanberg sade i sitt senaste anförande ändrar inte mitt omdöme. Det hade varit riktigt att man tidigare åtminstone med ett enda ord hade talat om att koks försörjningen var ett problem. Hade man gjort den utredning som vi begärde förra gången hade dessa siffror redovisats så övertygande att det inte hade varit tal om annat än att anläggningen av koksverket hade aktualiserats.

Jag vill särskilt poängtera att de där förfärligt höga kokspriserna gällde under 1970, men 1971 gjordes framställningen om den stora framtids-satsningen. Ingen får förvåna sig över att man blir litet betänksam när det inte sägs ett enda ord om det problem som koks försörjningen innebär. Så rädda är ni väl inte i Statsföretag och i NJA att ni medvetet undanhåller

Nr 132

Onsdagen den
6 december 1972

*Finansiering av
ett koksverk i
Luleå*

riksdagen uppgifter om vad som kan vara av stor betydelse, därför att ni inte vågar begära mer pengar för någonting som kan vara lönsamt?

Jag tror att både herr Svanberg och jag vill önska ledningen all framgång och göra allt vad vi kan för att verkligen stödja den. Om den gör sina insatser på det sätt som vi tror att den kan, hoppas jag att insatserna skall krönas med framgång.

Herr SVANBERG (s):

Fru talman! Vi skall inte ta upp något gräl – vi är i princip ense. Det var bara några ord som jag reagerade mot. Herr Löfgren talade om att medvetet undanhålla riksdagen fakta. Det är inte något som är undanhållet. Utredningarna pågick 1969 och 1970 för att förslag skulle kunna läggas fram 1971. Man hade helt enkelt inte vågat tänka sig in i att man också skulle ta med förslaget om koksverket. Det gick ju ändå att köpa koks och att hanka sig fram på något sätt. Men sedan kom man fram till att det skulle vara bra att ha ett eget koksverk inte bara för att få billigare koks utan för att stärka hela NJA:s lönsamhet. Det var alltså inte så att vi satt och spekulerade och sade: ”Detta måste vi göra, men det säger vi inte nu, det kommer vi med sedan.” Men aptiten växer medan man äter, och så småningom vågade man komma fram med förslaget om ett koksverk. Jag är helt överens med herr Löfgren om att det hade varit bättre att föreslå det med en gång, men det är som sagt inte fråga om något undanhållande av uppgifter.

Herr LÖFGREN (fp):

Fru talman! Jag vill inte heller ha något gräl med herr Svanberg, men jag reagerar mot att man har reda på att problemet finns där men inte redovisar det för riksdagen. Herr Svanberg sade i sitt första anförande något om att man inte vågade komma med större krav. Det hade i varje fall varit klädsamt om man hade talat om att problemet fanns, även om man inte vågade begära alla pengarna på en gång.

Herr SVANBERG (s):

Fru talman! Det här är en meningslös träta, men låt mig säga att om herr Löfgren och hans partivänner tidigare hade visat det stora intresse för NJA som herr Löfgren visar nu kanske vi hade vågat.

Utredningen om koksverket har pågått ganska länge, men från början var det fråga om att tillsammans med ett annat järnverk bygga koksverk på annan plats. Möjligheten att bygga det i Gävle har undersökts, men sedan har det visat sig att det var vettigare att lägga det i Luleå. Jag upprepar att det alltså inte är fråga om något undanhållande av uppgifter utan om olika faser i en utredning.

Herr LÖFGREN (fp):

Fru talman! Det skall väl inte vara någon tävlan om vem som får sista ordet – men om det verkligen fanns sådana här utredningar på gång, hade det varit klädsamt om man åtminstone hade fått en uppgift om att problemet förelåg.

Överläggningen var härmed slutad.

Utskottets hemställan bifölls.

21 Föredrogs näringsutskottets betänkanden:

Nr 57 i anledning av motion angående kontrollen av ädelmetallarbeten

Nr 59 i anledning av motion angående anställdas, stats och kommuns inflytande vid ackords- och konkursförfarande

Nr 60 i anledning av motion om definition av måttenheterna enligt SI-systemet

Nr 132

Onsdagen den
6 december 1972

*Åtgärder för ökad
bostadsförbättrings-
verksamhet
m. m.*

Kammaren biföll vad utskottet i dessa betänkanden hemställt.

§ 22 Åtgärder för ökad bostadsförbättringsverksamhet m. m.

Föredrogs civilutskottets betänkande nr 32 i anledning av propositionen 1972:124 med förslag angående åtgärder för ökad bostadsförbättringsverksamhet m. m. jämte motioner.

Kungl. Maj:t hade i propositionen 1972:124 under återopande av utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 27 oktober 1972 föreslagit riksdagen att

1. godkänna i statsrådsprotokollet förordade ändringar i grunderna för förbättringslån,
2. godkänna i statsrådsprotokollet förordade grunder för statliga lån avseende kostnader för outhyrda lägenheter,
3. medge att de statliga bostadslån som hade beviljats AB Stadsfastigheter utökades till 25 % av låneunderlaget och att som säkerhet för dessa lån godtogs inteckningar inom 95 % av pantvärdet.

Beträffande propositionens huvudsakliga innehåll anfördes bl. a. följande:

”På grundval av förslag från saneringsutredningen föreslås i propositionen att förbättringslån – vilka innefattar viss kapital- och räntesubvention – skall få utgå för upprustning av lägenheterna i omoderna flerfamiljshus som ägs av kommun eller allmännyttigt bostadsföretag. Som förutsättning för lån skall gälla att huset berörs av stadsplan eller annan plan som medför att husets återstående användningstid är begränsad. Vidare föreslås att den inkomstgräns som gäller för förbättringslån till enskild person höjs och anpassas till ändrade skatteregler. Saneringsutredningens övriga förslag i fråga om modernisering av bostäder avses bli behandlade i proposition till 1973 års riksdag.

I propositionen behandlas också frågan om statliga lån till täckande av onormal hyrestörlust på grund av att lägenheter inte har kunnat hyras ut eller upplåtas med bostadsrätt. Långivningen föreslås få karaktär av en engångsinsats, avseende hyresförluster under åren 1971–1973. Som huvudregel föreslås att lånen skall vara amorteringsfria under två år, varefter de skall betalas tillbaka under en tid av 10–20 år.”

I detta sammanhang behandlades

dels den vid höstsessionens början väckta motionen 1972:1721 av herr Bohman m. fl. (m) vari – såvitt motionen behandlats av civilutskottet –

hemställts att Kungl. Maj:t skulle förelägga riksdagen förslag om åtgärder för att stimulera förbättrings- och renoveringsarbeten på äldre fastigheter och att åstadkomma en ökning av småhusbyggandet och glesbebyggelsen,

dels de i anledning av propositionen väckta motionerna

1972:1838 av herr Lindkvist (s) vari hemställts att riksdagen skulle avslå propositionen 1972:124 i vad den avsåg bostadslån till AB Stadsfastigheter.

1972:1865 av fröken Andersson i Stockholm m. fl. (c) vari hemställts att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition 1972:124 beslutade

1. att förbättringslån gavs på lika villkor till skilda kategorier låntagare på sätt som angivits i motionen,

2. att maximibeloppet för räntefria amorteringslån höjdes till 15 000 kronor i normalfallet och till 17 000 kronor för samer i de fyra nordligaste länen.

3. att vid täckande av studentbostadsstiftelsernas hyresförluster ett ytterligare stöd utgick genom jämkning av ränte- och amorteringsvillkoren, men att bostadsfinansieringsutredningen gavs i uppdrag att utreda den långsiktiga finansieringen av studentbostäderna,

1972:1866 av herr Claeson m. fl. (vpk) vari föreslagits att riksdagen

A. i anledning av propositionen 1972:124 skulle uttala

1. att i grunderna för förbättringslån skulle angivas

a. att amorteringstiden för förbättringslån till flerfamiljshus bestämdes till 15 år,

b. att maximibeloppet för räntefria förbättringslån till enskild person höjdes till 15 000 kronor respektive 17 000 kronor,

2. att i grunderna för statliga lån avsedda att täcka förlusterna för outhyrda lägenheter skulle angivas

a. att amorteringstiden för sådana lån fastställdes till lägst 20 år,

b. att lån till allmännyttiga bostadsföretag blev ränte- och amorteringsfria under de första fem åren,

B. skulle avslå förslaget om höjning av bostadslånen till AB Stadsfastigheter,

1972:1867 av herr Helén m. fl. (fp) vari hemställts

1. att riksdagen beslutade att förbättringslån kunde utgå till alla ägarkategorier enligt de grunder som i övrigt angavs i propositionen.

2. att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställde att vad i motionen anförts om erforderlig omläggning av bostadsbyggandet skulle vinna beaktande,

1972:1868 av herr Lidgard m. fl. (m) vari hemställts att riksdagen beträffande propositionen 1972:124

1. med godkännande av de ändringar av förbättringslånen som förordats som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna att enskilt ägda fastigheter snarast genom proposition till riksdagen skulle ges likvärdiga villkor för förbättringslån,

2. skulle avslå Kungl. Maj:ts förslag om statliga lån avseende kostnader för outhyrda lägenheter.

3. med godkännande av Kungl. Maj:ts förslag medgav utökade bostadslån till AB Stadsfastigheter,

1972:1869 av herrar Ullsten (fp) och Tobé (fp) vari hemställdes

1. att riksdagen i anledning av proposition nr 124 skulle besluta att lån för att täcka hyresförluster skulle kunna utgå även till studentbostadsstiftelser, varvid dessa borde hänföras till den förvaltkategori för vilka viss jämkning av ränte- och amorteringsvillkoren kunde göras,

2. att studentbostadsföretagens finansieringsfrågor togs upp till en samlad bedömning i bostadsfinansieringsutredningen och att förräntningen av de uppsagda ränte- och amorteringsfria statslånen uppsköts i avvaktan härpå, samt

1972:1870 av herr Wijkman (m) vari hemställdes

A. att riksdagen som sin mening uttalade att statliga stödlån enligt bestämmelserna i proposition 124 även kunde utgå till studentbostadsstiftelserna,

B. att riksdagen skulle besluta

1. att stödlån till studentbostadsstiftelser skulle vara ränte- och amorteringsfria,

2. att avskrivna tidigare till studentbostadsstiftelserna beviljade ränte- och amorteringsfria lån,

3. att stödlån skulle utgå oberoende av om förlusten härrörde från egen eller förhyrd lägenhet inom studentbostadsbeståndet,

4. att stödlån till studentbostadsstiftelse kunde beviljas om hyresbortfallet översteg det normala med 10 000 kronor,

5. att stödlån till studentbostadsstiftelserna borde kunna utgå även i de fall då fullständiga säkerheter saknades.

Utskottet hemställde

1. beträffande begäran om förslag till vissa åtgärder på bostadsområdet att riksdagen skulle avslå motionen 1972:1721 såvitt nu var i fråga,

2. beträffande förbättringslån till enskild ägare av flerfamiljshus att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna 1972:1865, 1867 och 1868, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, godkände vad i statsrådsprotokollet förordats,

3. beträffande återbetalningstid för förbättringslån att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen 1972:1866 såvitt nu var i fråga godkände vad i statsrådsprotokollet förordats,

4. beträffande återbetalning av aktiverad del av förbättringslån att riksdagen som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

5. beträffande högsta belopp för räntefritt och stående förbättringslån att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna 1972:1865 och 1866, båda såvitt nu var i fråga, godkände vad i statsrådsprotokollet förordats,

6. beträffande ändringar i grunderna för förbättringslån i vad de ej behandlats under 2—5 att riksdagen godkände vad i statsrådsprotokollet förordats,

Nr 132

Onsdagen den
6 december 1972

*Åtgärder för ökad
bostadsförbättrings-
verksamhet
m. m.*

Onsdagen den
6 december 1972

*Åtgärder för ökad
bostadsförbättrings-
verksamhet
m. m.*

7. beträffande lån för vissa hyresförluster att riksdagen skulle avslå motionen 1972:1868 såvitt nu var i fråga,

8. beträffande uttalande om riktlinjer för bostadspolitiken att riksdagen skulle avslå motionen 1972:1867 såvitt nu var i fråga,

9. beträffande amorteringstid samt särskilda villkor för allmännyttiga bostadsföretag i fråga om lån för vissa hyresförluster att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen 1972:1866 såvitt nu var i fråga godkände vad i statsrådsprotokollet förordats,

10. beträffande lån till studentbostadsstiftelser för vissa hyresförluster att motionerna 1972:1869 och 1870, båda såvitt nu var i fråga, inte föranledde någon riksdagens åtgärd,

11. beträffande särskilda villkor för studentbostadsstiftelser i fråga om lån för vissa hyresförluster

a. att motionerna 1972:1865 och 1869, båda såvitt nu var i fråga, inte föranledde någon riksdagens vidare åtgärd,

b. att riksdagen skulle avslå motionen 1972:1870 såvitt nu var i fråga,

12. beträffande lån till studentbostadsföretag för vissa hyresförluster i fråga om i andra hand uthyrda lägenheter att riksdagen med bifall till motionen 1972:1870 såvitt nu var i fråga som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

13. beträffande lägsta belopp för lån för vissa hyresförluster att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och med avslag å motionen 1972:1870 såvitt nu var i fråga godkände vad i statsrådsprotokollet förordats,

14. beträffande säkerhet för lån för vissa hyresförluster att riksdagen

a. som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

b. skulle avslå motionen 1972:1870 såvitt nu var i fråga,

15. beträffande grunder för lån för vissa hyresförluster i vad de inte behandlats under 7-14 att riksdagen godkände vad i statsrådsprotokollet anförts,

16. beträffande tilläggsdirektiv till bostadsfinansieringsutredningen att motionerna 1972:1865 och 1869, båda såvitt nu var i fråga, inte föranledde någon riksdagens vidare åtgärd,

17. beträffande vissa tidigare lån till studentbostadsföretag att riksdagen skulle avslå motionerna 1972:1869 och 1870, båda såvitt nu var i fråga,

18. beträffande höjning av bostadslån till AB Stadsfastigheter att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna 1972:1838, 1866 och 1868, de båda sistnämnda såvitt nu var i fråga, bemyndigade Kungl. Maj:t att bevilja bolaget ytterligare bostadslån med högst 18 000 000 kronor i enlighet med vad utskottet anfört.

Reservationer hade avgivits

1. beträffande begäran om förslag till vissa åtgärder på bostadsområdet av herrar Wennerfors (m) och Adolfsson (m), som ansett att utskottet under 1 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1972:1721 såvitt nu var i fråga som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört.

2. beträffande förbättringslån till enskild ägare av flerfamiljshus av herrar Grebäck (c), Tobé (fp) och Andersson i Knäred (c), fru Olsson i Hölö (c) samt herrar Wennerfors (m) och Adolfsson (m), som ansett att utskottet under 2 bort hemställa,

att riksdagen med avslag å Kungl. Maj:ts förslag, med bifall till motionerna 1972:1865 och 1867 samt i anledning av motionen 1972:1868, samtliga motioner såvitt nu var i fråga, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

3. beträffande återbetalning av aktiverad del av förbättringslån av herrar Wennerfors (m) och Adolfsson (m), som ansett att utskottets yttrande i viss del skulle ha av reservanterna angiven lydelse,

4. beträffande maximibeloppet för räntefria och stående förbättringslån av herrar Grebäck (c), Tobé (fp) och Andersson i Knäred (c), fru Olsson i Hölö (c) samt herr Claeson (vpk), som ansett att utskottet under 5 bort hemställa,

att riksdagen med avslag å Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna 1972:1865 och 1866, båda såvitt nu var i fråga, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

5. beträffande lån för vissa hyresförluster av herrar Wennerfors (m) och Adolfsson (m), som ansett att utskottet under 7 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1972:1868 i denna del skulle avslå Kungl. Maj:ts förslag samt motionerna 1972:1865, 1866, 1869 och 1870, samtliga såvitt nu var i fråga,

6. beträffande riktlinjer för bostadspolitiken av herr Tobé (fp), som ansett att utskottet under 8 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1972:1867 såvitt nu var i fråga som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad i motionen anförts,

7. beträffande amorteringstid m. m. för lån för vissa hyresförluster av herr Claeson (vpk), som – under förutsättning av bifall till utskottets hemställan under 7 – ansett att utskottet under 9 bort hemställa,

beträffande amorteringstid samt särskilda villkor för allmännyttiga bostadsföretag i fråga om lån för vissa hyresförluster

att riksdagen i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionen 1972:1866 såvitt nu var i fråga som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanten anfört,

8. beträffande vissa tidigare lån till studentbostadsföretag av herrar Tobé (fp) och Ullsten (fp), som ansett att utskottet under 17 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till motionen 1972:1869 och i anledning av motionen 1972:1870, båda såvitt nu var i fråga, som sin mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanterna anfört,

Onsdagen den
6 december 1972

*Åtgärder för ökad
bostadsförbättrings
verksamhet
m. m.*

9. beträffande höjning av bostadslån till AB Stadsfastigheter
a. av herrar Wennerfors (m) och Adolfsson (m), som ansett att
utskottet under 18 bort hemställa,

att riksdagen med bifall till Kungl. Maj:ts förslag och motionen
1972:1868 samt med avslag på motionerna 1972:1838 och 1866, den
förstnämnda och den sistnämnda motionen såvitt nu var i fråga, medgav
att de statliga bostadslån som hade beviljats bolaget utökades till 25 % av
låneunderlaget och att som säkerhet för dessa lån godtogs inteckningar
inom 95 % av pantvärdet,

b. av herr Claeson (vpk), som ansett att utskottet under 18 bort
hemställa,

att riksdagen med avslag på Kungl. Maj:ts förslag och motionen
1972:1868 samt med bifall till motionerna 1972:1838 och 1866, den
förstnämnda och den sistnämnda motionen såvitt nu var i fråga, som sin
mening gav Kungl. Maj:t till känna vad reservanten anfört.

Till betänkandet hade fogats ett särskilt yttrande beträffande student-
bostadsföretagen av herrar Wennerfors (m) och Adolfsson (m).

Herr ANDERSSON i Knäred (c):

Fru talman! Det här betänkandet har liksom propositionen beteck-
ningen Förslag angående åtgärder för ökad bostadsförbättringsverksam-
het m. m. I detta "m. m." inrymmer den intressanta frågan om grunder
för statliga lån avseende kostnader för outhyrda lägenheter jämte
åtskilligt annat.

Det ärende som finns direkt angivet i betänkandets rubrik, frågan om
ändringar i grunderna för förbättringslån, är närmast baserat på en del av
förslagen från saneringsutredningen, vars betänkande nu är föremål för
remissbehandling och, antar jag, i sina huvuddrag kommer att presenteras
för riksdagen under nästkommande år. Denna bit har brutits ut därför att
den dels är sysselsättningsmässigt intressant, dels bör vara intressant för
många människor som bor i mycket dåliga lägenheter och behöver få sin
situation förbättrad så snart som möjligt.

I saneringsutredningens betänkande fördes det fram förslag till en
begränsad upprustning av lägenheter i omoderna flerfamiljshus som enligt
gällande planer är avsedda att rivas inom en relativt snar framtid men
dock ännu under ett antal år skall tjänstgöra som bostäder. Utredningen
föreslog att förbättringslån med kapital- och räntesubventioner skulle
kunna utgå i sådana fall. Utredningens majoritet ville begränsa dessa lån
till att avse flerfamiljshus som ägs av kommun eller allmännyttigt
bostadsföretag. Jag anförde reservation mot detta. Jag accepterar i och
för sig principen, men jag ansåg att det är både lämpligt och närmast
nödvändigt att låta sådant stöd utgå även till fastigheter i enskild ägo. Det
är ju här inte i första hand fråga om att hjälpa fastighetsägarna, utan det
gäller att ge ett stöd åt de hyresgäster – i de flesta fall äldre människor
och låginkomsttagare – som bor i dessa omoderna hus. De behöver så väl
det stöd som det innebär att få lägenheten upprustad, oberoende av om
huset ägs av kommunen, allmännyttigt företag eller annan fastighets-
ägare.

Onsdagen den
6 december 1972*Åtgärder för ökad
bostadsförbättrings
verksamhet
m. m.*

I propositionen har emellertid statsrådet tagit upp förslagen från majoriteten i saneringsutredningen. Statsrådet avvisar inte direkt de reservationsvis i utredningen framförda förslagen men vill ta ställning till dem senare. Jag anser att det inte skulle vara märkvärdigare att fastställa säkerhetskrav — det är ju närmast dem det gäller — och garantier för att dessa fastigheter kommer att stå till förfogande vid den framtida fullständiga saneringen av de områden det här gäller. Jag är övertygad om att man antingen på regeringsplanet eller inom bostadsstyrelsen väl skulle kunna klara ut de säkerhetsfrågor som måste lösas för att inte de enskilda fastighetsägarna skall kunna göra några oskäligen vinster på dessa statliga lån och subventioner.

Vi har alltså en reservation på den punkten. Yrkandet återkommer jag till.

När det gäller den fråga som har vållat mycket tidningskriverier och har rönt ett betydande intresse, framför allt väl hos de hyresgäster som bor i fastigheter där ett större eller mindre antal lägenheter står tomma och där ekonomin håller på att helt falla samman för fastighetsägarna, så är det att konstatera att här visas upp en helt annan bild av vår bostadsmarknad än vi har varit vana vid. Under de år som gått har man egentligen aldrig talat om de risker som skulle kunna föreligga t. ex. för staten när det gäller att ge lån till 100 procent på flerfamiljshus, ägda av allmännyttiga bostadsföretag och belägna i större tätorter. I den mån det har varit bekymmer för att det skulle kunna uppstå några kapitalförluster för det allmänna har det väl gällt glesbygden och de små tätorterna. I dagens läge kan vi bevittna hur det i huvudsak är i de största tätorterna som de tomma lägenheterna finns.

Jag vill gärna ge statsrådet en eloge för att han i sin skrivning i propositionen starkt framhäver kommunernas ansvar för ett bostadsbyggande som väl inte i så få fall har varit en aning nonchalant när det gällt att bedöma den erforderliga volymen för framtiden. Statsrådet framhåller ju också med skärpa att kommunerna får vara beredda att ta ett visst ansvar. I fråga om den aktuella situationen är vi emellertid i stort sett överens om att den enda möjliga metoden att klara av problemen för tillfället är att ställa lån till förfogande, eftersom det också behövs tid för att reda ut problematiken. På denna punkt, när det gäller statliga lån för att bestrida kostnader för outhyrda lägenheter, ansluter jag mig till propositionen.

Jag vill emellertid framhålla en speciell sak, och det är de bekymmer som studentbostadsstiftelserna har på åtskilliga håll i vårt land. De tomma lägenheterna finns inte bara i de vanliga flerfamiljshusen, utan de finns i mycket stor utsträckning i studentbostadsstiftelserna. Detta har ju vållat dessa bostadsstiftelser utomordentliga bekymmer med likviditets-kris och ekonomiska besvärligheter i övrigt som naturligtvis är ytterst allvarliga. Kungl. Maj:t har möjlighet, med det förslag som här föreligger för riksdagens avgörande, att lämna ränte- och amorteringsfria lån, och det är väl alldeles speciellt nödvändigt att göra det när det gäller en del av studentbostadsstiftelserna som annars näppeligen kan klara upp sin prekära ekonomiska situation.

I propositionen föreslås vidare speciella lån till AB Stadsfastigheter. Vi

Onsdagen den
6 december 1972

*Åtgärder för ökad
bostadsförbättrings-
verksamhet
m. m.*

är inom utskottet i stort sett eniga om att tillstyrka detta förslag, även om utskottsmajoriteten föreslagit en något annorlunda konstruktion på länen. Till detta utskottsmajoritetens förslag har jag anslutit mig.

Propositionen upptar också vissa förslag till höjda inkomstgränser för förbättringslån, och till detta kan jag kort och gott be att få yrka bifall. Emellertid är vi en del motionärer som framlagt förslag om att förbättringslänen till sina nominella belopp skall höjas. Vi har framfört ett förslag som aktualiserats av bostadsstyrelsen om en höjning av beloppet för stående räntefritt lån till 15 000 kronor mot för närvarande 12 000 kronor. I vissa fall – det gäller samerna i de fyra nordligaste länen - kan ett sådant här räntefritt stående lån för närvarande utgå med 14 000 kronor, och där föreslår vi en höjning till 17 000 kronor.

Fru talman! Med det anförda ber jag att få yrka bifall till reservationerna 2 och 4 och i övrigt till utskottets hemställan.

Herr ULLSTEN (fp):

Fru talman! Den proposition som det här betänkandet behandlar tar väsentligen upp två problem. Det ena är de outhyrda lägenheterna, som innebär för bostadsföretagen hittills i stort sett okända hyresförluster, och det andra är statliga lån på förmånliga villkor för att undvika förslumning av rivningsdömda hus.

Vi har från folkpartiets sida sagt ja till båda förslagen. Vi har sagt ja till lån för att klara hyresförluster därför att vi ser dessa förluster som ett resultat av en bostadspolitik där statsmakternas åtgärder varit en bidragande orsak, även om det inte är den enda orsaken. Vi har också sagt ja till utvidgade lånemöjligheter för sanering därför att vi ser ombyggnad av äldre hus som angelägna ur miljösynpunkt men också som ett medel att klara ett socialt motiverat bostadsbehov. Vi har dock, på samma sätt som herr Andersson i Knäred utvecklade, sagt att vi tycker att de här lånemöjligheterna bör utvidgas och gälla alla slags företag, alltså inte bara de allmännyttiga.

Dessutom har vi från folkpartiets sida tagit upp två specialproblem i sammanhanget. Det ena gällde outhyrda rum i studentbostadsföretagens fastigheter. Utskottet skriver nu att det hela tiden har varit meningen att studentbostadsföretagen skulle tas med bland de företag som enligt propositionens förslag skall få hjälp att klara onormala hyresförluster. Vi tyckte inte att den saken framgick av propositionens skrivning, men det är naturligtvis bra att det nu har blivit klarlagt hur det förhåller sig. Det är också värdefullt att utskottet har uttalat sig för att denna form av stöd för hyresförluster även skall gälla s. k. insprängda studentbostadslägenheter.

Det andra specialproblem som vi tagit upp handlar om de statslån som studentbostadsföretagen haft och som nu har sagts upp. Tidigare hade dessa företag en del av sin finansiering ordnad genom ränte- och amorteringsfria statslån. År 1967 sades de länen upp med verkan fr. o. m. i år. Från studentbostadshåll säger man nu att det blir väldigt svårt att klara den ökade belastning som förräntningen av och avbetalningen på dessa lån innebär, utan att detta leder till oacceptabla hyreshöjningar. Herr Tobé och jag har därför i en reservation föreslagit att frågan

Onsdagen den
6 december 1972

*Åtgärder för ökad
bostadsförbät-
tringsverksamhet
m. m.*

hänskjuts till bostadsfinansieringsutredningen och att studentbostadsföretagen tills vidare i avvaktan på att förslag framläggs får anstånd med att avbetala lånen. Om detta säger nu utskottet att man inte är beredd att pröva den frågan i detta sammanhang. Det tycker vi är synd, men skrivningen innebär såvitt jag förstår att utskottet har skjutit ifrån sig frågan av formella skäl, därför att saken inte behandlats i propositionen, och att vi alltså kan få en sakbehandling i vår, då vi tar upp bostadspolitiken i hela dess vidd.

Så till problemet med hyresförluster i allmänhet. Inrikesministern betonar att det här skall ses som en engångsåtgärd. Det är bra att detta görs klart i propositionen, ty det är naturligtvis så att denna typ av kostnader bör bostadsföretagen klara av själva genom egen fondering. Att man inte har gjort det har såvitt jag förstår berott på att man helt enkelt har vant sig vid ett ganska bekvämt liv på säljarens marknad. Bostadsföretag, allmännyttiga såväl som kooperativa och privata, har under hela efterkrigstiden kunnat räkna med att allt vad de byggt också har gått att hyra ut. En konstant övertafterfrågan på bostäder, framtvingad av statliga regleringar, har gjort bostadsbyggandet till en i det närmaste helt riskfri affär. Det säljmotstånd och den konkurrens som gör en aktiv marknadsföring och konsumentanpassningen naturlig för företag inom andra branscher har varit praktiskt taget okända företeelser för bostadsproducenterna. Från den synpunkten tycker jag man kan säga att de många outhyrda lägenheter vi har i dag – även om det innebär problem, vilket jag senare skall komma till – är ett sundhetstecken och ett positivt inslag för bostadskonsumenter.

Genom den relativa balans som uppstått har konsumenternas krav när det gäller hur de vill bo, i vilket slags hus och till vilken hyra, helt börjat tas på allvar. Det slentrianmässiga höghusbyggandet har börjat ifrågasättas, de boendes krav på markbostäder har nått fram till bostadsdirektörer, kommunalpolitiker, arkitekter, statliga planmyndigheter och t. o. m. till inrikesdepartementet. Det är bara synd att Albert Aronson i Stockholms Stadshus inte tycks ha lärt sig någonting, det har den senaste veckans statdebatt i Stadshuset givit ett klart belägg för. Inga lärdomar av de senaste årens bostadsdebatt skall få dras innan man genomför ett av landets största exploateringsföretag, utbyggnaden av Järva.

Jag är glad över att man från oppositionens sida i Stadshuset har sagt bestämt nej till en utbyggnad av den aktuella Järvadelen enligt nuvarande planer och att man vill ompröva och se till att bostäderna där ute anpassas till vad man vet om konsumenternas önskemål. Jag är också glad för att man från centern och folkpartiet i Stadshuset i en gemensam reservation har pekat på möjligheten att öka tillskottet av lägenheter genom en förtätning av bebyggelsen i innerstaden samt att man också har velat anslå mera pengar för sanering.

Att de outhyrda lägenheterna nu blivit ett problem beror på att de är så ojämnt fördelade mellan kommunerna. I Göteborg är andelen tomma lägenheter något under 13 procent, i Norrlandslänet finns det knappast några tomma lägenheter alls, och däremellan finns problemet i varierande grad. Eftersom statliga direktiv i så hög grad bestämt bostadsbyggandets inriktning och fördelning är det, som jag redan sagt, rimligt att staten

Onsdagen den
6 december 1972

*Åtgärder för ökad
bostadsförbättrings-
verksamhet
m. m.*

som en engångsåtgärd hjälper till att klara upp problemen.

Men bortsett från de problem som nu vållats av denna snedfördelning finns det ingen anledning att se en viss andel outhyrda lägenheter som något onormalt. Tvärtom – på en fungerande bostadsmarknad, där det råder rimlig balans mellan tillgång och efterfrågan, är en viss lägenhetsreserv en ganska naturlig företeelse. Utan den reserven får vi ingen rörlighet på bostadsmarknaden och ingen reell valfrihet för konsumenterna.

Vi vänder oss av det skälet också emot en i dag ganska vanlig slutsats av det uppkomna läget på bostadsmarknaden, nämligen den att vi skall skära ned bostadsbyggandet drastiskt och den vägen se till att vi får allting uthyrt. Gör vi det, löser vi bostadsföretagens problem, men inte bostadskonsumenternas. Det är alltför lätt att med statliga regleringar och kommunal planering åter stoppa in bostadskonsumenterna i de långa bostadsköer som vi känner till sedan tidigare, men det kan inte vara en riktig bostadspolitik.

Lösningen, om det är bostadskonsumenternas bästa vi har för ögonen, är i detta läge inte att bygga mindre utan att bygga annorlunda. Det finns fortfarande en överefterfrågan på markbostäder och småhus. Den typen av bostäder skall vi därför bygga mer av. Det är i de höga flerfamiljshusen långt bort från arbetsplatser och samhällsservice som vi har de svåruthyrda lägenheterna, och den typen av bostäder skall vi därför bygga mindre av. Därmed inte sagt att vi skall sluta bygga flerfamiljshus, inte ens höga flerfamiljshus, men vi måste försöka anpassa utbudet till efterfrågan.

Men även om vi alltså kan notera en begynnande balans inom nyproduktionen, måste vi vara på det klara med att vi långt ifrån löst det sociala bostadsbehovet som sådant. Vi kan klara en del av detta genom ett utbyggt bostadssocialt stöd. Den vägen tror jag är mer framkomlig än räntesubventioner och andra generella stödformer som innebär att vi på bekostnad av ett effektivt stöd till dem som verkligen behöver hjälp till hyran delar ut subventioner till alla.

Men vi måste också satsa på att hejda en fortsatt ökning av bostadskostnaderna. Vi har anledning att inte igen driva upp kraven på utrustningsstandard i nyproduktionen. Vår bostadspolitiska målsättning får inte leda till att vi bygger bostäder som ingen har råd att bo i eller att vi med hjälp av bostadstilläggen tvångsmatar folk med en bostadslux som de inte efterfrågar.

Rationaliseringar i produktionsledet kan fortfarande ge vinster, och en effektivare konkurrens, inte minst genom att kommunerna generellt tillämpar kravet på anbudstävlingar kan – det visar flera undersökningar – ge oss lägre produktionskostnader. Byggkonkurrensutredningen har gett belägg för den saken. Men det är naturligtvis viktigt att kravet på anbudskonkurrens gäller alla företag och inte begränsas till vissa, som utredningen är inne på.

Ett annat sätt att få fram billigare bostäder är att satsa på ombyggnad som alternativ till nybyggnad. I en studie som gjorts på grundval av erfarenheter från Stockholms kommun, framgår att kostnadsrelationen för de objekt som innefattades i den studien mellan ny- och ombyggnad

var 4:1, om man också räknar in de kommunala investeringarna, dvs. det är enligt den här studien fyra gånger dyrare att bygga en ny lägenhet än att bygga om en gammal till acceptabel standard.

Det här är – det vill jag betona en gång till – ett räkneexempel som måste läsas med urskillning, hänsyn måste ju t. ex. tas till att ombyggnad är ett sämre och sämre alternativ ju mera nedgången bostadsbeståndet är. Jag tror ändå att det fortfarande finns en betydande reserv av saneringsobjekt, vilket ju också saneringsutredningen visat. Att den här möjligheten att få fram bra och billiga lägenheter i det redan befintliga bostadsbeståndet inte utnyttjats hänger ju samman med flera saker. Jag tror att en av huvudorsakerna är hyresregleringen, som någon i det här sammanhanget beskrivit som "effektivare än ett bombkrig" i våra tätorter. Den har ju med konstlade medel gjort det mera ekonomiskt förmånligt att riva och bygga nytt än att bygga om, och effekten har ju blivit därefter. Det andra skälet har väl varit att finansieringsmöjligheterna för sanering har varit så pass dåliga som de har varit, och därför är det tacknämligt med det förslag som nu kommer från regeringens sida.

När jag i början drog slutsatsen av det hyresmotstånd som förmärkts när det gäller nyproduktionen att det inte får leda till en nedskärning av bostadsbyggandet, menar jag att en del av de ekonomiska resurser som enligt tidigare bostadsbyggnadsplaner avsatts för nyproduktion bör föras över till saneringsverksamhet. Samtidigt bör vi anpassa kraven på ombyggnadsstandard – de villkor som ställs upp för de här lånen – så att de medger en större flexibilitet än för närvarande.

Med en sådan politik skulle vi, såvitt jag kan förstå, vinna flera fördelar. Vi skulle, som utredningsmaterialet från Stockholms stad visar, för varje nyproducerad lägenhet vi avstår ifrån kunna rusta upp två, tre eller kanske ännu fler omoderna lägenheter och därmed klara bostadsproblemet för många människor, inte minst för ensamstående, för vilka lägenheter i nyproduktionen inte är någon lösning, helt enkelt därför att de lägenheterna är för dyra.

Med rimliga standardkrav skulle nämligen hyrorna för dessa saneringslägenheter bli lägre, ibland avsevärt lägre än i nyproduktionen.

I förhållande till alternativet med en nedskärning av det totala bostadsbyggandet skulle en intensifierad saneringsverksamhet dessutom minska riskerna för en ytterligare förvärrad arbetslöshet bland byggnadsarbetarna. En viktig pluseffekt skulle ju bli att vi genom att öka saneringsverksamheten skapade nya arbetstillfällen för den äldre arbetskraft som ibland kan vara svår att engagera i nyproduktion.

En mera medveten satsning på ombyggnad som alternativ till rivning och nybyggnad skulle också innebära att man räddar viktiga miljövärden, framför allt i våra tätorter. En förtätning av redan befintlig bebyggelse i både större och mindre tätorter skulle bidra till att rädda kvar kommersiell service, som i dag hotas på grund av ett för dåligt kundunderlag, och att man kan bevara och bygga ut den samhällsservice som redan finns där. Att man genom förtätning och ombyggnad av befintlig bebyggelse kan utnyttja redan existerande serviceutbud – och därtill gator, vägar, avlopp och liknande kommunala investeringar – är ju en av förklaringarna till att ombyggnad i en både kommunal- och

Onsdagen den
6 december 1972

*Åtgärder för ökad
bostadsförbättrings
verksamhet
m. m.*

samhällsekonomisk kalkyl blir billigare än nyexploatering.

Jag har, fru talman, velat göra den här lilla utvecklingen ifrån de frågor som behandlas i propositionen, därför att jag tycker att det är riktigt att sätta in dem i sitt större bostadspolitiska sammanhang.

Jag vill slutligen, fru talman, yrka bifall till reservationerna 2, 4, 6 och 8 och i övrigt bifall till utskottets hemställan.

Herr WENNERFORS (m):

Fru talman! Helt plötsligt får svenska folket veta att cirka 15 000 lägenheter står tomma. Kan detta vara möjligt?

Under hela efterkrigstiden har bostadsbristen varit det genomgående temat i bostadsdebatten och därtill utgjort den dominerande valfrågan i flera valrörelser. Alla minns vi dåvarande statsministerns svar i 1966 års valrörelse till några bostadssökande ungdomar: De får väl ställa sig i kön. Bostadsköer är efter år och så plötsligt 15 000 tomma lägenheter illustrerar hur det går, när en näringsgren inte bara blir så gott som totalt reglerad utan också så gott som helt statsgaranterad. Vår tids kanske mest långtgående socialistiska experiment gäller just bostadspolitiken. Nu kan vi aktiva politiker se hur det går. Nu kan också svenska folket se resultatet.

Är jag då enbart negativ? Svaret är självfallet nej. I min bedömning utgår jag från att samhällets satsning verkligen förändrat, förbättrat och omstrukturerat inte bara lägenhetsbeståndet utan i hög grad även lägenhetsstandarden. Här har sannerligen skett stora ting. Att kunna öppna och stänga sin dörr till den egna bostaden och det egna hemmet hör till livets nödort. I dag är det allt färre som inte omfattas av denna grundprincip. Allt flera bor i större lägenheter. Allt flera kan glädja sig åt en avsevärt förbättrad standard. Vårt byggfolk är värda ett gott betyg. Produktiviteten inom byggnadsbranschen har gradvis förbättrats.

Jag och andra talesmän för moderata samlingspartiet har också år efter år hävdat att denna näring måste bedriva en marknadsanpassad verksamhet. Konkurrensen får inte sättas ur spel. Detta har skett t. o. m. med vissa oppositionspolitikerna om inte goda så ändock minne. Då kommer tyvärr konsumenterna i kläm.

Att hyreskostnaderna är mycket höga behöver jag inte påminna om. I frånvaron av sund konkurrens har man byggt utan att ta tillräcklig hänsyn till konsumenternas önskemål. De 15 000 tomma lägenheterna är företrädesvis stora och dyra – folk har inte råd att bo i dem. Till detta kommer att den dominerande höghus- och asfaltmiljön inte tilltalar folk. Människorna vill bo nära marken. Många vill bo i en egen stuga och på egen tomt.

De många tomma lägenheterna illustrerar verkligen den socialdemokratiska regeringens misslyckande med bostadspolitiken, och den proposition, nr 124, som vi nu behandlar utgör den skriftliga bekräftelsen. Moderata samlingspartiet kan inte acceptera förslaget att tillskapa särskilda statliga lån, även om departementschefen i propositionen anför att den s. k. engångsinsatsen t. o. m. skall vara tidsbegränsad.

Vad skulle det få för följder om staten i fortsättningen skall stå som garant för t. o. m. misskötsel eller för brister i ansvarstagandet? Det är

inte särskilt tillfredsställande att ta del av hur några bostadsföretag skötts exempelvis i Borås respektive i Örebro. Till lärdomarna från Tjorven och Duroxhistorierna har vi nu fått de här. Politiker skall syssla med politik. Politiker bör inse att politisk kunnighet, skicklighet och erfarenhet inte är nog för att leda företag. Samtidigt vill jag dock understryka att jag är medveten om att en hel del av dessa tomma lägenheter inte enbart beror på oskicklighet hos de ansvariga; i många fall kan det vara olika omständigheter som har medverkat, och dessa måste man naturligtvis ta hänsyn till. Men företagen bör tillägna sig de kunskaper som andra företag i andra näringsgrenar har beträffande anpassningen till efterfrågan. Att vi i moderata samlingspartiet dessutom önskar en annan bostadspolitik, som exempelvis befrämjar den fria konkurrensen, som gör bostadslångivningen rättvis, som innebär ökad låghusandel och som ger oss ett nytt länefinansieringssystem, vill jag särskilt understryka vid detta tillfälle.

De akuta problemen kan vidare delvis lösas genom att man sänker hyrorna och omdisponerar utnyttjandet av lägenheterna. De stora lägenheterna kan bli flera små. Man kan dessutom satsa på ökad marknadsföring.

Jag yrkar således bifall till herr Adolfssons och min reservation 5.

Vi har i många år kritiserat rivningsraseriet. Under årens lopp borde en stor del av nyproduktionen ha ersatts av ombyggnads- och förbättringsverksamhet av det *gamla* bostadsbeståndet. Nu kan dessa krav omsättas i handling på grund av sysselsättningskrisen. I moderata samlingspartiets partimotion nr 1721 har vi i början av höstriktsdagen hemställt om att Kungl. Maj:t till 1973 års riksdag skall framlägga förslag till åtgärder för att stimulera förbättrings- och renoveringsarbete på äldre fastigheter och öka småhusbyggandet och glesbebyggelsen. För detta har vi reserverat oss i reservationen 1.

Jag yrkar vidare bifall till reservationen 2 – andra talare har redogjort för bakgrund och motiv –, och jag yrkar samtidigt bifall till reservationen 3.

”Man skall lyssna till rörelsen”, har det sagts. Gör man inte det, kan det gå som det har gjort för regeringen beträffande höjningen av lån till AB Stadsfastigheter. Här får alltså regeringen notera ett nederlag; majoriteten i utskottet går emot regeringen. Vi i moderata samlingspartiet anser som bekant att de statliga bostadslånens konstruktion och de orättvisa lånereglerna missgynnar de enskilda företagen – lånebeloppen skall vara likvärdiga; konkurrens på lika villkor bör det vara. Regeringens medgivande av höjningen av bostadslånen från 90 procent till 95 procent för det här företaget betraktar vi som ett steg på vägen mot tillfrisknande, och därför yrkar vi med vår principiella syn bifall till förslaget i propositionen. Detta framgår av reservationen 9 a, som jag alltså yrkar bifall till. – På den här punkten skall det naturligtvis bli särskilt intressant att få lyssna till mina utskottskamrater och till deras ursäkter för en regering som tydligen trampat litet fel i klaveret.

Slutligen, fru talman, förutsätter vi i det särskilda yttrandet att studentbostadsföretagens problem skyndsamt löses i annat sammanhang.

Nr 132

Onsdagen den
6 december 1972

*Åtgärder för ökad
bostadsförbättrings-
verksamhet
m. m.*

Nr 132

Onsdagen den
6 december 1972

På förslag av fru andre vice talmannen beslöt kammaren uppskjuta den fortsatta överläggningen rörande detta betänkande samt behandlingen av på föredragningslistan återstående ärenden till kl. 19.30.

§ 23 Meddelande ang. sammanträdet torsdagen den 7 december

Fru ANDRE VICE TALMANNEN yttrade:

Avsikten är att alla på föredragningslistan upptagna två gånger bordlagda ärenden skall avgöras vid dagens sammanträde, som efter sedvanligt middagsuppehåll fortsättes kl. 19.30.

Med hänsyn till att de ärenden, som i dag bordlagts andra gången och alltså skulle kunna avgöras vid morgondagens sammanträde, ej förväntas föranleda någon debatt, kommer behandlingen av dessa ärenden att uppskjutas till sammanträdet tisdagen den 12 december. Kammarens sammanträde i morgon, torsdag, kommer alltså att bli enbart ett bordläggningsplenum. Därvid besvaras ett stort antal enkla frågor och interpellationer. Detta sammanträde tar med ändring av vad som tidigare angivits sin början kl. 13.00.

§ 24 Kammaren ätskildes kl. 17.45.

In fidem

SUNE K. JOHANSSON

/Solveig Gemert